

URED ZA REVIZIJU INSTITUCIJA BiH
КАНЦЕЛАРИЈА ЗА РЕВИЗИЈУ ИНСТИТУЦИЈА БИХ
AUDIT OFFICE OF THE INSTITUTIONS OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

www.revizija.gov.ba

Broj: 07-16-1-1377-1/23

Datum: 20.12.2023. godine

Zastupnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine

Trg BiH 1

71000 Sarajevo

BOSNA I HERCEGOVINA
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO

PRIMLJENO: 21-12-2023			
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj priloga
01-	16-10-	2675/	23

Predmet: Dostava Izvješća revizije učinka

Cijenjeni,

Sukladno članku 16. Zakona o reviziji institucija BiH («Službeni glasnik BiH», broj: 12/06), u privitku dopisa dostavljamo Vam Izvješće o provedenoj reviziji učinka na temu „Aktivnosti institucija BiH na osiguravanju rodne ravnopravnosti“.

S poštovanjem

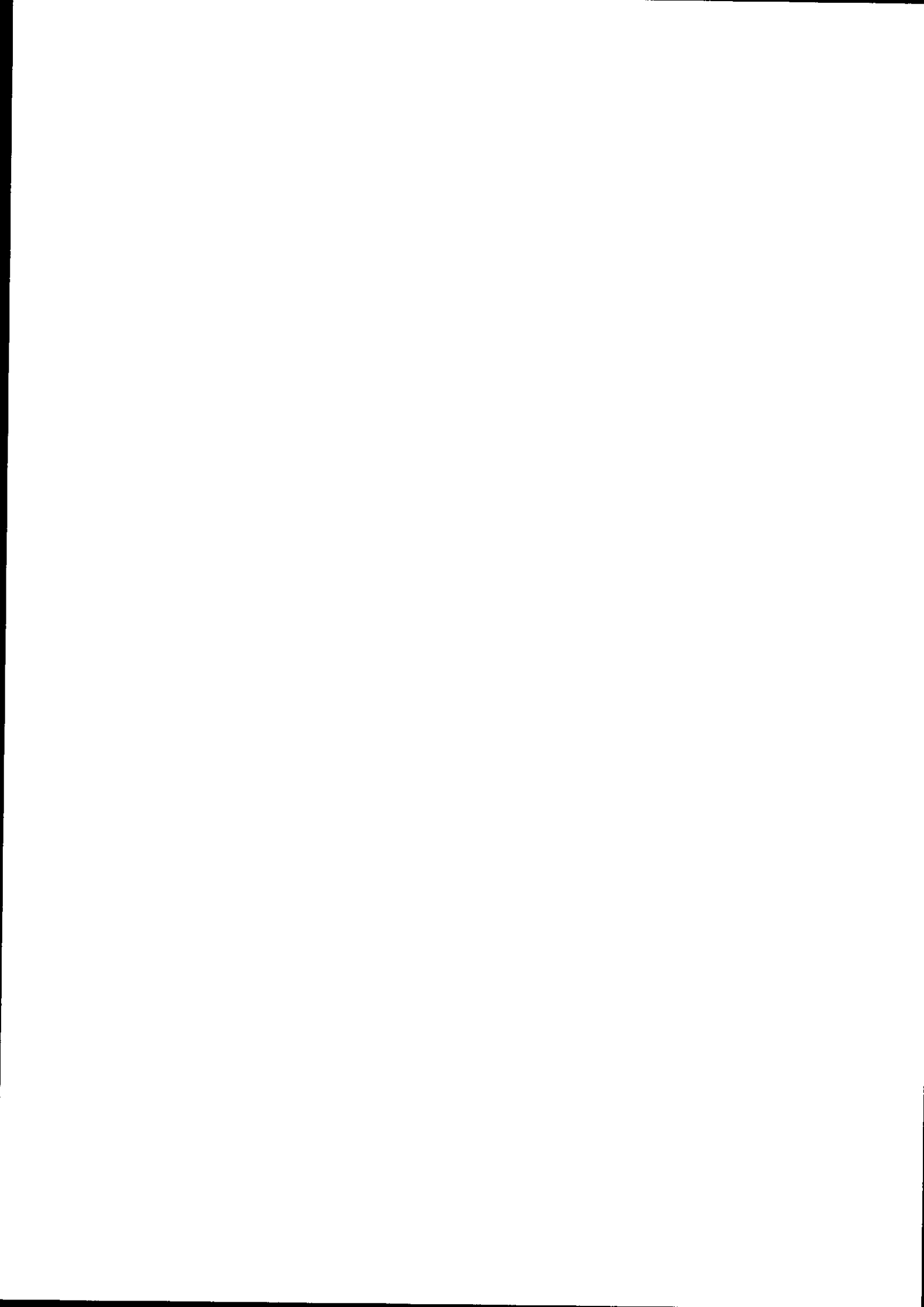
GLAVNI REVIZOR
Hrvoje Tyrković

Privitak:

- Izvješće revizije učinka

Dostavljeno:

- Zastupničkom domu Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine
- a/a.

URED ZA REVIZIJU INSTITUCIJA BiH
КАНЦЕЛАРИЈА ЗА РЕВИЗИЈУ ИНСТИТУЦИЈА БИХ
AUDIT OFFICE OF THE INSTITUTIONS OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

www.revizija.gov.ba

Broj: 07-16-1-1377-2/23

Datum: 20.12.2023. godine

Dom naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine
Trg BiH 1
71000 Sarajevo

BOSNA I HERCEGOVINA PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE SARAJEVO			
PRIMLJENO: 21-12-2023			
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj priloga
02-	16-10-	2675/	23

Predmet: Dostava Izvješća revizije učinka

Cijenjeni,

Sukladno članku 16. Zakona o reviziji institucija BiH («Službeni glasnik BiH», broj: 12/06), u pravitku dopisa dostavljamo Vam Izvješće o provedenoj reviziji učinka na temu „Aktivnosti institucija BiH na osiguravanju rodne ravnopravnosti“.

S poštovanjem

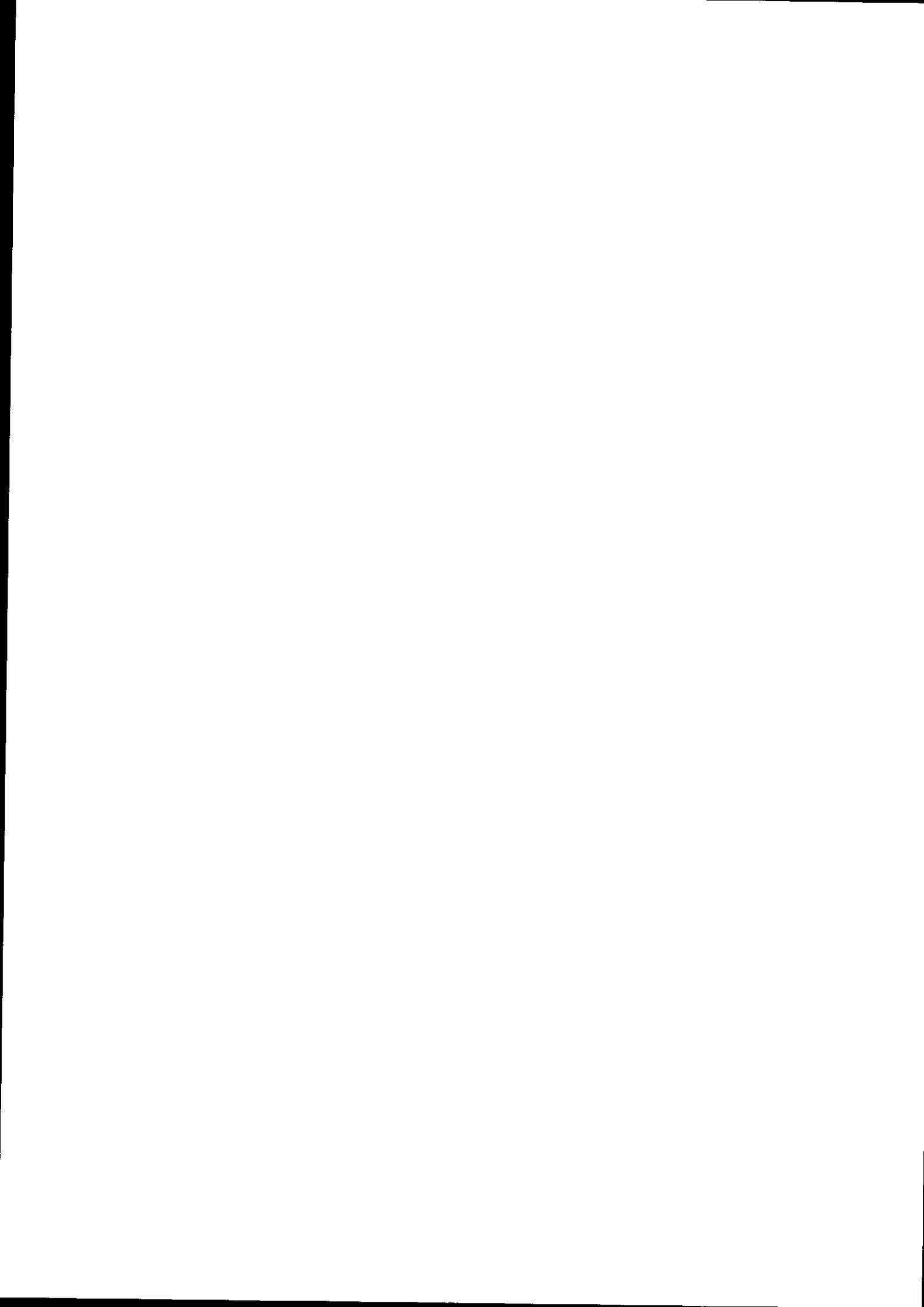
GLAVNI REVIZOR
Hrvoje Tvrtković

Privitak:

- Izvješće revizije učinka

Dostavljeno:

- Domu naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine
- a/a.

URED ZA REVIZIJU INSTITUCIJA BIH
КАНЦЕЛАРИЈА ЗА РЕВИЗИЈУ ИНСТИТУЦИЈА БИХ
AUDIT OFFICE OF THE INSTITUTIONS OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

www.revizija.gov.ba

IZVJEŠĆE REVIZIJE UČINKA
„AKTIVNOSTI INSTITUCIJA BIH NA OSIGURAVANJU RODNE
RAVNOPRAVNOSTI“

Broj: 07-16-1-1377/23

Sarajevo, prosinac 2023. godine

AKTIVNOSTI INSTITUCIJA BiH NA OSIGURAVANJU RODNE RAVNOPRAVNOSTI

Ured za reviziju institucija BiH je proveo reviziju učinka na temu: „Aktivnosti institucija BiH na osiguravanju rodne ravnopravnosti“. Revizija je provedena u skladu sa Zakonom o reviziji institucija BiH, Međunarodnim standardima vrhovnih revizijskih institucija – ISSAI i metodologijom za rad revizije učinka vrhovnih revizijskih institucija u BiH.

Revizija je provedena u sklopu projekta paralelne revizije učinka u oblasti rodne ravnopravnosti uz potporu UN WOMEN, UN organizacije koja se bavi pitanjima rodne ravnopravnosti. Pored Ureda za reviziju institucija BiH u projekt su uključene i Ured za reviziju institucija u Federaciji BiH, Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske, Državna revizorska institucija Republike Srbije i Državna revizorska institucija Crne Gore. Ured za reviziju institucija BiH je proveo reviziju s ciljem ispitati jesu li institucije BiH efikasne i efektivne u poduzimanju aktivnosti koje će voditi ka osiguravanju pretpostavki za rodnu ravnopravnost.

Prema nalazima revizije, način na koji je VM pristupao usvajanju planskih i akcijskih dokumenata u ovoj oblasti, izgradnji mehanizama za praćenje usvojenih obveza, izvješća o provedenim aktivnostima, vidljiva je neefikasnost i neefektivnost koja upućuje na nedostatnu posvećenost VM-a osiguravanju rodne ravnopravnosti.

Institucije BiH u pravilu nisu provodile analize stanja u oblasti svoje nadležnosti, tzv. rodne analize, iako je to njihova zakonska obveza već duži niz godina. Također, institucije BiH ne vode potrebne statistike razvrstane prema spolu kao jednu od pretpostavki za analizu stanja i poduzimanje korektivnih radnji. Uvođenje rodno osjetljivog proračuna u institucije BiH, čija svrha je alokacija proračunskih sredstava u odnosu na različite potrebe žena i muškaraca, spor je proces koji i dalje ne daje željene rezultate i neispunjena je obveza bh. institucija već desetljeće.

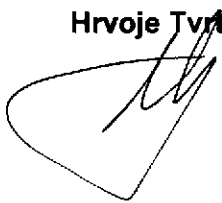
Izvješće revizije sadrži preporuke upućene Vijeću ministara BiH, institucijama BiH i Ministarstvu financija i trezora BiH. Realizacija preporuka bi trebala doprinijeti osiguravanju pretpostavki za rodnu ravnopravnost.

Ured za reviziju je, sukladno odredbama Zakona o reviziji institucija BiH, dostavio Nacrt izvješća institucijama koje su bile obuhvaćene provedenom revizijom. Ovim institucijama je sukladno Zakonu ostavljena mogućnost da daju svoje komentare i primjedbe na Nacrt izvješća. Komentare i primjedbe na Nacrt izvješća su dostavili Agencija za državnu službu BiH i Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH.

U dostavljenim komentarima nisu iznesene nove činjenice ili dokazi koji bi uticali na izmjenu nalaza i zaključaka navedenih u Nacrtu izvješća. Dio komentara koji su tehničke prirode ili doprinose jasnijoj prezentaciji nalaza i zaključaka su prihvaćeni i isti su uvršteni u konačno izvješće.

GLAVNI REVIZOR

Hrvoje Tvrtković

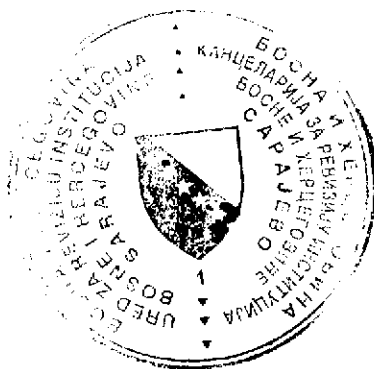
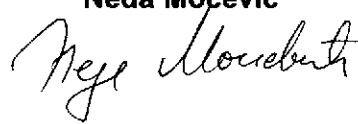
**ZAMJENIK GLAVNOG
REVIZORA**

Nedžad Hajfić

**ZAMJENICA GLAVNOG
REVIZORA**

Neda Močević

Kazalo

1. UVOD.....	12
1.1. Pozadina problema i motivi za reviziju	12
1.2. Cilj, opseg i ograničenja revizije	13
1.3. Revizijska pitanja i kriteriji revizije.....	15
1.4. Izvori informacija i metode revizije	18
1.5. Struktura izvješća.....	18
2. RODNA RAVNOPRAVNOST - OSNOVNE INFORMACIJE ZA RAZUMIJEVANJE RODNIH PITANJA I OBVEZA INSTITUCIJA BiH.....	20
2.1. Ključni dokumenti oblasti ravnopravnosti spolova u BiH.....	20
3. NALAZI.....	26
3.1. Nedonošenje i kašnjenje u donošenju, praćenju i izvješćivanju o provedbi strateških i operativnih dokumenata iz oblasti rodne ravnopravnosti	26
3.1.1. Okvirna strategija za provedbu Konvencije o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini (Istanbulska konvencija), praćenje i izvješćivanje	27
3.1.2. Donošenje Gender akcijskog plana 2018. – 2022., praćenje i izvješćivanje.....	28
3.1.3. Rezolucija UNSCR 1325 „Žene, mir i sigurnost“, praćenje i izvješćivanje.....	29
3.1.4. Okvir ciljeva održivog razvoja i novi Strateški okvir institucija BiH do 2030., praćenje i izvješćivanje	30
3.2. Integracija rodniha pitanja u planske dokumente, izrada rodniha analiza i vođenje statistike	32
3.2.1. Integracija aktivnosti koje su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti u planske dokumente ministarstava u VM-u.....	32
3.2.2. Sve institucije BiH ne provode zakonsku obvezu izrade rodniha analiza u oblasti za koju su nadležne.....	33
3.2.3. Institucije BiH ne vode u potpunosti statistike podataka razvrstaniha prema spolu	34
3.3. Rodno osjetljivi proračun u institucijama BiH.....	35
3.3.1. Uspostava rodno osjetljivog proračuna u institucijama BiH	36
3.3.2. Analiza proračunskih programa u ministarstvima VM-a BiH i stanje u ostalim institucijama BiH	37
3.3.3. Grantovi institucija BiH kao posebno rodno osjetljiv segment poslovanja	39
3.3.4. Nedostatak planskog pristupa u oblasti uvođenja rodno osjetljivog proračuna	41
3.3.5. Obuke iz oblasti uvođenja i primjene rodno osjetljivog proračuna.....	42
4. ZAKLJUČCI.....	43
4.1. Neefikasnost u usvajanju strateških i akcijskih dokumenata u ovoj oblasti te izgradnji potrebnih mehanizama za praćenje preuzetih obveza.....	43

4.2. Neuvrštavanje aktivnosti u planske dokumente, odsustvo rodnih analiza i vođenja statistike ne osigurava potrebne pretpostavke za rodnu ravnopravnost.....	44
4.3. I pored desetogodišnjih nastojanja uvođenja rodno osjetljivog proračuna u institucije BiH nije dalo značajnije rezultate.....	44
5. PREPORUKE.....	46
6. PRIVICI.....	49

Korištene skraćenice

Skraćenice	Puni naziv
AZRS	Agencija za ravnopravnost spolova
Agenda 2030	Agenda 2030 za održivi razvoj
BiH	Bosna i Hercegovina
BPMIS	Informacijski sustav za planiranje i upravljanje proračunom
CEDAW	Konvencija UN-a o ukidanju svih oblika diskriminacije žena
DEP	Direkcija za ekonomsko planiranje
DOP	Dokument okvirnog proračuna
GAP	Gender akcijski plan
INTOSAI	Međunarodna organizacija vrhovnih revizorskih institucija
Istanbulska konvencija	Konvencija Vijeća Europe o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici
MFT	Ministarstvo financija i trezora BiH
MLJPI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH
MO	Ministarstvo obrane BiH
MS	Ministarstvo sigurnosti BiH
MCP	Ministarstvo civilnih poslova
OECD	Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (Organization for Economic Co-operation and Development)
Rezolucija 1325	Rezolucija 1325 „Žene, mir i sigurnost“
ROP	Rodno osjetljivi proračun
SDG	Ciljevi održivog razvoja (Sustainable Development Goals)
HDI	UN-ov indeks ljudskog razvoja
Ured za reviziju	Ured za reviziju institucija BiH
VM	Vijeće ministara Bosne i Hercegovine

Izvršni sažetak:

Cilj revizije je ispitati jesu li institucije BiH efikasne i efektivne u poduzimanju aktivnosti koje će voditi ka osiguravanju pretpostavki za rodnu ravnopravnost. Svrha revizije je unaprijediti stanje rodne ravnopravnosti u domeni aktivnosti koje poduzimaju institucije BiH. To će u konačnici rezultirati unapređenjima u ovoj oblasti koje će voditi ka održivom razvoju, boljem i pravednijem društvu kao i realizaciji Agende 2030.

Neke od bazičnih pretpostavki koje bi trebale voditi ka osiguranju rodne ravnopravnosti nisu do kraja uspostavljene

- VM kasni ili uopće nije donosio značajne strateške i operativne dokumente koji se tiču rodne ravnopravnosti. Također je bio i neefikasan u osiguravanju mehanizama praćenja implementacije strateških i akcijskih dokumenata kao i usvajanju izvješća o provedenim aktivnostima.
- VM nije usvojio Okvirnu strategiju za provedbu Konvencije o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Prisutna su i kašnjenja, od oko godinu dana, u donošenju gender akcionih planova BiH i nedonošenje operativnog plana za realizaciju GAP-a 2018 – 2022, kao i kašnjenje u donošenju Okvira ciljeva održivog razvoja.
- VM je također bio neefikasan u uspostavi tijela koja bi bila zadužena za praćenje i izvješćivanje o implementaciji preuzetih obveza. To se odnosi na kašnjenje u uspostavi i osnivanju Odbora za praćenje i izvješćivanje po Istanbulskoj konvenciji i femicidu u BiH, uspostavu Koordinacijskog tijela za praćenje implementacije Gender akcijskog plana za razdoblje 2018 – 2022 godina, Koordinacijskog odbora za nadzor nad provedbom Akcijskog plana 2018 – 2022, Rezolucije UNSCR 1325, kao i formiranje interresorne radne grupe koja predstavlja mehanizam zadužen za izvješćivanje o implementaciji Okvira ciljeva održivog razvoja.
- Ni izvješća o provedenim aktivnosti iz preuzetih strateških i akcijskih dokumenata, koje su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti, nisu usvajana od strane VM-a ili je evidentno kašnjenje u njihovom usvajanju.

Institucije BiH su neefikasne u integraciji rodnih pitanja u planske dokumente, izradi rodnih analiza i vođenju statistike

- Prepoznatljivost Ciljeva održivog razvoja, i konkretno Cilja 5 održivog razvoja, u planskim dokumentima ministarstava i izvješćima o radu i dalje nije prisutna iako osam godina traju obveze nastale preuzimanjem Agende 2030.
- Sve institucije BiH ne provode zakonski propisanu obvezu donošenja potrebnih programa mjera, koji u sebe uključuju i rodne analize stanja u oblasti, kao i mjere za otklanjanje uočenih nedostataka.
- Prikupljanje i razvrstavanje podataka po spolu iz domene nadležnosti institucija BiH također nije u potpunosti osigurano.

Rodno osjetljivi proračun nije uspostavljen u institucijama BiH

- Već 12 godina je proteklo od kada je bilo u planu da institucije BiH uspostave i primjenjuju rodno osjetljivi proračun, ali on je i danas na samom začetku. To se prije svega odnosi na odsustvo rodno osjetljivih programa u dokumentima okvirnog proračuna, rodno osjetljivih indikatora provedbe, nedostatno jasnim instrukcijama za njegovu primjenu, odsustvu planskog pristupa u oblasti kao i nedostatnom pohađanju obuka iz ove oblasti.
- Analizom proračunskih instrukcija za pripremu DOP-ova od 2012. do 2023. godine nije utvrđeno da postoje jasna pojašnjenja što podrazumijeva rodno osjetljiv program niti naputak na temelju kojih elemenata se vrši kategorizacija rodno osjetljivog programa.
- Analizirajući dokumente okvirnog proračuna svih devet ministarstava u Vijeću ministara BiH utvrđeno je kako postoji samo jedan program sa definiranom rodnom komponentom, što čini tek **3 %** od ukupno svih analiziranih programa. Jedan program s rodnom komponentom se nalazi u okviru Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH u kojem je smještena i Agencija za ravnopravnost spolova, što je i glavni razlog rodne osjetljivosti programa.
- Samo 17 % institucija BiH tvrdi kako ima kreirane rodno osjetljive programe u dokumentima okvirnog proračuna. Od 12 institucija koje su potvrdile da imaju kreirane rodno osjetljive programe ukupan iznos navedenih programa je oko 20 milijuna KM, što iznosi oko **2 %** ukupnog proračuna institucija BiH. Preko 83 % institucija BiH tvrdi kako nema kreirane rodno osjetljive programe.
- Analizom odgovora na upitnik koji je dostavljen svim institucijama BiH, institucije BiH smatraju kako oko **30 %** proračuna (programa) ili jedna trećina proračuna može biti rodno osjetljivo. Među institucijama BiH koje smatraju kako mogu imati rodno osjetljive programe spada i Ministarstvo obrane BiH koje je mišljenja kako svi programi mogu biti rodno osjetljivi, ali je potrebno izvršiti analizu istih. Također, većina institucija koje u svojim proračunima raspolažu sredstvima za grantove su mišljenja kako programi u čijoj strukturi se nalaze grantovi mogu biti rodno osjetljivi.
- Institucije BiH nisu na sveobuhvatan način uključile rodni aspekt kroz sve faze procesa upravljanja grantovima iako postoje određena poboljšanja. Izvješćivanje o rodnom aspektu grantova kod analiziranih institucija nije bilo u funkciji praćenja, analize i unapređenja stanja rodne ravnopravnosti u oblastima u kojima se dodjeljuju tekući grantovi.
- Jedan od razloga za odsustvo rodno osjetljivog proračuna unutar institucija BiH je i odsustvo planskog pristupa u ovoj oblasti. Iako se od 2006. godine rodno osjetljivi proračun navodi kao obveza institucija BiH i načelo u svim do sada usvojenim gender akcijskim planovima u oblasti rodne ravnopravnosti, donošenje posebnog plana uvođenja ROP-a je izostalo. Izostali su i detaljniji naputci i smjernice za uvođenje i primjenu ROP-a od strane MFT-a.

- Iako se obuke službenika u institucijama BiH u oblasti rodno osjetljivog proračuna provode već duži niz godina, većina institucija BiH čiji službenici su prošli obuke iz oblasti ROP-a navode kako su im potrebne dodatne obuke.

Ured za reviziju, na temelju prikupljenih nalaza i zaključaka do kojih je došao tijekom provedbe revizije, daje preporuke VM-u, institucijama BiH i MFT-u. U cilju osiguravanja pretpostavki za provedbu aktivnosti institucija BiH koje su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti Ured za reviziju preporučuje sljedeće:

Preporuke Vijeću ministara BiH:

- VM treba pravodobno donositi sve strateške i operativne dokumente čije aktivnosti su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti u domeni nadležnosti institucija BiH.
- VM treba pravodobno donositi odluke koje se tiču uspostave mehanizama za praćenje donesenih strateških i operativnih dokumenata kao i pravodobno usvajati izvješća o provedenim aktivnostima.

Preporuke institucijama BiH:

- Institucije BiH su dužne provesti zakonski propisanu obvezu provedbe rodnihi analiza odnosno analizu stanja u oblasti.
- Institucije BiH su dužne provesti zakonski propisanu obvezu te voditi statistike razvrstane prema spolu iz svoje nadležnosti.
- Institucije BiH trebaju integrirati pitanja rodne ravnopravnosti u svoje strateške i operativne dokumente kao i izvršiti analizu svih programa u dokumentima okvirnog proračuna s ciljem utvrđivanja rodnohi potencijala.

Preporuka institucijama BiH koje u oblasti svog poslovanja dodjeljuju grantove:

- Institucije BiH koje u segmentu svog poslovanja dodjeljuju grantove trebaju u cijeli proces upravljanja grantovima integrirati pitanja rodne ravnopravnosti.

Preporuka Ministarstvu financija i trezora BiH:

- MFT treba uvesti planski pristup u oblasti uvođenja rodno osjetljivog proračuna u institucije BiH.

1. UVOD

1.1. Pozadina problema i motivi za reviziju

Rodna ravnopravnost, odnosno ravnopravnost spolova, je temeljno ljudsko pravo i nužan preduvjet za miran, prosperitetan i održiv svijet. Osiguranje jednakog pristupa obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti i dostojanstvenom radu ženama i djevojkama te njihove zastupljenosti u političkim i privrednim procesima donošenja odluka, potiče održivu ekonomiju i donosi korist društvu i čovječanstvu u cjelini.¹

Unapređenje ravnopravnosti spolova u proteklim decenijama u Bosni i Hercegovini je bilo sporo, a strateški napori nedostadni za osiguranje rodne ravnopravnosti².

U rujnu 2015. godine Bosna i Hercegovina, skupa sa 192 države članice Ujedinjenih naroda (u daljnjem tekstu: UN), se obvezala da će provesti Agendu 2030 za održivi razvoj – Ciljevi održivog razvoja (u daljnjem tekstu: Agenda 2030), koja se sastoji od 17 ciljeva održivog razvoja. Cilj 5 održivog razvoja konkretno se tiče postizanja rodne ravnopravnosti, ali uvrštavanje načela jednakosti i nediskriminacije u svih 17 ciljeva održivog razvoja obveza je Bosne i Hercegovine. Postojanje rodničkih politika i legislative koja se primjenjuje, a koje imaju za cilj promoviranje i unapređenje rodne ravnopravnosti jedna je od obveza definirana Ciljem 5 održivog razvoja kao i uspostava sustava za praćenje i izdvajanja javnih sredstava za rodnu ravnopravnost, odnosno rodno osjetljivi proračun (u daljnjem tekstu: ROP).³ Opređenjenje međunarodne organizacija vrhovnih revizorskih institucija - INTOSAI, je da ohrabruje i pomaže uredima za reviziju da, između ostalog, provode i revizije učinka vladinih programa koji doprinose specifičnim aspektima Ciljeva održivog razvoja.⁴ S tim u svezi, provedba ove revizije predstavlja i regionalni napor doprinosu rodnoj ravnopravnosti kroz projekt u kojem sudjeluje Ured za reviziju institucija BiH, entitetski uredi za reviziju, Državna revizorska institucija Srbije i Državna revizorska institucija Crne Gore. Ovih pet ureda u 2023. godini provodili su paralelnu reviziju učinka u oblasti rodne ravnopravnosti uz potporu UN WOMAN, UN organizacije koja se bavi pitanjima rodne ravnopravnosti.

Rasprostranjeni su oblici neravnopravnosti spolova i diskriminacije u našem društvu, a prema UN-ovom indeksu ljudskog razvoja – HDI, Bosna i Hercegovina je rangirana u grupu četiri što znači da je zemlja sa srednjom-nižom razinom jednakosti između muškaraca i žena. Cilj je da BiH do 2030. godine bude u prvoj grupi⁵ zajedno s državama u okruženju⁶, odnosno da se postigne visoka razina jednakosti između muškaraca i žena. U usporedbi s državama u regiji sa sličnim tranzicijskim procesima, BiH ima najmanju razinu učešća žena

¹ Cilj 5 Održivog razvoja – Rodna ravnopravnost

² <https://www.unicef.org/bih/rodna-ravnopravnost>

³ Cilj 5 - potcilj 5c, 5c1 indikator

⁴ Canadian Audit and Accountability Foundation, *Practice Guide to Auditing the United Nations Sustainable Development Goals: Gender Equality, 2017.*

⁵ Okvir za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini <https://www.undp.org/bs/bosnia-hercegovina/publications/okvir-za-realizaciju-ciljeva-odr%C5%BEivog-razvoja-u-bosni-i-hercegovini>
https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ba/NHDR_2020_ENG.pdf

⁶ Slovenijom, Hrvatskom i Srbijom, koje su klasificirane u grupu jedan, što znači da imaju visoku razinu jednakosti u ostvarenju indikatora humanog razvoja između žena i muškaraca.

na tržištu rada⁷. Još uvijek je prisutna rodno uvjetovana segregacija i prisutni su stereotipi o „ženskim i muškim poslovima“, kao i horizontalna (koja se odnosi na razlike u plaćama između muškaraca i žena) i vertikalna segregacija (koja predstavlja raspodjelu pozicija muškaraca i žena)⁸. Na tržištu rada postoji fenomen „staklenog stropa“ i žene su podzastupljene kao članice upravljačkih struktura poduzeća u BiH. Prema OECD-ovom tzv. SIGI⁹ indeksu diskriminacije, Bosna i Hercegovina u odnosu na zemlje kao što je npr. Danska¹⁰ bilježi dvostruko lošiji pokazatelj diskriminacije žena u porodici te znatno lošiji pristup produktivnim i finansijskim resursima nego što je to slučaj u zemljama regije.

Da bismo govorili o ravnopravnosti između žena i muškaraca, djevojčica i dječaka potrebno je poduzeti brojne aktivnosti koje imaju za cilj osiguranje ravnopravnosti spolova.

1.2. Cilj, opseg i ograničenja revizije

Cilj revizije

Cilj revizije je ispitati jesu li institucije BiH efikasne i efektivne u poduzimanju aktivnosti koje će voditi ka osiguravanju pretpostavki za rodnu ravnopravnost.

Svrha revizije je unaprijediti stanje rodne ravnopravnosti u domeni aktivnosti koje poduzimaju institucije BiH. Na takav način potaknut će se nadležni da efikasnije i efektivnije pristupe realizaciji obveza koje proizlaze iz međunarodne i domaće regulative koja obvezuje BiH te da dosegnu i istraju u poštovanju načela rodne ravnopravnosti, odnosno ravnopravnosti spolova. To će u konačnici rezultirati unapređenjima u ovoj oblasti koje će voditi ka održivom razvoju, boljem i pravednijem društvu kao i realizaciji Agende 2030.

Opseg i ograničenja revizije

Predmet revizije su aktivnosti institucija BiH na osiguravanju rodne ravnopravnosti. To se prije svega odnosi na stvaranje pretpostavki za rodnu ravnopravnost kroz donošenje strateških i operativnih dokumenata koji se tiču provedbe aktivnosti usmjerenih ka tom cilju. Fokus je stavljen na planiranje, donošenje, praćenje i izvješćivanje o aktivnostima koje su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti. Analizirali smo dinamiku donošenja konkretnih planskih i operativnih dokumenata koji se tiču rodne ravnopravnosti, dinamiku izgradnje mehanizama za praćenje implementacije planiranih aktivnosti kao i dinamiku usvajanja izvješća o provedenim aktivnostima od strane nadležnih institucija, prije svega Vijeća ministara BiH.

Tim je analizirao informacije iz upitnika, koji je dostavljen na adrese svih 73 institucije BiH¹¹, a koje se tiču aktivnosti donošenja programa mjera koji uključuje, ali ne ograničava, analizu

⁷ Sanela Bašić, Milanka Miković. „Rodne (ne)jednakosti na tržištu rada u BiH“. Friedrich-Ebert-Stiftung (FES), Udruženje Žene ženama i publikacija „Žene i muškarci u BiH“, Agencija za statistiku BiH, 2022. godina

⁸ Ibid.

⁹ Indeks mjeri 4 dimenzije: diskriminaciju u porodici, restrikcije fizičkog integriteta (reproduktivna autonomija) ograničen pristup produktivnim i finansijskim resursima, ograničenje u građanskim slobodama.

¹⁰ [Where in Europe is it best to be a woman? | Euronews](#)

¹¹ Dvije institucije nisu dostavile svoje odgovore, Institucija ombudsmana za ljudska prava BiH i Ministarstvo komunikacija i prometa BiH. Upitnik nije dostavljen Obavještajno-sigurnosnoj agenciji

stanja u oblasti za koju su nadležni kao i mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti. Također, informacije se tiču i aktivnosti na osiguranju prikupljanja, vođenja, analize i prikazivanja statističkih podataka razvrstanih po spolu iz domene nadležnosti institucija. Analizom odgovora na upitnik tim je ispitivao aktivnosti institucija BiH na uvođenju rodno osjetljivog proračuna, a propitali su se i stavovi institucija BiH o potrebi postojanja planskog pristupa u oblasti rodno osjetljivog proračuna. Također smo ispitivali jesu li proračunske instrukcije MFT-a dostatno jasne za postupanje institucija kada je u pitanju ROP te jesu li uposlenici pohađali obuke iz ROP-a i imaju li potrebu za obukama u ovoj oblasti (upitnik koji je dostavljen institucijama BiH je prezentiran u privitku broj 1). Navedene aktivnosti predstavljaju pretpostavke za ocjenu stanja u oblasti kako bi se dalje poduzimale korektivne radnje¹².

Na uzorku svih devet (9) ministarstava u VM-u, pregledom dokumentacije analizirane su aktivnosti integracije pitanja rodne ravnopravnosti u planske i strateške dokumente i izvješća o radu odnosno analizirano je povezuju li ministarstva u VM-u, i na koji način, svoje aktivnosti s Ciljem 5 održivog razvoja.

Detaljnija analiza stanja u oblasti ravnopravnosti spolova, posebno u domeni ROP-a analizirana je dalje posjetima na terenu na odabranom uzorku od šest institucija predstavljenih u tablici:

Tablica broj 1: Izabrani uzorak institucija BiH

R. br.	Naziv institucije BiH
1.	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (Agencija za ravnopravnost spolova)
2.	Ministarstvo obrane BiH
3.	Ministarstvo financija i trezora BiH
4.	Ministarstvo civilnih poslova BiH
5.	Ministarstvo sigurnosti BiH
6.	Direkcija za ekonomsko planiranje BiH

Izvor: Ured za reviziju institucija BiH

Razlozi za odabir institucija u uzorak za posjet na terenu i detaljnije sagledavanje određenih specifičnih pitanja važnih za ovu oblast, vežu se za specifičnost njihove nadležnosti. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (u daljnjem tekstu: MLJPI) zajedno s Agencijom za ravnopravnost spolova, kao njegovom organizacionom jedinicom (u daljnjem tekstu: AZRS), jedna je od ključnih institucija kada su u pitanju inicijative za aktivnosti u domeni rodne ravnopravnosti. Ministarstvo civilnih poslova BiH (u daljnjem tekstu: MCP) zajedno s MLJPI-jem i Ministarstvom sigurnosti BiH (u daljnjem tekstu: MS) raspolaže dodjelom grantova koji mogu imati potencijal za rodnu analizu, te je tim na uzorku grantova ovih ministarstava analizirao postojanje rodno osjetljivog pristupa¹³. Uloga Ministarstva financija i trezora BiH (u daljnjem tekstu: MFT) je nezaobilazna u segmentu ROP-a, posebno u dijelu instrukcija koje upućuje institucijama u ovoj oblasti. Ministarstvo obrane BiH (u daljnjem tekstu: MO) i MS¹⁴ su ministarstva koja imaju svoju ulogu u sustavu obrane i sigurnosti te su njihove aktivnosti vezane i za obveze koje proizlaze iz Rezolucije 1325 „Žene, mir i

¹² Aktivnosti institucija BiH iz sektora pravosuđa na unapređenju rodne ravnopravnosti su navedene kao primjer dobre prakse u privitku broj 2.

¹³ U smislu definiranja ciljeva koji se žele postići, indikatora i izvješćivanja o postignutim rezultatima.

¹⁴ MS dodjeljuje i grantove

sigurnost“ (u daljnjem tekstu: Rezolucija 1325). Direkcija za ekonomsko planiranje BiH (u daljnjem tekstu: DEP) je zaključkom VM-a određena kao institucija odgovorna za praćenje aktivnosti u svim oblastima kada je u pitanju Agenda 2030 i izradom relevantnih analiza koje se odnose na postizanje zadanih ciljeva. Opseg revizije nije obuhvatio aktivnosti institucija na unapređenju rodne ravnopravnosti u sektoru pravosuđa, konkretno Strategiju za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH¹⁵.

Nisu zabilježena ograničenja u provedbi revizije.

1.3. Revizijska pitanja i kriteriji revizije

Nakon što su utvrđeni ciljevi revizije, definirano je opće revizijsko pitanje koje glasi:

Jesu li institucije BiH efikasne i efektivne u poduzimanju aktivnosti koje vode ka osiguravanju rodne ravnopravnosti?

Za što bolje razumijevanje i analizu problema, te da bi se olakšalo prikupljanje potrebnih podataka, definirana su tri revizijska potpitanja:

- 1. Planira li se, prati i izvješćuje pravodobno o aktivnostima institucija BiH koje su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti?**
- 2. Integriraju li institucije BiH rodna pitanja u svoje planske dokumente, provode rodne analize i vode potrebne statistike?**
- 3. Je li uspostavljen sustav rodno osjetljivog proračuna u institucijama BiH?**

Kriteriji revizije

Institucije BiH implementiraju obveze koje proizlaze usvajanjem međunarodne¹⁶ i domaće regulative¹⁷ kojom se osigurava rodna ravnopravnost spolova. Postoji kontinuitet u usvajanju strateških i operativnih dokumenata u ovoj oblasti, uspostavljaju se potrebni mehanizmi za praćenje preuzetih obveza, izvješćivanje je redovito. Institucije BiH provode rodne analize, ministarstva u Vijeću ministara BiH integriraju u svoje planske dokumente i izvješća o radu aktivnosti usmjerene ka postizanju rodne ravnopravnosti. Institucije BiH

¹⁵ Više u privitku broj 2

¹⁶ Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici ratificirana 2013. godine (Službeni glasnik BiH - Međunarodni ugovori, broj: 19/13) i UN Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (u daljem tekstu: CEDAW)

¹⁷ Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst (Službeni glasnik BiH, broj 32/10)

vode potrebne statističke podatke iz domene svoje nadležnosti razvrstane prema spolu. Rodno osjetljivi proračun je zastupljen u institucijama BiH.¹⁸

Kriteriji za prvo revizijsko pitanje

Okvirna strategija za provedbu Konvencije o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Istanbulska konvencija) nakon isteka ponovno je donesena. Završno Izvješće o realizaciji ranije donesene Okvirne strategije razmatrano je i usvojeno od strane VM-a s predloženim korektivnim budućim aktivnostima. Mehanizam za praćenje i izvješćivanje o obvezama koje proizlaze iz ove Konvencije je uspostavljen po preuzimanju obveza definiranih Konvencijom. Uspostavljena je jedinstvena metodologija za prikupljanje podataka o nasilju nad ženama uključujući i femicid te je osiguran pregled stanja u BiH u ovoj oblasti i mogućnost mjerenja napretka.¹⁹

Značajan planski dokument Gender akcijski plan (u daljnjem tekstu: GAP) za razdoblje od 2018. - 2022. godine donesen je po isteku perioda za koji je prethodni donesen, kao i prateći operativni plan za njegovu realizaciju. Pojedinačne institucije BiH usvojile su svoje godišnje operativne planove u skladu s operativnim planom GAP-a. Mehanizam zadužen za koordinaciju i praćenje provedbe aktivnosti koje su predviđene GAP-om uspostavljen je po donošenju GAP-a i funkcionalan je.²⁰ Završno izvješće, godišnje i četverogodišnje, o provedbi ovog akcijskog plana redovito se usvaja od strane VM-a s prijedlogom budućih mjera. Po isteku vremenskog razdoblja za koji je prethodni GAP donesen je i naredni Gender akcijski plan za razdoblje od 2023. – 2027. godine.

Mehanizam za praćenje i izvješćivanje o obvezama koje proizlaze iz Rezolucije UNSCR 1325 „Žene, mir i sigurnost“ u Bosni i Hercegovini za razdoblje 2018. – 2022. godine je uspostavljen, a izvješća o provedenim aktivnostima VM redovito usvaja.

Planiranom dinamikom donesen je i uspostavljen i Okvir ciljeva održivog razvoja, koji u sebe uključuje i Cilj 5 održivog razvoja koji se odnosi na rodnu ravnopravnost kao i mehanizam za praćenje i izvješćivanje o implementiranju ciljeva održivog razvoja uključujući i Cilj pet održivog razvoja.

Kriteriji za drugo revizijsko potpitanje:

Sva ministarstva u Vijeću ministara u svojim strateškim i planskim dokumentima navode aktivnosti koje su vezane za osiguravanje rodne ravnopravnosti pozivajući se na Cilj 5 održivog razvoja i ciljeve održivog razvoja općenito koji su referenca prilikom definiranja mjera u planskim dokumentima. Ministarstva u VM-u u svojim planskim dokumentima i izvješćima o radu spominju ciljeve održivog razvoja kao i konkretno Cilj 5 održivog razvoja.²¹

¹⁸ Gender akcijski plan BiH za razdoblje 2018. – 2022.

¹⁹ CEDAW Odbor za uklanjanje diskriminacije žena, Zaključna zapažanja u svezi sa Šestim periodičnim izvješćem Bosne i Hercegovine

²⁰ Gender akcijski plan BiH za razdoblje 2018. – 2022.

²¹ Šinko Marjeta, Ana Petek, „Rodno osvještavanje politika u Hrvatskoj; Prožimajući ili marginalni cilj politika u Hrvatskoj“ Univerzitet u Zagrebu, 2022., Gender akcijski plan BiH za razdoblje 2018. – 2022.

Institucije BiH vode statistike razvrstane po spolu iz domene svoje nadležnosti koje su preduvjet za provedbu obveza u pogledu izrade programa mjera za postizanje ravnopravnosti spolova. Sve institucije, u skladu s obvezom iz Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, prikupljaju i razvrstavaju podatke, iz svoje nadležnosti, po spolu i čine ih dostupnim javnosti.²²

Institucije BiH sačinjavaju rodne analize odnosno analize stanja spolova u oblasti za koju su nadležne te poduzimaju mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti. To se odnosi na zakonsku obvezu²³ da institucije BiH donose programe mjera čiji cilj je osiguranje rodne ravnopravnosti, a koji između ostalog podrazumijeva i analizu stanja u oblasti za koju su nadležne kao i mjere za otklanjanje eventualnih nepravilnosti.

Kriteriji za treće revizijsko potpitanje:

Institucije BiH provode analize utjecaja proračuna na različite potrebe žena i muškaraca odnosno provode rodno osjetljivi proračun. Prilikom planiranja aktivnosti i izrade analiza stanja u pojedinačnim oblastima proračunski korisnici vrše analizu kako bi se ocijenio utjecaj postojećih proračunskih sredstava na zadovoljavanje različitih potreba žena i muškaraca.²⁴

Instrukcije MFT-a²⁵ za pripremu dokumenta okvirnog proračuna su jasne i nedvosmislene te ih institucije u segmentu rodno osjetljivog proračuna i primjenjuju. Gdje god je to primjenjivo institucije BiH su prepoznale rodno osjetljive programe, uvrstile ih u svoje dokumente okvirnog proračuna zajedno s aktivnostima i indikatorima provedbe. MFT prati i analizira stanje u oblasti.

Grantovi su oblast rada institucija BiH u kojoj je aspekt rodne osjetljivosti najvidljiviji. Rodni potencijal u ovoj oblasti poslovanja institucija BiH je prepoznat i primijenjen. Institucije BiH koje u svojim proračunima planiraju tekuće grantove vode računa o rodnom aspektu prilikom planiranja i rasporeda sredstava tekućih grantova kao i prilikom izvješćivanja o namjenskom utrošku sredstava te kod istih uključuju rodnu osjetljivost u opsegu u kojem je to moguće kao i definiraju pokazatelje ishoda.²⁶ Prisutan je planski pristup u oblasti uvođenja rodno osjetljivog proračuna u institucije BiH te službenici institucija BiH pohađaju potrebne obuke iz oblasti.

²² Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst (Službeni glasnik BiH, broj 32/10)

²³ Zakon o ravnopravnosti spolova BiH članak 24. Sastavni dio Programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima uključuje, ali se ne ograničava na analizu stanja spolova u određenoj oblasti, implementiranje donesenih državnih politika kroz akcijske planove za ravnopravnost spolova i mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti

²⁴ Gender akcijski plan BiH za razdoblje 2018. – 2022.

²⁵ Instrukcija br. 1 za proračunske korisnike za pripremu dokumenta okvirnog proračuna za razdoblje 2023. - 2025. godine

²⁶ Zakon o proračunu institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obveza Bosne i Hercegovine za 2022. Službeni glasnik BiH broj 42/22

1.4. Izvori informacija i metode revizije

Da bi se analizirale aktivnosti institucija BiH na osiguravanju rodne ravnopravnosti, revizorski tim se upoznao sa sadržajima relevantnih zakona koji uređuju ovu oblast, podzakonskih akata, propisa, internih akata subjekta revizije i drugih relevantnih dokumenata koji su vezani za cilj i predmet revizije. Tu se prije svega misli na Zakon o ravnopravnosti spolova, strategije i akcijske dokumente u ovoj oblasti, prije svega Gender akcijski plan 2018. – 2022. godine, Okvir ciljeva održivog razvoja, UNSCR 1325 „Žene, mir i sigurnost“, odluke i pravilnike koji tretiraju ovu oblast, izvješća o provedbi aktivnosti na realizaciji preuzetih obveza iz spomenutih akcijskih i planskih dokumenata, opredjeljenja iz reformskih strateških dokumenata i sl. Tim je također tijekom provedbe studije vršio redovite konzultacije sa UN WOMAN ekspertima iz oblasti rodne ravnopravnosti. Održavanjem regionalnih sastanaka s kolegama iz ostalih ureda za reviziju, koji su sudjelovali u projektu paralelne revizije, timovi su razmjenjivali iskustva, prakse i znanja iz ove oblasti.

Primarne metode revizije, koje je koristio revizijski tim u cilju osiguranja informacija za dobivanje odgovora na postavljena revizijska pitanja, su dokumentarni pregledi, intervjui s predstavnicima institucija BiH, ispitivanje stanja u oblasti i stavovi institucija kroz upitnik.

Tim je analizirao dostupne srednjoročne programe rada, programe rada i izvješća o radu za 2020., 2021. i 2022. godinu, izvješća o izvršenju proračuna te DOP-ove ministarstava u VM-u za razdoblja 2021.-2023. ili 2022.-2024. godine. Predmet analize je bilo preko 70 dokumenata ministarstava.

Metodom poluotvorenog intervjua, obavili smo razgovore s relevantnim sudionicima u procesu i predstavnicima nadležnih institucija u MFT, MLJPI i AZRS, MO, MCP, MS i DEP.

Također, podaci su prikupljeni i posredstvom upitnika, a dobiveni podaci iz upitnika su uspoređivani s podacima iz prikupljene dokumentacije iz institucija iz uzorka i drugih izvora.

Za objektivno sagledavanje problematike, korišteni su i izvori s interneta, te stručne i akademske studije, iskustva drugih zemalja, studijske posjete, ali i druge informacije relevantne za predmetnu oblast.

Prikupljeni podaci su korišteni za procjenu stanja u ovoj oblasti s ciljem da se stekne uvid u stanje kao i mogućnosti za unapređenja.

1.5. Struktura izvješća

U poglavlju 1. predstavljene su teme zbog kojih je Ured za reviziju proveo reviziju učinka aktivnosti institucija na osiguravanju rodne ravnopravnosti. U ovom poglavlju su predstavljena i revizijska pitanja, cilj, opseg i ograničenja revizije, kriteriji te izvori i metode revizije.

Kroz poglavlje 2. daju se podaci i informacije neophodne za razumijevanje pitanja rodne ravnopravnosti.

U poglavlju 3. predstavljeni su nalazi revizije, a koji se odnose na neefikasnost institucija BiH u poduzimanju aktivnosti koje su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti, a koje se tiču planiranja, praćenja i izvješćivanja o preuzetim obvezama, integriranju rodnih pitanja u planske dokumente, provođenju rodnih analiza, vođenju potrebnih statistika kao i uspostavi sustava rodno osjetljivog proračuna u institucijama BiH.

Poglavlje 4. sadrži zaključke revizije koji daju odgovore na revizijska pitanja i odnose se na efikasnost institucija u poduzimanju aktivnosti koje su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti.

U poglavlju 5. su dane preporuke čijom implementacijom bi se jasnije uredila i unaprijedila ova oblast te stvorile pretpostavke za osiguravanje rodne ravnopravnosti unutar domene nadležnosti institucija BiH.

2. RODNA RAVNOPRAVNOST - OSNOVNE INFORMACIJE ZA RAZUMIJEVANJE RODNIH PITANJA I OBVEZA INSTITUCIJA BiH

U ovom poglavlju ćemo prikazati²⁷ ključne dokumente bitne za razumijevanje pitanja rodne ravnopravnosti kao i obveza koje imaju institucije BiH naspram ovog pitanja.

2.1. Ključni dokumenti oblasti ravnopravnosti spolova u BiH

Ciljevi održivog razvoja (SDGs)

Sedamnaest globalnih ciljeva za održivi razvoj (Sustainable Development Goals, SDGs), poznati i kao Globalni ciljevi, Agenda 2030. novi su, univerzalni ciljevi i pokazatelji za koje se očekuje da će ih članice Ujedinjenih naroda, pa samim tim i BiH, koristiti u kreiranju svojih programa i politika u sljedećih 15 godina.

Jedan od 17 ciljeva održivog razvoja je i Cilj 5 održivog razvoja - Postići rodnu ravnopravnost i osnaživati sve žene i djevojčice.

Oснаživanje žena i promoviranje rodne ravnopravnosti je od suštinskog značaja za brže postizanje održivog razvoja. Ukidanje svih oblika diskriminacije žena i djevojčica ne samo da je temeljno ljudsko pravo, nego ima višestruki efekt na druga područja razvoja. Cilj pet ima devet potciljeva²⁸.

Okvir ciljeva održivog razvoja usvojen je od strane VM-a u travnju 2021. godine kao zajednički dokument svih razina vlasti koji utvrđuje šire razvojne pravce, putem kojih vlasti na svim razinama i društvo u Bosni i Hercegovini nastoje doprinijeti ostvarivanju Ciljeva održivog razvoja, on predstavlja ključni dokument koji usmjerava procese strateškog planiranja, a time i planiranja proračuna, na svim razinama vlasti u BiH.

Konvencija Vijeća Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Službeni glasnik BiH broj 15/13) je usvojena 11. svibnja 2011. godine u Istanbulu. Naime, nakon niza preporuka Vijeća Evrope o zabrani diskriminacije na temelju spola i

²⁷ Definicije osnovnih pojmova u oblasti rodne ravnopravnosti dane u privitku broj 3.

²⁸ Okončati svuda i sve oblike diskriminacije protiv žena i djevojčica. Eliminirati sve oblike nasilja nad ženama i djevojčicama u javnoj i privatnoj sferi, uključujući trgovinu ljudima, odnosno seksualnu eksploataciju i druge oblike eksploatacije. Eliminirati sve štetne prakse kao što su dječji, rani i nasilni brakovi i obrezivanje ženskih genitalija.

Prepoznati i vrednovati neplaćeno staranje i rad u domaćinstvu kroz osiguravanje javnih usluga, infrastrukture i politike socijalne zaštite, te kroz promoviranje zajedničke odgovornosti u domaćinstvu i porodici, na način koji je prikladan u odgovarajućoj državi.

Osigurati da žene u potpunosti i djelotvorno sudjeluju i imaju jednake mogućnosti da sudjeluju u rukovođenju na svim razinama donošenja odluka u političkom, privrednom i javnom životu.

Osigurati univerzalnu dostupnost spolnog i reproduktivnog zdravlja i reproduktivnih prava, kako je dogovoreno u skladu s „Programom akcije Međunarodne konferencije o stanovništvu i razvoju“ i „Pekinškom platformom za akciju“, odnosno dokumentima koji su nastali kao rezultat njihovih analitičkih konferencija.

Sprovesti reforme kako bi žene dobile jednaka prava na ekonomske resurse, kao i pristup vlasništvu i kontroli nad zemljištem i ostalim oblicima svojine, finansijskim uslugama, nasljedstvu i prirodnim resursima, u skladu s nacionalnim zakonima.

Povećati uporabu inovativnih tehnologija, posebno informacijske i komunikacijske tehnologije, radi promoviranja osnaživanja žena.

Usvojiti i osnažiti dobre politike i izvršno zakonodavstvo za promoviranje rodne ravnopravnosti i osnaživanja svih žena i djevojčica na svim razinama.

zaštiti od nasilja, koje su imale za cilj postavljanja zajedničkih ciljeva i minimuma zajedničkih standarda za države članice, ali nisu imale pravno obvezujući efekt, Konvencija predstavlja prvi pravno obvezujući akt Vijeća Europe u oblasti sprečavanja i borbe protiv nasilja nad ženama. Po svojoj prirodi, ovaj akt ne mora biti izravno primjenjiv u državama potpisnicama, ali zahtijeva posebnu prilagodbu zakonskih i institucionalnih okvira država potpisnica radi njene uspješne implementacije. BiH je 7. studenog 2013. godine postala 6. zemlja članica Vijeća Europe koja je ratificirala ovu Konvenciju. Ovim se BiH obvezala na poduzimanje zakonodavnih i drugih mjera radi osiguranja pravnog, institucionalnog i organizacijskog okvira za prevenciju nasilja nad ženama, zaštitu žrtava nasilja te kažnjavanje počinitelja nasilja²⁹.

UN Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena usvojena je na Generalnoj skupštini UN-a 18. prosinca 1979. godine, kao prvi sveobuhvatni međunarodno priznati dokument o pravima žena. Na snagu je stupila, kao međunarodni ugovor, 03. rujna 1981. godine, nakon što ju je ratificiralo 20 zemalja. Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije nad ženama je sastavni dio Ustava BiH, te se primjenjuje izravno i ima prioritet nad domaćim zakonima. Konvencija naglašava načela koja država mora garantirati u uživanju ljudskih prava i osnovnih sloboda, te u osiguranju jednakih mogućnosti za žene u napredovanju na svim poljima. Konvencija predstavlja poziv državama potpisnicama da poduzmu odgovarajuće mjere za eliminaciju diskriminacije nad ženama od pojedinaca, institucija ili poduzeća, kako na socijalnom, kulturnom, ekonomskom, političkom i građanskom tako i na bilo kojem drugom polju života.³⁰

Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini donesen je još 2003. godine i ima za cilj da uređuje, promovira i štiti ravnopravnost spolova, garantiraju jednake mogućnosti i ravnopravan tretman svih osoba bez obzira na spol, u javnoj i u privatnoj sferi društva, te uređuje zaštitu od diskriminacije na temelju spola.

Gender akcijski plan Bosne i Hercegovine značajan je planski dokument definiran Zakonom o ravnopravnosti spolova kao obveza i predstavlja strategiju kojom se definiraju programski ciljevi za ostvarivanje ravnopravnosti spolova u svim oblastima društvenog života i rada, u javnoj i privatnoj sferi. Donosi se svake četiri godine.

Rezolucija 1325 „Žene, mir i sigurnost“ Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda, kao tijelo odgovorno za međunarodni mir i sigurnost, usvojilo je 2000. godine Rezoluciju 1325 „Žene, mir i sigurnost“. Rezolucija 1325 je prva Rezolucija Vijeća sigurnosti koja se konkretno bavi utjecajem rata na žene i djevojčice i ženskim doprinosom rješavanju konflikta i održivom miru. Naročito značaj Rezolucije 1325 je u tome što poziva na povećanje učešća žena u procesima donošenja odluka, sprečavanju konflikata, post-konfliktnim procesima, mirovnim pregovorima i mirovnim operacijama.

²⁹ <https://arsbih.gov.ba/project/istanbulska-konvencija/>

³⁰ <https://arsbih.gov.ba/project/un-konvencija-o-eliminaciji-svih-oblika-diskriminacije-nad-zenama/>

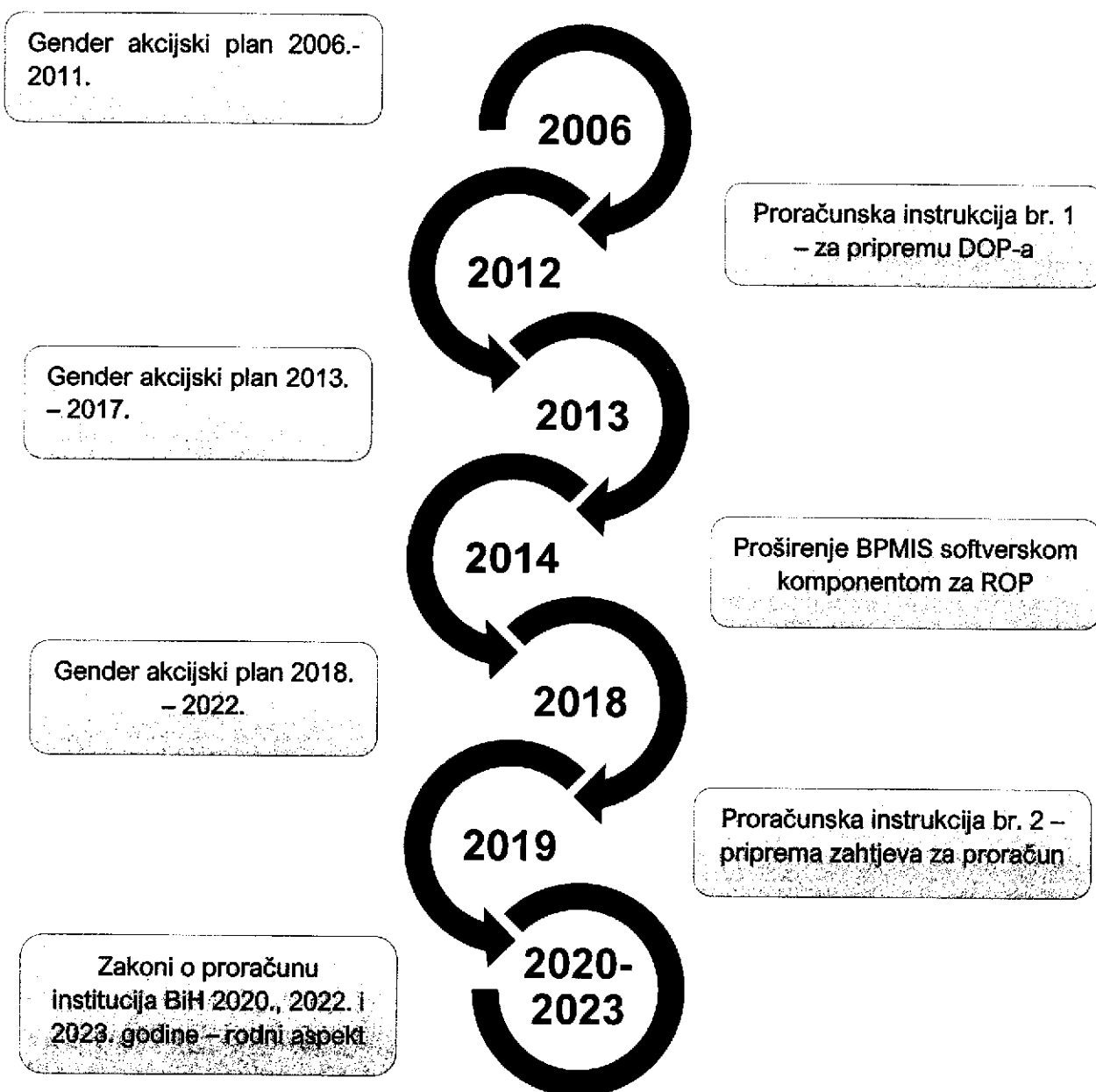
2.2. Rodno osjetljivi proračun

2.2.1. Pojam i kronologija uvođenja rodno osjetljivog proračuna

Rodno osjetljivi proračun predstavlja uključivanje načela rodne ravnopravnosti u proračunske procese. Podrazumijeva rodno zasnovanu procjenu proračuna, uključivanje rodne perspektive na svim razinama proračunskog procesa i prestrukturiranje prihoda i rashoda s ciljem unapređenja rodne ravnopravnosti.

U nastavku je predstavljen kronološki slijed dešavanja u oblasti uspostave rodno osjetljivog proračuna na razini institucija BiH.

Ilustracija 1: Kronološki prikaz dinamike uspostave rodno osjetljivog proračuna

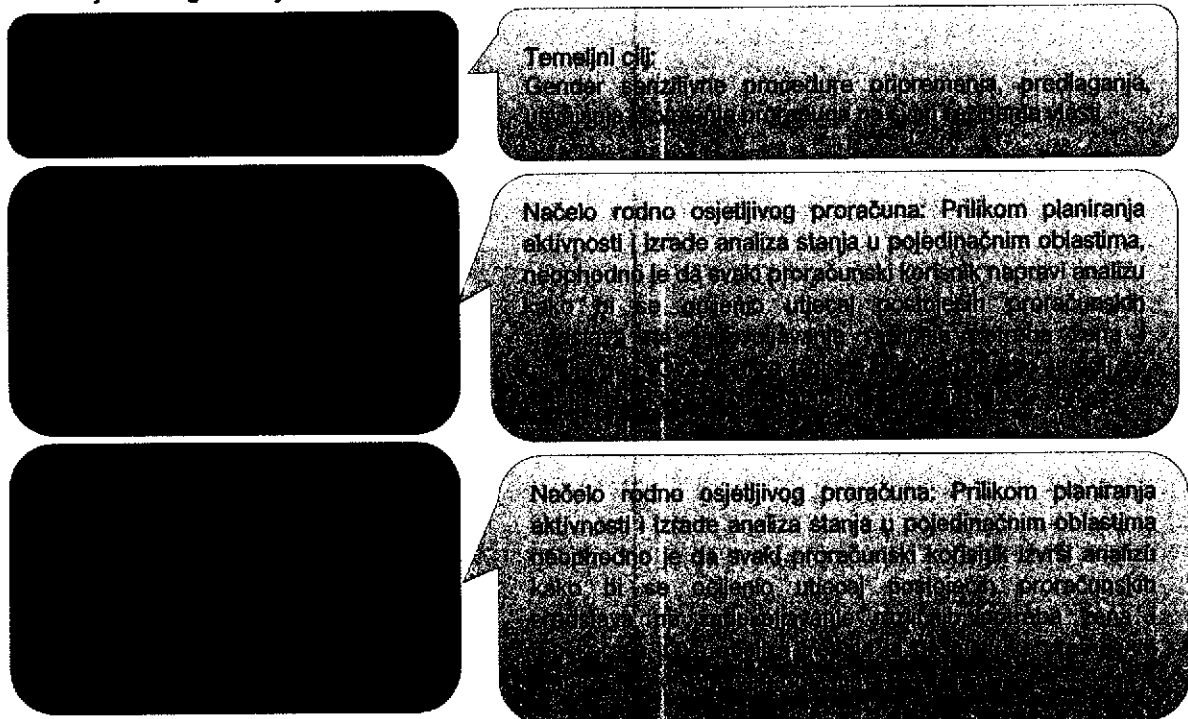

Izvor: Ured za reviziju institucija BiH

Rodno osjetljivi proračun se spominje u posebnom poglavlju u prvom Gender akcijskom planu 2006. – 2011. koji je usvojen od strane Vijeća ministara BiH. Ovim se VM jasno opredijelio za uvođenje i primjenu na svim razinama vlasti pa tako i na državnoj razini. Prvi GAP je predstavljao plan za operacionalizaciju Zakona o ravnopravnosti spolova, a glavni cilj u okviru poglavlja o rodno osjetljivom proračunu je bio uvesti i primijeniti „Gender senzitivne procedure pripremanja, predlaganja, usvajanja i izvršavanja proračuna na svim razinama vlasti“.

Rodno osjetljivi proračun je prikazan kao načelo i u GAP-u 2013. – 2017. i u GAP-u 2018. - 2022., a sažetak je prikazan na narednoj ilustraciji.

Ilustracija 2: Pregled uključenosti ROP-a u GAP-ove

Izvor: Ured za reviziju institucija BiH

Osim što se uvođenje rodno osjetljivog proračuna promovira kroz proračunske instrukcije duži niz godina, isto se definira i kao načelo u gender akcijskim planovima. Isti predstavljaju strateške dokumente koji sadrže ciljeve, programe i mjere za ostvarivanje ravnopravnosti spolova u svim oblastima društvenog života i rada, u javnoj i privatnoj sferi. ROP od 2020. godine za 2022. i 2023. godinu dio je i zakona o proračunu.

Postoje primjeri dobre prakse u uvođenju i primjeni rodno osjetljivog proračuna, detaljnije u prilogu br. 4.

2.2.2. Rodni aspekt kod grantova

Tekući grantovi, transferi, subvencije i slično predstavljaju sva nepovratna davanja za tekuće svrhe, odnosno nepovratna davanja koja nisu dana u svrhu nabave kapitalne imovine.³¹

Prema mišljenju institucija BiH rodna komponenta može biti najvidljivija kod institucija koje imaju odobrena proračunska sredstva za grantove. Grantovi se dodjeljuju za različite svrhe, a krajnji korisnici mogu biti građani, nevladine organizacije i udruženja.

U zadnjim usvojenim zakonima o proračunu institucija BiH (od 2020. godine) napravljen je pomak u obuhvatu prikazivanja rodnog aspekta čime su obvezane institucije koje implementiraju grantove da obvežu krajnje korisnike da vode računa o rodnom aspektu kod raspodjele sredstava i prilikom izvješćivanja.

Članak 10. tekući transferi i grantovi, stavak 8. Zakona o proračunu institucija i međunarodnih obveza za 2022. godinu (Službeni glasnik BiH, broj 42/22):

„Proračunski korisnici kod kojih su planirani tekući grantovi i transferi dužni su obvezati krajnje korisnike tekućih grantova i transfera da uključe rodni aspekt prilikom rasporeda sredstava tekućih grantova i transfera, kao i prilikom izvješćivanja o namjenskom utrošku sredstava.“

Prema podacima iz Zakona o proračunu za 2022. godinu odobreno je ukupno 31.498.000 KM za tekuće grantove i transfere³². Tekući grantovi imaju izražen rodni aspekt, s obzirom na to da se dodjeljuju pojedincima i neprofitnim organizacijama, a biraju se na temelju definiranih i usvojenih kriterija. Većina krajnjih korisnika ovih grantova nisu unaprijed poznati. Za tekuće grantove je ukupno u 2022. godini odobreno 11.626.000 KM dok tri institucije BiH koje su izabrane u uzorak sudjeluju s 90 % sredstava, a što je prikazano u narednoj tablici.

Tablica 2: Pregled odobrenih sredstava za tekuće grantove u institucijama BiH iz uzorka

Institucija BiH	Ukupno odobreno za tekuće grantove u 2022. godini
MCP	5.990.000 KM
MLJPI	4.296.000 KM
MS	140.000 KM
UKUPNO	10.426.000 KM

Izvor: Zakon o proračunu 2022. godine

³¹ Pravilnik o računovodstvu s računovodstvenim politikama i procedurama za korisnike proračuna institucija BiH od 04.02.2015. godine

³² Pored tekućih grantova, značajan iznos se odnosi na transfere u inozemstvo (7,6 milijuna KM), druge tekuće transfere (4 milijuna) i kontribucije ili članarine (8,2 milijuna KM) koji nisu u fokusu naše analize jer tekući grantovi imaju izraženiju rodnu komponentu.

Procedura odobravanja i raspodjele grantova nije ista i jedinstvena za sve institucije BiH koje dodjeljuju tekuće grantove. Postoje grantovi koji se dodjeljuju unaprijed poznatim korisnicima i grantovi koji se dodjeljuju korisnicima koji nisu unaprijed poznati.

Za grantove kod kojih nisu unaprijed poznati korisnici, Vijeće ministara BiH donosi odluke o kriterijima za raspored sredstava namijenjenih za grantove, a ministarstva raspisuju javne pozive. U pozivima se definiraju osnovni zahtjevi koje podnositelji projekata koji će biti financirani iz sredstava grantova moraju ispuniti te zahtjevi po pitanju potrebne dokumentacije.

Sastavni dio većine javnih poziva i odluka o kriterijima čine aplikacijski obrasci, evaluacijski obrasci i obrasci za sačinjavanje narativnog izvješća koji mogu sadržavati i elemente koji se tiču rodne ravnopravnosti kao što su kriteriji koji su rodno osjetljivi ili podaci koji su rodno razvrstani.

3. NALAZI

U ovom poglavlju prezentirani su glavni nalazi do kojih smo došli provodeći reviziju. Nalazi revizije prikazuju odstupanja od kriterija koje je revizija koristila prilikom procjene jesu li institucije BiH efikasne i efektivne u poduzimanju aktivnosti koje su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti.

Neke od bazičnih pretpostavki koje bi trebale voditi ka osiguranju rodne ravnopravnosti nisu do kraja uspostavljene. To se prije svega odnosi na nedonošenje ili kašnjenje u donošenju strateških i operativnih dokumenata u ovoj oblasti, neefikasnu uspostavu mehanizama za praćenje preuzetih obveza kao i neefikasnost u procesu usvajanja izvješća o provedbi preuzetih obveza.

To se odnosi na prepoznatljivost ciljeva održivog razvoja i konkretno Cilja 5 održivog razvoja u planskim dokumentima ministarstava i izvješćima o radu, na odsustvo zakonom propisanih potrebnih programa mjera, koji u sebe uključuju i rodne analize stanja u oblasti, kao i mjere za otklanjanje uočenih nedostataka. Prikupljanje i razvrstavanje podataka po spolu iz domene nadležnosti institucija BiH također nije u potpunosti osigurano.

Rezultati provedene revizije pokazuju da iako nastojanja u oblasti traju već desetljeće, rodno osjetljivi proračun nije zaživio u institucijama BiH. To je posebno vidljivo u oblasti poslovanja institucija BiH, koja se tiče dodjele grantova krajnjim korisnicima.

3.1. Nedonošenje i kašnjenje u donošenju, praćenju i izvješćivanju o provedbi strateških i operativnih dokumenata iz oblasti rodne ravnopravnosti

VM kasni ili uopće nije donosio značajne strateške i operativne dokumente koji se tiču rodne ravnopravnosti. Također je bio i neefikasan u osiguravanju mehanizama praćenja implementacije strateških i akcijskih dokumenata kao i usvajanju izvješća o provedenim aktivnostima.

S tim u svezi, VM nije usvojio Okvirnu strategiju za provedbu Konvencije o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Prisutna su i kašnjenja, od oko godinu dana, u donošenju gender akcijskih planova BiH i nedonošenje operativnog plana za realizaciju GAP-a 2018-2022, kao i kašnjenje u donošenju Okvira ciljeva održivog razvoja.

VM je također bio neefikasan u uspostavi tijela koja bi bila zadužena za praćenje i izvješćivanje o implementaciji preuzetih obveza. To se odnosi na kašnjenje u uspostavi i osnivanju Odbora za praćenje i izvješćivanje po Istanbulskoj konvenciji i femicidu u BiH, uspostavu Koordinacijskog tijela za praćenje implementacije Gender akcijskog plana za razdoblje 2018. – 2022. godina, Koordinacijskog odbora za nadzor nad provedbom Akcijskog plana 2018. – 2022. Rezolucije UNSCR 1325, kao i formiranje interresorne radne grupe koja predstavlja mehanizam zadužen za izvješćivanje o implementaciji Okvira ciljeva održivog razvoja.

Ni izvješća o provedenim aktivnosti iz preuzetih strateških i akcijskih dokumenata, koje su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti, nisu usvajana od strane VM-a ili je evidentno kašnjenje u njihovom usvajanju.

U nastavku je prikazan pregled³³ dinamike usvajanja i uspostave mehanizama za osiguravanje rodne ravnopravnosti.

Tablica 3: Pregled dinamike usvajanja i uspostave mehanizama za osiguravanje rodne ravnopravnosti

PRETPOSTAVKE	STRATEŠKI DOKUMENTI*	OPERATIVNI DOKUMENTI**	MEHANIZMI PRAĆENJA***	MEHANIZMI IZVJEŠĆIVANJA****
ISTANBULSKA KONVENCIJA	🕒	🕒	🕒	✗
GAP	✓	✗	🕒	🕒
2018. – 2022. REZOLUCIJA UNSCR 1325	✓	✓	🕒	✗
SDG OKVIR	🕒	🕒	🕒	✓

Legenda: ✓ - usvojeno bez značajnog kašnjenja, 🕒 - usvojeno uz značajna kašnjenja, ✗ - nije usvojeno

U nastavku su prezentirani detaljniji nalazi koji govore o neefikasnosti VM-a kada je u pitanju donošenje spomenutih strateških i operativnih dokumenata iz oblasti rodne ravnopravnosti kao i uspostavi mehanizama praćenja i izvješćivanja.

3.1.1. Okvirna strategija za provedbu Konvencije o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini (Istanbulska konvencija), praćenje i izvješćivanje

Iako se BiH suočava sa slučajevima femicida³⁴ i nasilja u porodici, VM po isteku Okvirne strategije za provedbu Konvencije o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini (Istanbulska konvencija) za razdoblje od 2015. do 2018. godine, nije ponovo usvajao ili razmatrao novu. Nacrt okvirne strategije, nakon isteka ranije,

³³ *Pojedine obveze i opredjeljenja nisu podrazumijevala donošenje strateških dokumenata osim donošenja planova za provedbu istih (npr. takav slučaj je evidentiran u ispunjenju obveza koje su proizašle ratifikacijom Rezolucije UNSCR 1325 „Žene, mir i sigurnost“ pri čemu je BiH do danas usvojila i realizirala tri akcijska plana za provedbu Rezolucije) **Sastavni dio pojedinih strateških dokumenata čine planovi za implementaciju istih s definiranim rokovima, odgovornim institucijama, indikatorima uspjeha (npr. Okvirna strategija za provedbu Istanbulske konvencije) ***U pojedinim slučajevima je bilo predviđeno formiranje više mehanizama za praćenje za određeni strateški dokument (npr. Upravni odbor za koordinaciju i praćenje provođenja GAP-a 2018.-2022. je uspostavljen iako je bilo predviđeno formiranje istog). ****U određenim slučajevima su bila usvojena završna izvješća dok sva godišnja izvješća nisu (npr. Zbrojno izvješće o provedbi GAP-a 2018.-2022. i jedno godišnje izvješće su usvojeni dok preostala tri godišnja izvješća nisu iako je predviđeno usvajanje istih treći mjesec u godini za prethodnu godinu.) ili primjer SDG okvira gdje je DEP institucija koja je bila zadužena od strane VM-a da godišnje izvješćuje o implementaciji SDG okvira u BiH dok je od 2023. godine ta obveza pripala interresornoj radnoj grupi za praćenje implementacije istog.

³⁴ Europski institut za ravnopravnost: Ubojstva žena kao rezultat nasilja intimnih partnera, mučenje i mizogino pogublivanje žena, ubijanje žena i djevojčica u ime takozvane časti i druga ubojstva vezana uz štetne prakse, ciljano ubijanje žena i djevojčica u kontekstu oružanog sukoba te slučajeve femicida povezane s kriminalnim skupinama, organiziranim kriminalom, dilerima droge i krijumčarenjem žena i djevojčica. <https://eige.europa.eu/hr/taxonomy/term/1128>

nije nikada ni izrađen i upućen na usvajanje VM-u od strane MLJPI-ja.³⁵ Završno³⁶ Izvješće o realizaciji donesene strategije također nije upućeno VM-u, tako da VM nikad nije usvojio zbrojno izvješće o realizaciji spomenute okvirne strategije.

VM je tek u 2019. godini, sa šest godina zakašnjenja, donio Odluku³⁷ o osnivanju Odbora za praćenje i izvješćivanje o Istanbulskoj konvenciji i femicidu. BiH je još 2013. godine imala tu obvezu³⁸ ratificirajući Konvenciju Vijeća Europe o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici i obvezala se na poduzimanje zakonodavnih i drugih mjera radi osiguranja pravnog, institucionalnog i organizacijskog okvira za prevenciju nasilja nad ženama, zaštitu žrtava nasilja te kažnjavanje počinitelja nasilja.

Odbor za praćenje i izvješćivanje po Istanbulskoj konvenciji i femicidu u BiH je sačinio izvješće za 2020. godinu. Iako ima obvezu da informira VM jednom godišnje, izvješća za 2021. i 2022. nisu sačinjavana. VM nije razmatrao ni usvojio izvješće za 2020. godinu, zbog, kako je navedeno, povlačenja materijala sa sjednice od strane predlagača. Do sada nije uspostavljen jedinstven sustav za prikupljanje podataka o svim oblicima rodno zasnovanog nasilja u BiH³⁹.

3.1.2. Donošenje Gender akcijskog plana 2018. – 2022., praćenje i izvješćivanje

Značajan planski dokument je i Gender akcijski plan, čije donošenje je obveza prema međunarodnoj i domaćoj regulativi⁴⁰ iz oblasti ravnopravnosti spolova. Za razdoblje od 2018. do 2022. godine donesen je pred kraj 2018. godine, ali operativni plan za njegovu realizaciju nije nikada usvojen od strane VM-a. Institucije za navedeno razdoblje nisu donosile ni pojedinačne godišnje operativne planove za realizaciju mjera iz GAP-a 2018. – 2022. godina. Također su prisutna i kašnjenja u usvajanju narednog GAP-a za razdoblje 2023. – 2027. godina koji do listopada⁴¹ 2023. godine nije bio usvojen od strane VM-a.

³⁵ Zaključkom Vlade Republike Srpske od ožujka 2019. godine konstatira se da Vlada daje negativno mišljenje na završno izvješće o implementaciji Okvirne strategije za provedbu Konvencije o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini za razdoblje od 2015. do 2018. godine jer nije dana suglasnost za implementaciju ove strategije na teritoriju ovog entiteta.

³⁶ Nekoliko parcijalnih izvješća o provedbi konvencije jeste razmotreno i usvojeno od strane VM-a. Završno izvješće o realizaciji donesene Strategije je izrađeno od strane AZRS MLJPI, ali nije upućeno VM-u zbog negativnog mišljenja Vlade Republike Srpske.

³⁷ Službeni glasnik BiH, broj 60/19

³⁸ Članak 10. Istanbulske konvencije predviđa uspostavljanje jednog ili više zvaničnih tijela nadležnih za koordinaciju, provedbu, praćenje i procjenu politika i mjera za sprečavanje i borbu protiv svih vidova nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom.

³⁹ Pomak je zabilježen za zadnje dvije godine gdje su AZRS i VSTV BiH započeli s evidentiranjem podataka o odnosu žrtve i počinitelja u slučajevima ubistva žena. Ovi podaci su pokazali da je u razdoblju 2021. i 2022. godine ubijeno ukupno 19 žena.

⁴⁰ Zakon o ravnopravnosti spolova, Preporuci CM/Rec (2007)17 Komiteta ministara Vijeća Europe „Standardi i mehanizmi za ravnopravnost spolova“, Konvencija UN-a o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) iz 1979. godine, Pekinška deklaracija i Platforma za akciju iz 1995. godine.

⁴¹ GAP za razdoblje 2023. – 2027. je usvojen na 26. sjednici VM-a održanoj 18.10.2023. godine, a uz GAP 2023 – 2027 je usvojen i Operativni plan koji sadrži planirane aktivnosti koje će provesti nadležne institucije BiH u preciziranim rokovima do konca 2027. godine.

VM je neefikasan i u uspostavi mehanizama za praćenje realizacije obveza iz GAP-a. Koordinacijski odbor⁴² za praćenje provedbe ovog dokumenta za razdoblje 2018. - 2022. godine, iako je naveden rok od tri mjeseca od usvajanja GAP-a BiH, spomenuti mehanizam nije do isteka 2022. godine, odnosno do isteka ovog dokumenta, ni uspostavljen.⁴³

Također, neefikasan je bio i proces uspostave Upravnog odbora⁴⁴ za koordinaciju i praćenje provođenja GAP-a 2018. - 2022. godine koji je formiran tek u drugoj polovini 2019. godine.

Neefikasnost VM-a je vidljiva i prilikom razmatranja i usvajanja kako godišnjih izvješća o provedbi GAP-a tako i zbrojnih izvješća na kraju planskog razdoblja ovog dokumenta. Završno izvješće o provedbi GAP-a za prethodno razdoblje 2013. - 2017. godine VM nikada nije usvojio. Tek jedno godišnje izvješće narednog GAP-a za razdoblje od 2018. - 2022. godine, prvo, je usvojeno od strane VM-a, dok ostala tri godišnja nisu⁴⁵. Praksa kašnjenja u usvajanju godišnjih izvješća o provedbi GAP-a od strane VM-a prisutna je i od ranije⁴⁶. Zbrojno izvješće o provedbi GAP-a za razdoblje od 2018. - 2022. godine u konačnici je usvojeno od strane VM-a sredinom 2023. godine.

3.1.3. Rezolucija UNSCR 1325 „Žene, mir i sigurnost“, praćenje i izvješćivanje

Treći akcijski plan za implementaciju Rezolucije UNSCR 1325 „Žene, mir i sigurnost“⁴⁷ u Bosni i Hercegovini za razdoblje 2018. - 2022. godine, VM je usvojio u kolovozu 2018. godine. Međutim, i pored relativno pravodobnog usvajanja Akcijskog plana za implementaciju ove Rezolucije od strane VM-a, uspostava mehanizama za nadzor nad provedbom kao i usvajanje izvješća o provedbi ovog akcijskog plana, nije teklo predviđenom dinamikom.

Koordinacijski odbor (KO) za nadzor nad provedbom Akcijskog plana UNSCR 1325 (2018. - 2022.) uključuje, pored ARS BiH, i druge ključne aktere u provedbi⁴⁸. Odlukom VM-a BiH

⁴² Čine ga predstavnici institucija BiH i Distrikta Brčko

⁴³ VM je na 28. sjednici od 9.11.2023. godine na prijedlog MLJPI donio Odluku o osnivanju Koordinacijskog odbora za praćenje provedbe GAP-a 2023 - 2027 kao međuresornog i stručnog tijela VM-a koje će koordinirati provedbu i praćenje realizacije aktivnosti GAP-a 2023 - 2027.

⁴⁴ Nadležan za koordinaciju i praćenje provedbe Gender akcijskog plana Bosne i Hercegovine za razdoblje 2018. - 2022. godina na svim razinama vlasti u Bosni i Hercegovini i čine ga predstavnici AZRS BiH i institucija gender centara entiteta.

⁴⁵ Primjera radi, Izvješće o godišnjoj provedbi GAP-a BiH za razdoblje od 2018. do 2022. godine i to dio koji se tiče izvješća od studenog 2019. do prosinca 2020. godine razmatralo se na sjednici tek koncem 2022. godine iako je rok za njegovo usvajanje treći mjesec u godini za prethodnu godinu. Međutim, do usvajanja ni ovog izvješća nije došlo uz argument da nije bio prisutan ovlašten predlagatelj koji bi obrazložio suštinu materijala. I ostala godišnja izvješća o provedbi GAP-a 2018 - 2022 su izrađena i dostavljena VM-u od strane MLJPI-ja, ali ista nisu usvojena.

⁴⁶ VM BiH je usvojio dva godišnja izvješća o realizaciji GAP-a BiH 2013.-2017. koje je AZRS MLJPI BiH, u suradnji s entitetskim gender centrima, izradio na temelju informacija dostavljenih od institucija zastupljenih u koordinacijskim odborima. Izvješće o realizaciji GAP-a BiH za 2014. godinu usvojeno je na 41. sjednici VM BiH, održanoj 28.1.2016, a izvješće o provedbi GAP-a BiH za 2015. i 2016. godinu usvojeno je na 98. sjednici VM BiH, održanoj 12.4.2017. godine.

⁴⁷ Rezolucije Vijeća sigurnosti koja se bavi utjecajem rata na žene i djevojčice i ženskim doprinosom rješavanju konflikta i održivom miru

⁴⁸ Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine, zamjenica predsjedateljice Koordinacijskog odbora, Ministarstvo obrane Bosne i Hercegovine, Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine, Državna agencija za istrage i zaštitu Bosne i Hercegovine, Granična policija Bosne i Hercegovine, Ministarstvo vanjskih poslova Bosne i Hercegovine, Centar za uklanjanje mina Bosne i Hercegovine, Federalna uprava policije, Federalno ministarstvo

uspostavljeno je tijelo za nadzor nad provedbom Akcijskog plana UNSCR 1325 u BiH u kolovozu 2019. godine, godinu dana nakon usvajanja ovog akcijskog dokumenta.

Čak i kada nisu evidentna značajna kašnjenja u usvajanju planskih i operativnih dokumenata, kao u slučaju spomenute Rezolucije, neefikasnost je prisutna prilikom usvajanja izvješća o provedbi⁴⁹. Završno izvješće o provedbi Akcijskog plana za implementaciju UN Rezolucije 1325 "Žene, mir i sigurnost" u Bosni i Hercegovini za razdoblje 2018. - 2022. godine nije usvojeno od strane VM-a iako je od strane MLJPI-ja dostavljano na usvajanje VM-u.

3.1.4. Okvir ciljeva održivog razvoja i novi Strateški okvir institucija BiH do 2030., praćenje i izvješćivanje

Pored navedenih strateških i operativnih dokumenata institucija BiH koji imaju za cilj osiguravanje rodne ravnopravnosti, neefikasnost je evidentna i prilikom usvajanja Okvira ciljeva održivog razvoja čiji Cilj 5 se odnosi na rodnu ravnopravnost.

Iako se BiH u rujnu 2015. godine, skupa sa 192 države članice Ujedinjenih naroda, obvezala da će provesti Agendu 2030 za održivi razvoj koja se sastoji od 17 ciljeva održivog razvoja, Okvir ciljeva održivog razvoja VM je usvojio tek u travnju 2021. godine, s preko tri godine kašnjenja u odnosu na planove koji su postojali prilikom njegove izrade.⁵⁰ Kad govorimo konkretno o Cilju 5 održivog razvoja koji se veže za rodnu ravnopravnost, od postojećih devet potciljeva Cilja 5 u dokumentu Okvir ciljeva održivog razvoja odabrana su tek tri potcilja⁵¹. AZRS BiH nije bio uključen u proces izrade Okvira ciljeva održivog razvoja⁵².

---

unutrašnjih poslova, Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine, Ured parlamentarnog vojnog povjerenika Bosne i Hercegovine, Agencija za policijsku potporu, Oružane snage Bosne i Hercegovine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ured za zakonodavstvo Vijeća ministara BiH, Ministarstvo pravde BiH, Direkcija za koordinaciju policijskih tijela BiH, Ministarstvo financija i trezora BiH, NVO "Lara" Bijeljina, NVO "Žene sa Une" Bihac.

⁴⁹ Tako je ARS BiH koordinirao izradom godišnjeg izvješća o provedbi AP UNSCR 1325 u BiH za razdoblje od 1. 8. 2018. do 1. 8. 2019. godine. Izvješće je dostavljeno na razmatranje Vijeću ministara BiH, ali nije bilo uvršteno na sjednicu Vijeća ministara do lipnja 2020. godine. Budući da se približio rok za izradu narednog godišnjeg izvješća, odlučeno je da se izradi i dostavi VM BiH na razmatranje kao dvogodišnje izvješće, na način da se postojeće izvješće za razdoblje od 1. 8. 2018. do 1. 8. 2019. godine dopuni informacijama za razdoblje od 1. 8. 2019. do 1. 8. 2020. godine. U skladu s tim, izrađeno je izvješće o provedbi za dvogodišnje razdoblje. Spomenuto izvješće nije prihvaćeno na sjednici VM-a u ožujku 2021. godine.

⁵⁰ „Spremnost institucija BiH da odgovore na preuzete obveze iz Programa održivog razvoja do 2030. godine“ Ured za reviziju institucija BiH, 2019. godine

⁵¹ Potciljevi 5.1., Svuda eliminirati sve oblike diskriminacije protiv svih žena i djevojčica 5.4. Prepoznati i cijeniti neplaćenu njegu i poslove u domaćinstvu kroz pružanje javnih usluga, infrastrukturu i politike socijalne zaštite i promoviranje zajedničke odgovornosti u domaćinstvu i porodici, u skladu s potrebama na nacionalnoj razini, 5.5. Osigurati puno i djelotvorno učešće žena i jednake mogućnosti za vodstvo na svim razinama odlučivanja u političkom, privrednom i javnom životu

⁵² Odlukom Vijeća ministara Bosne i Hercegovine iz ožujka 2017. godine, Direkcija za ekonomsko planiranje Bosne i Hercegovine je imenovana kao tehnički koordinatorski procesa, dok je u ime Vlade Federacije Bosne i Hercegovine imenovan Federalni zavod za programiranje razvoja, u ime Vlade Republike Srpske Ministarstvo za europske integracije i međunarodnu suradnju te su imenovani i predstavnici Vlade Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Potom je formirana međuvladina Radna grupa za potporu pripremi implementacije Ciljeva održivog razvoja i izrađena Mapa puta za Ciljeve održivog razvoja u Bosni i Hercegovini. Sveobuhvatnu potporu procesu iniciranja realizacije Agende 2030 u Bosni i Hercegovini pružaju Ujedinjeni narodi (UN) i Razvojni program Ujedinjenih naroda (UNDP), u suradnji s Vladom Švedske i uz njenu financijsku pomoć.

Primjera radi, potcijl 5c sustavi praćenja i izdvajanja za rodnu ravnopravnost (rodno osjetljivi proračun) nije se našao u dokumentu Okvir ciljeva održivog razvoja kao ni potcijl 5.2. koji je vezan za prevenciju nasilja nad ženama i djevojčicama. Nije planirano eventualno revidiranje ovog dokumenta.

Implementacijski dokument Okvira ciljeva održivog razvoja je novi Strateški okvir institucija BiH do 2030. godine⁵³. Radna grupa za izradu Strateškog okvira institucija BiH do 2030., formirana je u listopadu⁵⁴ 2020. godine i imala je rok od šest mjeseci za izradu Strateškog okvira institucija BiH do 2030. i upućivanje ka VM-u. Ni taj proces nije bio efikasan te je i ovaj dokument usvojen koncem 2022. godine s oko godinu i pol kašnjenja. Na usvajanje VM-u upućen je koncem ožujka 2022. godine. Međutim, novi Strateški okvir institucija BiH do 2030., između ostalog, podrazumijevat će i izmjene nižih akata koji su u svezi sa strateškim planiranjem u institucijama BiH. Tijekom provedbe revizije izmjene akata koji reguliraju pitanje srednjoročnog planiranja na razini institucija BiH još nisu bile okončane. Pomak je napravljen donošenjem Odluke o godišnjem planiranju rada i načinu praćenja i izvješćivanja o radu u institucijama Bosne i Hercegovine⁵⁵ i donošenjem Napatka o načinu pripremanja godišnjeg programa rada i izvješća o radu u institucijama BiH⁵⁶.

Mehanizam izvješćivanja i praćenja implementacije Ciljeva održivog razvoja i samo godišnje izvješćivanje o implementaciji pojedinačnih Ciljeva održivog razvoja tek je u začetku. Naime, nakon usvajanja Okvira ciljeva održivog razvoja, VM je zadužio Direkciju za ekonomsko planiranje da godišnje dostavlja izvješće o implementaciji Okvira ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini. Prvo godišnje izvješće o provedbi Okvira ciljeva održivog razvoja za razdoblje 2021. do 2022. je izrađeno u prosincu 2022. godine i usvojeno u ožujku 2023. godine. U izvješću se naglašava potreba formiranja interresorne radne grupe koja bi bila zadužena za redovito, godišnje izvješćivanje i praćenje implementacije Ciljeva održivog razvoja. Tijekom provedbe revizije poduzimale su se aktivnosti na formiranju interresorne radne grupe koja bi predstavljala mehanizam zadužen za izvješćivanje i praćenje o implementaciji Okvira ciljeva održivog razvoja. Odluka⁵⁷ o formiranju Interresorne radne

⁵³ Smisao novog Strateškog okvira institucija BiH do 2030. godine je da svi strateški dokumenti na razini institucija BiH u budućnosti sadrže relevantne ciljeve, prioritete, mjere i aktivnosti te alokaciju resursa (kao i svezu s proračunskim programom) koji će biti povezani s Ciljevima održivog razvoja pa i Ciljem 5 koji se tiče rodne ravnopravnosti.

⁵⁴ Službeni glasnik BiH, broj 1/21

⁵⁵ Službeni glasnik BiH, broj 80/22, Nositeljima aktivnosti se propisuje da u izradi godišnjeg programa rada Vijeća ministara i drugih institucija BiH, praćenju i izvješćivanju o radu Vijeća ministara i drugih institucija, osnovnim nositeljima pomaže i Agencija za ravnopravnost spolova BiH. AZRS bi trebao pružati stručnu pomoć i koordinirati usuglašavanje godišnjih programa rada Vijeća ministara i drugih institucija s obvezama iz Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, Rodnog akcijskog plana i međunarodnih standarda. Napatuk o načinu pripreme godišnjeg programa rada i izvješća o radu po prvi put u sebe uključuje i obvezu uključivanja rodne komponente, ali isto tijekom provedbe revizije nije bilo doneseno.

⁵⁶ Službeni glasnik BiH, broj 48/23

⁵⁷ Prema Odluci, u SDG vijeće su imenovani predstavnici Ministarstva vanjskih poslova BiH, Direkcije za ekonomsko planiranje, Ministarstva za europske integracije i međunarodnu suradnju Vlade Republike Srpske, Federalnog zavoda za programiranje razvoja, Ureda koordinatora Brčko distrikta BiH pri Vijeću ministara BiH i Odjela za privredni razvoj, sport i kulturu Vlade Brčko distrikta BiH. Za predsjedatelja i kopredsjedatelja SDG vijeća imenovani su Zoran Zeljko iz Direkcije za ekonomsko planiranje i Miloš Prica iz Ministarstva vanjskih poslova BiH.

grupe za praćenje implementacije ciljeva održivog razvoja donesena je sredinom lipnja 2023. godine, osam godina od preuzimanja obveza iz Agende 2030.

3.2. Integracija rodni pitanja u planske dokumente, izrada rodni analiza i vođenje statistike

Prepoznatljivost Ciljeva održivog razvoja i konkretno Cilja 5 održivog razvoja u planskim dokumentima ministarstava i izvješćima o radu i dalje nije prisutna iako osam godina traju obveze nastale preuzimanjem Agende 2030. Sve institucije BiH ne provode zakonski propisanu obvezu donošenja potrebnih programa mjera, koji u sebe uključuju i rodne analize stanja u oblasti, kao i mjere za otklanjanje uočenih nedostataka. Prikupljanje i razvrstavanje podataka po spolu iz domene nadležnosti institucija BiH također nije u potpunosti osigurano.

3.2.1. Integracija aktivnosti koje su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti u planske dokumente ministarstava u VM-u

Sva ministarstva u Vijeću ministara u svoje strateške i planske dokumente nisu navela aktivnosti koje su vezane za osiguravanje rodne ravnopravnosti, odnosno Cilj 5 održivog razvoja i ciljeva održivog razvoja općenito. Analiza dostupne dokumentacije⁵⁸ svih ministarstava VM-a BiH (ukupno devet) pokazuje da su samo dva ministarstva (Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice i Ministarstvo obrane) u barem jednom⁵⁹ planskom dokumentu formilirala cilj ili indikator koji je rodno osjetljiv.

Niti u jednom analiziranom dokumentu izrada rodne analize nije navedena kao posebna projektna aktivnost, mjera ili indikator iako je ova aktivnost dugogodišnja obveza prema zakonu o ravnopravnosti spolova.⁶⁰ Osim MLJPI i MO, programi rada i izvješća o radu svih ostalih ministarstava ne pružaju ni najosnovnije informacije o aspektu rodne ravnopravnosti u okviru nadležnosti svakog od analiziranih ministarstava. Većina ministarstava su u svojim dokumentima navodili tek spolnu strukturu uposlenih što ne podrazumijeva stvarno stanje rodne ravnopravnosti u oblasti za koju je nadležno svako od ministarstava.

U nastavku je pregled ministarstava u VM BiH koji se u svojim planskim dokumentima i izvješćima o radu referiraju, pozivaju konkretno na Ciljeve održivog razvoja, kao i na konkretno Cilj 5 održivog razvoja – Rodna ravnopravnost.

⁵⁸ Analiza je obuhvatila oko 70 dostupnih dokumenata ministarstava: Srednjoročne programe rada 2020.-2022., Programe rada za 2020., 2021. i 2022. godinu, izvješća o radu za 2020., 2021. i 2022. godinu, Dokumente okvirnog proračuna 2020.-2022. ili 2022.-2024.

⁵⁹ Godišnji program rada Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, u čijem sastavu je Agencija za ravnopravnost spolova, ima formuliran jedan cijeli program koji je rodno osjetljiv i tiče se izravno oblasti Rodne ravnopravnosti „Program: Zaštita ljudskih prava i ravnopravnost spolova“. Ministarstvo obrane je u programima rada za 2020., 2021. i 2022. godinu, a u okviru programa Vojna obrana definiralo projektnu aktivnost „Praćenje, analiza stanja i provedba aktivnosti iz oblasti rodne ravnopravnosti“ što karakterizira program Vojna obrana kao rodno osjetljiv.

⁶⁰ MO ima izrađenu rodnu analizu koja je rezultat obveza preuzetih pristupanjem OS BiH Mreži načelnika stožera „Žene, mir i sigurnost“ i Dinamičkim planom implementacije. Više o rodnoj analizi u prilogu br. 7.

Tablica 4: Analiza dokumentacije ministarstava BiH sa osvrtom na Ciljeve održivog razvoja općenito i sa osvrtom konkretno na Cilj 5 - Rodna ravnopravnost

1.	MS	NE	NE
2.	MP	NE	NE
3.	MCP	DA	NE
4.	MKP	NE	NE
5.	MVTEO	NE	NE
6.	MFT	NE	NE
7.	MVP	DA	NE
8.	MLJPI	DA	DA
9.	MO	NE	DA ⁶¹

Izvor: Ured za reviziju institucija BiH na temelju planske dokumentacije i izvješća ministarstava u VM BiH

3.2.2. Sve institucije BiH ne provode zakonsku obvezu izrade rodni analiza u oblasti za koju su nadležne

Pored toga što je VM neefikasan u procesima donošenja strateških i akcijskih dokumenata kao i izgradnje mehanizama za praćenje i izvješćivanje o preuzetim obvezama, kao i integraciju rodni pitanja u planske dokumente, ni institucije BiH ne provode potrebne analize stanja u oblasti kao preduvjet za planiranje aktivnosti koje su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti. Iako je donošenje Programa mjera⁶² obveza prema članku 24. Zakona o ravnopravnosti spolova BiH, koji ima za cilj postizanje rodne ravnopravnosti spolova u oblasti nadležnosti institucija, veliki dio institucija BiH nije provodio ovu obvezu.

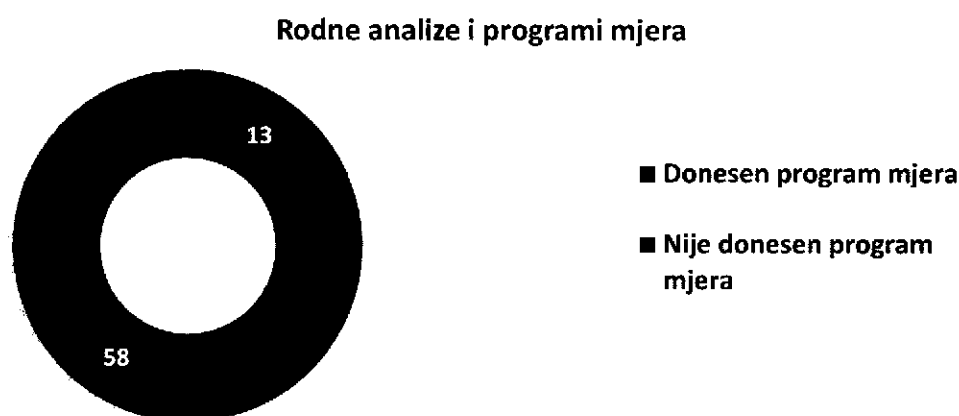
Na cjelokupnom uzorku institucija BiH, revizorski tim je ispitivao jesu li u institucijama BiH doneseni programi mjera čiji cilj je postizanje rodne ravnopravnosti spolova koji uključuje, ali ne ograničava se na analizu stanja u oblasti za koju je institucija nadležna i mjere za otklanjanje neravnopravnosti.

Nakon analize pristiglih odgovora na upitnik, od strane 71 institucije BiH, rezultati su sljedeći:

⁶¹ MO BiH se u planskim dokumentima i izvješćima o radu referira i posvećuje značajnu pozornost rodnoj ravnopravnosti, ali nije uočeno da se referiraju konkretno na Ciljeve održivog razvoja.

⁶² Sastavni dio Programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima uključuje, ali se ne ograničava na analizu stanja spolova u određenoj oblasti, implementaciju donesenih državnih politika kroz akcijske planove za ravnopravnost spolova i mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti

Grafik 1: Postojanje rodni analiza i programa mjera u institucijama

Izvor: Ured za reviziju institucija BiH na temelju odgovora institucija i dostavljene prateće dokumentacije

Rezultati obrade podataka pokazuju da 82 % institucija BiH nema donesen zakonski obvezan program mjera. U većini slučajeva su institucije imenovale savjetnike za prevenciju seksualnog uznemiravanja i uznemiravanja na temelju spola. Aktivnosti o pitanju analize stanja u cilju postizanja rodne ravnopravnosti koje podrazumijeva izradu rodni analiza, identifikaciju oblasti u kojoj je uočena neravnopravnosti kao i donošenje mjera za otklanjanje uočene neravnopravnosti su izostale u većem broju institucija BiH. Primjeri dobre prakse i nastojanja pojedinačnih institucija u segmentu analize stanja dani su u privitku br. 5⁶³.

3.2.3. Institucije BiH ne vode u potpunosti statistike podataka razvrstanih prema spolu

Obveza⁶⁴ svih institucija, koja proizlazi iz Zakona o ravnopravnosti spolova, je da prikupljaju i razvrstavaju podatke, iz svoje nadležnosti, po spolu i učine ih dostupnim javnosti, ali to i dalje nije slučaj. Predviđena je kazna⁶⁵ za prekršaj za pravne osobe ukoliko ne razvrstavaju po spolu statističke podatke i informacije koji se prikupljaju, evidentiraju i obrađuju, međutim, kazne u ovoj oblasti do sada nisu izricane. Revizorski tim je kao dio istraživanja u predstudiji, i istraživanja u glavnoj studiji, na adrese svih 73 institucije BiH poslao upitnik koji u sebi sadrži i pitanja vezana za vođenje statistika razvrstanih prema spolu, iz domene nadležnosti institucija, a koje se ne odnose samo na evidencije uposlenih po spolu. Od analiziranog broja pristiglih odgovora, samo jedna trećina je navela da prikuplja, analizira i prikazuje podatke razvrstane po spolu iako su sve institucije dužne ispuniti navedenu obvezu.

⁶³ Primjeri rodni analiza u institucijama BiH su dani u privitku br. 6 dok su određeni primjeri identificiranih rodni jazova u institucijama BiH dani u privitku br. 7.

⁶⁴ Podaci koji su razvrstani po spolu su temelj za izradu analiza stanja u oblasti ravnopravnosti spolova i preduvjet za provedbu obveza vlasti u pogledu izrade programa mjera za postizanje ravnopravnosti spolova.

⁶⁵ Članak 40. stavak d, Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH

Tablica 5: Pregled broja institucija i vođenje statističkih podataka razvrstanih prema spolu

Broj institucija BiH	23	48

Izvor: Ured za reviziju institucija BiH na temelju rezultata upitnika

Kao razloge za nepostojanje statističkih podataka razvrstanih po spolu navode nedostatno ljudskih resursa i povećanje opsega posla, neinformiranost⁶⁶. Određene institucije čak navode da nisu imale zahtjeva za prikupljanjem ove vrste podataka.

Primjeri institucija koje iz domena svoje nadležnosti vode statistike razvrstane prema spolu navedeni su u privitku br. 8.

3.3. Rodno osjetljivi proračun u institucijama BiH

Već 12 godina je proteklo od kada je bilo u planu da institucije BiH uspostave i primjenjuju rodno osjetljivi proračun, ali on je i danas na samom začetku. To se prije svega odnosi na odsustvo rodno osjetljivih programa u dokumentima okvirnog proračuna, rodno osjetljivih indikatora provedbe, nedostatno jasnim instrukcijama za njegovu primjenu, odsustvu planskog pristupa u oblasti kao i nedostatnom pohađanju obuka iz ove oblasti. Pored potrebe za pravodobnim usvajanjem strateških i operativnih dokumenata, uspostavljanjem mehanizama za njihovo praćenje i izvješćivanje, provedbu rodni analiza, vođenje potrebnih statistika i rodno osjetljivi proračun predstavlja značajan proces koji je usmjeren ka osiguravanju rodne ravnopravnosti.

Još od 2006. godine je u prvom Gender akcijskom planu⁶⁷ bilo predviđeno da se do konca 2011. godine realiziraju aktivnosti i preporuke⁶⁸ u cilju uvođenja i uspostave rodno osjetljivog proračuna, ali ni u 2023. godini rodno osjetljivi proračun se ne primjenjuje. Zakon o financiranju institucija BiH, normativno ne regulira obvezu proračunskih korisnika da u

⁶⁶ AZRS je u 2018. godini proveo analizu stanja u oblasti vođenja statističkih podataka u institucijama i potreba unapređenja razvrstavanja podataka po spolu. Navedena analiza ukazuje na to da i dalje postoje polja poboljšanja u ovoj oblasti, da je potrebno unapređivati metodologiju prikupljanja podataka, proširivati grupe podataka koji se prikupljaju prema spolu te stvaranje baze podataka koja bi predstavljala temelj za izvješćivanje i donošenje novih politika u oblasti. AZRS je dao pojedinačne preporuke institucijama kao i opće. Izvješće koje bi sublimiralo rezultate postotka realizacije danih preporuka iz analize AZRS kao i trenutno stanje u institucijama BiH nije izrađeno.

⁶⁷ Vijeće ministara BiH je, na sjednici održanoj 14.09.2006. godine, usvojilo Gender akcijski plan Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH, broj 41/09) koji operacionalizira provedbu Zakona o ravnopravnosti spolova, a kao posebno poglavlje se navodi rodno osjetljivi proračun.

⁶⁸ Neke od preporuka iz prvog GAP-a (2006.-2011.): Integrirati načelo ravnopravnosti spolova u sve razvojne, ekonomske i socijalne strategije, programe i politike, Osigurati posebne proračunske linije proračunskim korisnicima za realizaciju gender senzitivnih programa, Uspostaviti evidenciju krajnjih korisnika/ca proračuna, po spolnoj strukturi, sredstava dodijeljenih ministarstvima i službama na svim razinama organizacije državne vlasti, Jačati, putem edukacije, kapacitete tijela uprave na svim nivoima, kako bi vršili gender analizu proračuna prigodom planiranja i procjene prihoda i troškova, Osnovati radnu grupu za izradu gender senzitivnog proračuna u pilot-oblastima, Izraditi indikatore za praćenje uspjeha provedbe aktivnosti u oblasti gender senzitivnih proračuna.

zahtjevu za DOP i proračun obrazlože aspekt rodne ravnopravnosti za razliku od nekih od zemalja u regiji⁶⁹, ali je rodno osjetljivi proračun sastavni dio proračunskih instrukcija već desetljeće. Proračunske instrukcije nisu dostatno jasne svim institucijama. U MFT-u su stava da nije bilo ozbiljnije analize proračuna s aspekta različitih potreba žena i muškaraca, da je prisutan formalni pristup bez stvarnog razumijevanja i primjene rodno osjetljivog proračuna. Iako grantovi koje dodjeljuju institucije BiH pojedincima i organizacijama predstavljaju dio proračuna institucija BiH koji ima potencijal za rodnu osjetljivost, rodna pitanja nisu u potpunosti integrirana u procese upravljanja grantovima.

3.3.1. Uspostava rodno osjetljivog proračuna u institucijama BiH

Još od 2012. godine Ministarstvo financija i trezora BiH putem proračunske instrukcije za pripremu DOP-a⁷⁰ je nastojalo inkorporirati rodno osjetljivi proračun u redovite proračunske procese na način da se od korisnika tražilo da u okviru obrazloženja, u dokumentu okvirnog proračuna, programa navedu rodni aspekt za programe u kojima je to primjenjivo.

Analizom proračunskih instrukcija za pripremu DOP-ova od 2012. do 2023. godine nije utvrđeno kako postoje jasna pojašnjenja što podrazumijeva rodno osjetljiv program⁷¹ niti naputak na temelju kojih elemenata se vrši kategorizacija rodno osjetljivog programa. Tek od Instrukcije za pripremu DOP-a za razdoblje 2024. – 2026. je unaprijeđeno obrazloženje na način da se traži od institucija BiH da se posebno osvrnu na programe koji su djelomično ili u cijelosti rodno osjetljivi, ali i dalje nedostaju jasna pojašnjenja što znači rodno osjetljiv program. Također, u istoj instrukciji se zahtijeva da institucije BiH koje u svojim proračunima planiraju tekuće grantove i transfere trebaju uključiti rodnu osjetljivost kao i da definiraju pokazatelje ishoda.

Prema analizi odgovora na upitnik i nakon razgovora s relevantnim sugovornicima iz institucija BiH iz uzorka, prevladava stav kako evidentiranje rodnog aspekta za sve programe prilikom planiranja proračuna podrazumijeva navođenje podataka o broju uposlenih razvrstanih po spolu i radnim mjestima, kao i unos rodnog aspekta po ekonomskim kategorijama rashoda kroz BPMIS sustav⁷². Uslijed nepostojanja jasnijih naputaka o rodno osjetljivim programima, primjena i razumijevanje ROP-a je ostala samo na razini evidentiranja rodne strukture uposlenih.

Iako je 2014. godine osigurano integriranje rodnog aspekta u proces proračunskog planiranja kroz BPMIS sustav s ciljem uvođenja i primjene ROP-a⁷³, ipak se evidentiranje rodnog aspekta kroz informacijski sustav zadržalo na istoj razini sada kao i 2014. godine. U razgovorima s relevantnim sugovornicima u institucijama BiH iz uzorka utvrdili smo da se za većinu programa prilikom planiranja proračuna stavlja opcija: *rodno osjetljiv M/Ž*. Međutim, tome se pristupa samo da bi se mogao nastaviti daljnji unos podataka u sustav i

⁶⁹ Republika Srbija, Republika Crna Gora

⁷⁰ Instrukcija za proračunske korisnike broj 1 za 2012.-2014. (priprema Dokumenta okvirnog proračuna za razdoblje od 2012. do 2014. godine)

⁷¹ Rodno odgovorni/osjetljivi programi su programi kod kojih je izvršena procjena mogućeg različitog utjecaja koji mogu imati na žene i muškarce

⁷² Informacijski sustav upravljanja proračunom

⁷³ Ovaj sustav je 2014. godine nadograđen u MFT BiH tako da se u procesu planiranja proračuna ne može unijeti niti jedna rashodovna stavka, a da se ne označi je li ista rodno osjetljiva. Tipovi rodne odgovornosti koje institucije BiH mogu staviti su: nije rodno osjetljiv, rodno osjetljiv M, rodno osjetljiv Ž, rodno osjetljiv M/Ž. Sredstva za rashodovnu stavku ne mogu se tražiti ako nije unesen tip rodne odgovornosti.

na tome se uglavnom, prema izjavama sugovornika, završava promišljanje o rodnoj osjetljivosti pojedinih stavki u proračunu.

Ni zakonska obveza koja proizlazi iz zakona o proračunu institucija BiH i međunarodnih obveza iz 2020., 2022., i 2023. godine, a tiče se inkorporiranja rodnih aspekata u grantove koje dodjeljuju institucije BiH, nije rezultirala značajnijim pomacima⁷⁴.

S obzirom na to da izrada rodno osjetljivih programa⁷⁵ predstavlja jedan od osnovnih koraka za uvođenje i primjenu ROP-a, tim je na uzorku svih ministarstava u VM-u BiH analizirao i programe koje kreiraju ministarstva prilikom planiranja svojih proračuna, kao i stavove ostalih institucija BiH koji programi, iako nisu tako definirani, prema njihovom mišljenju ipak mogu imati svoj rodni potencijal.

Revizorski tim je detaljnije analizirao programe u DOP-ovima svih ministarstava u Vijeću ministara BiH te uočio da nisu utvrđeni ni rodno definirani indikatori⁷⁶ koji će omogućiti praćenje postizanja ciljeva u oblasti rodne ravnopravnosti. Čak ni u okviru programa MLJPI-ja, a koji se odnosi na zaštitu ljudskih prava, nije precizno definiran indikator koji je rodno osjetljiv iako postoji definiran program koji ima rodnu komponentu. Kao primjer postojeće prakse u definiranju rodno osjetljivih indikatora ističe se Agencija za državnu službu BiH, *npr. postotak obučenih državnih službenika/ca koji su pohađali obuke u odnosu na planirani broj*. Više detalja navedeno je u privitku br. 9 izvješća, gdje se u DOP-u ove institucije konstatira kako je broj polaznica obuka znatno veći nego broj njihovih muških kolega.

3.3.2. Analiza proračunskih programa u ministarstvima VM-a BiH i stanje u ostalim institucijama BiH

Analizirajući dokumente okvirnog proračuna svih devet ministarstava u Vijeću ministara BiH utvrđeno je kako postoji samo jedan program s definiranom rodnom komponentom što čini tek 3 % od ukupno svih analiziranih programa. Jedan program s rodnom komponentom se nalazi u okviru MLJPI-ja, u kojem je smještena i Agencija za ravnopravnost spolova, što je i glavni razlog rodne osjetljivosti programa. U narednoj tablici je predstavljen pregled programa u DOP-ovima u ministarstvima u VM-u BiH kao i prisustvo rodne komponente⁷⁷ u programima:

⁷⁴ Više o tome u poglavlju nalaza koji se tiču rodnog aspekta u dodjeli grantova institucija BiH

⁷⁵ Rodno odgovorni/osjetljivi programi su programi kod kojih je izvršena procjena mogućeg različitog utjecaja koji mogu imati na žene i muškarce. Program u okviru planiranja proračuna predstavlja grupiranje sličnih aktivnosti ili usluga koje pruža proračunski korisnik, a u svrhu ostvarenja strateških i operativnih ciljeva.

⁷⁶ S obzirom na to da je definiranje aspekta rodne ravnopravnosti kroz mjere učinka jedan od uvjeta za primjenu ROP-a, ali i uvjet za praćenje postignutih ciljeva, ispitivali smo i analizirali koliko je institucija BiH definiralo mjere učinka u okviru obrazloženja programa. Rezultati analize pokazuju kako više od 70 % institucija BiH koje su odgovorile na upitnik nije definiralo rodno osjetljive mjere učinka u okviru obrazloženja programa iako MFT već više od sedam godina zahtijeva kroz proračunske instrukcije od institucija BiH da u okviru obrazloženja programa uključe dimenziju rodne ravnopravnosti kroz mjere učinka, što dodatno potvrđuje da rodno osjetljivi proračun u institucijama BiH još uvijek nije zaživio. Primjer definiranih rodno osjetljivih indikatora kod ADS BiH je dan u privitku br. 9.

⁷⁷ Rodna komponenta programa podrazumijeva da je kod programa izvršena procjena mogućeg različitog utjecaja koji isti može imati na žene i muškarce ili da isti sadrži definirane rodno osjetljive mjere učinka.

Tablica 6: Pregled rodne komponente u programima DOP-ova ministarstava BiH:

Redni broj	Institucija	Ukupno programa	Ukupno rodno osjetljivih programa	Odobreni proračun za 2022. godinu	Iznos proračuna s rodno osjetljivim programima
1.	MLJPI	4	1	10.160.000	3.942.000
2.	MCP	8	0	12.391.000	0
3.	MP	5	0	10.157.000	0
4.	MKP	3	0	15.920.000	0
5.	MVTEO	5	0	9.408.000	0
6.	MFT	4	0	11.737.000	0
7.	MVP	3	0	58.098.000	0
8.	MS	2	0	8.621.000	0
9.	MO	4	0	306.675.000	0
UKUPNO		38	1	443.167.000	3.942.000

Izvor: Ured za reviziju institucija BiH na temelju dokumentacije ministarstava BiH

Kao što se može vidjeti iz tablice, udio proračunskih sredstava programa koji imaju definiranu rodno osjetljivu komponentu⁷⁸ u DOP-ovima u odnosu na ukupan proračun ministarstava u VM-u iznosi samo 1 %⁷⁹.

Pored detaljne analize stanja u ministarstvima u VM-u tim je putem upitnika, u cilju stjecanja sveukupne slike o razumijevanju i izradi rodno osjetljivih programa u ostatku institucija BiH, propitivao stavove svih 73⁸⁰ institucije o postojanju rodno osjetljivih programa unutar njihovih nadležnosti kao i potencijala za postojanje rodno osjetljivih programa. Analiza odgovora na upitnik je dala sljedeće rezultate:

Tablica 7: Postojanje rodno osjetljivih programa u institucijama BiH

	Kreirani rodno osjetljivi programi	Nisu kreirani rodno osjetljivi programi
Broj institucija BiH	12	59 ⁸¹

Izvor: Ured za reviziju institucija BiH na temelju odgovora na upitnik

⁷⁸ Rodno osjetljiva politika i programi ili dio programa (komponenta) je ona koja uzimaju u obzir posebnosti žena i muškaraca s ciljem ukidanja neravnopravnosti i promicanja rodne ravnopravnosti, uključujući jednaku raspodjelu resursa, pri čemu se uzima u obzir i provodi rodna dimenzija.

Rodna dimenzija podrazumijeva načine na koje se situacija i potrebe te izazovi s kojima su suočene žene i muškarci (i djevojčice i dječaci) razlikuju, s ciljem uklanjanja neravnopravnosti i izbjegavanja njihovog ponavljanja, kao i promicanja rodne ravnopravnosti unutar određene politike, programa ili procedure.

⁷⁹ Europski revizorski sud je izradio tematsko izvješće o uključivanju rodno osviještene politike u proračun EU. Udio programa koji su sastavni dio proračuna koji u sebi sadrže rodno osjetljivu komponentu iznosi preko 50 %. https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR21_10/SR_Gender_mainstreaming_HR.pdf

⁸⁰ Dvije institucije nisu dostavile odgovor na upitnik: MKP i Institucija ombudsmana za ljudska prava BiH

⁸¹ Od ovog broja pet institucija je dostavilo odgovore djelomično bez dostave dokaza ili su naveli da se cijeli proračun odnosi i na muškarce i na žene

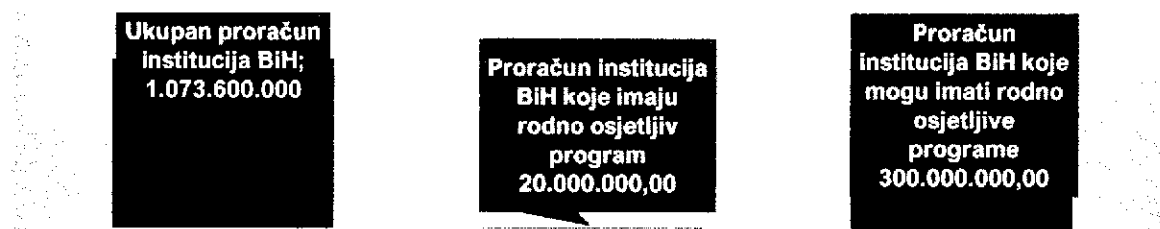
Samo 17 % institucija je odgovorilo kako ima kreirane rodno osjetljive programe u DOP-u. Od 12 institucija koje su potvrdile kako imaju kreirane rodno osjetljive programe ukupan iznos navedenih programa je 19.874.998 KM, što iznosi oko 2 % ukupnog proračuna institucija BiH.

Preko 83 % institucija BiH tvrdi kako nema kreirane rodno osjetljive programe.

Među institucijama BiH koje smatraju da mogu imati rodno osjetljive programe spada i Ministarstvo obrane BiH koje je mišljenja da svi programi mogu biti rodno osjetljivi, ali je potrebno izvršiti analizu istih. Također, većina institucija koje u svojim proračunima raspolažu sredstvima za grantove su mišljenja da programi u čijoj strukturi se nalaze grantovi mogu biti rodno osjetljivi (MLJPI, MCP, MS).

U nastavku je grafički prikaz učešća programa koji su rodno osjetljivi i koji mogu biti rodno osjetljivi, prema procjeni samih institucija BiH, i novčani iznosi istih u odnosu na ukupan proračun institucija BiH.

Grafikon 2: Samoprocjena institucija o rodnom potencijalu programa

Izvor: Ured za reviziju na temelju analize odgovora na upitnik

Kao što se može vidjeti na prethodnom grafikonu, čak i same institucije smatraju da oko 30 % proračuna (programa) ili jedna trećina proračuna može biti rodno osjetljivo.

3.3.3. Grantovi institucija BiH kao posebno rodno osjetljiv segment poslovanja

Većina sugovornika s kojim je revizorski tim obavio razgovore tijekom provedbe studije je stava da proces dodjele grantova kao jedan od segmenata poslovanja institucija BiH ima značajan potencijal da bude rodno osjetljiv. Ipak institucije BiH nisu na sveobuhvatan način uključile rodni aspekt kroz sve faze procesa upravljanja grantovima iako postoje određena poboljšanja. Unapređenja rodne osjetljivosti kod grantova tiču se uvrštavanja zakonske obveze kroz zakone o proračunu institucija BiH za 2020., 2022. te 2023. godinu. Obveza se tiče toga da su proračunski korisnici kod kojih su planirani tekući grantovi i transferi dužni obvezati krajnje korisnike tekućih grantova i transfera da uključe rodni aspekt prilikom rasporeda sredstava tekućih grantova i transfera, kao i prilikom izvješćivanja o namjenskom utrošku sredstava.

Revizorski tim je u tri ministarstva VM-a, koji dodjeljuju većinu grantova, analizirao u kojoj mjeri se trenutno vodi računa o rodnoj komponenti prilikom upravljanja grantovima koji podrazumijeva faze planiranja, dodjele, izvješćivanja i analize. U nastavku je prezentirana tablica u kojoj je evidentirano trenutno stanje u tri ministarstva u VM-u.

Tablica 8: Rodna komponenta u grantovima koje dodjeljuju ministarstva BiH iz uzorka⁸²

Institucija BiH	Prisustvo rodne komponente u fazi planiranja grantova - DOP	Prisustvo rodne komponente u fazi raspodjele grantova	Prisustvo rodne komponente u fazi izvješćivanja	Izrada rodnih analiza
MCP	NE	Djelomično	DA	NE
MLJPI	NE	Djelomično	NE	NE
MS	NE	DA	NE	NE

Izvor: Ured za reviziju institucija BiH na osnovu dostavljene dokumentacije

Kao što je vidljivo iz tablice, iako od 2012. godine postoji mogućnost, ali i obveza institucija BiH da uključe dimenziju rodne ravnopravnosti u planiranje, odnosno kroz programe u DOP-u, ipak je izostalo uvrštavanje rodne komponente prilikom obrazloženja programa i definiranja mjera učinka kod sve tri analizirane institucije BiH⁸³. Posljednjom instrukcijom za pripremu DOP-a 2024. – 2026. koju je izradio MFT posebno se naglašava potreba za definiranjem rodne komponente kod institucija BiH koje planiraju grantove kao i potreba za definiranjem rodno osjetljivih mjera učinka.

Kada je riječ o procesu raspodjele grantova, kod promatrana tri ministarstva, tim je analizirao kriterije na temelju kojih se vrši raspodjela grantova. Prisutna je različita i neujednačena praksa kada je u pitanju definiranje kriterija⁸⁴ za dodjelu grantova. U konkretno analiziranim slučajevima na primjeru MCP-a koji je kod granta za sport u 2022. godini uvrstio kriterij o broju sudionika i sudionica u projektu i rodnoj zastupljenosti na temelju kojeg su podnositelji projekta dobivali više bodova, to nije slučaj primjera radi kod dodjele granta za nauku i kulturu gdje takav kriterij nije definiran u ovom ministarstvu.

U Smjernicama o postupku dodjele grant sredstava MLJPI iz 2021. godine, a i ranije, navedeno je da su korisnici grant sredstava dužni voditi računa o rodnom aspektu prilikom rasporeda sredstava i prilikom izvješćivanja o namjenskom utrošku sredstava. Međutim, u samim evaluacijskim kriterijima koji se navode u Smjernicama, kao jedan od kriterija nije navedena rodna zastupljenost. Sugovornici u MLJPI su se složili da posebno programi u kojima se dodjeljuju grantovi imaju potencijal za rodnu osjetljivost⁸⁵ kao što su grantovi za

⁸² Detaljnije informacije o prisustvu rodne komponente u grantovima koje dodjeljuju ministarstva BiH iz uzorka može se vidjeti u privitku br. 10

⁸³ Kao dobar primjer prilikom planiranja grantova kroz strateške i planske dokumente se ističe planiranje grantova za društvenu inkluziju Roma i Romkinja. Naime, na temelju usvojene strategije i akcijskog plana se nastoji poboljšati status ove nacionalne manjine, a jedna od mjera je i putem tekućih grantova u okviru MLJPI. Vršiti se monitoring poduzetih aktivnosti te se uslijed propisanih obrazaca uz Akcijski plan dostavljaju i rodno razvrstani podaci što i nadležnom sektoru pri MLJPI-ju omogućava vođenje sveobuhvatnih evidencija, a samim tim osigurava uvjete za provedbu rodnih analiza. Ipak, MLJPI nije prilikom planiranja DOP-a a u okviru programa ljudska prava definirao rodno osjetljive mjere učinka iako bi u konkretnom slučaju mogao imati preduvjete za to.

⁸⁴ Primjer kriterija za dodjelu koji može imati rodni karakter je npr. Podaci o kapacitetu skloništa za smještaj različitih kategorija žrtava trgovine ljudima Kategorija žrtava: a) odrasle osobe, **žene muškarci**, b) **djeca** bez pratnje, c) odrasle osobe s djecom **žene s djecom, muškarci s djecom**

⁸⁵ Iz proračuna AZRS pri MLJPI od 2020. godine se dodjeljuje i grant sigurnim kućama za smještaj žena žrtava nasilja u iznosu od 100.000 KM i predstavlja afirmativnu mjeru kojom se podržavaju ženske nevladine organizacije koje imaju sigurne kuće za smještaj žena žrtava nasilja i ima za cilj potporu ženama žrtvama nasilja.

Aneks VII. Dejtonskog mirovnog sporazuma koji se tiče povratka raseljenih osoba i izbjeglica.

Kao primjer dobre prakse ističe se MS i definiranje kriterija za grant koji se dodjeljuje organizacijama za smještaj žrtava trgovine ljudima u kojem se posebno boduju smještajni kapaciteti za različite kategorije žrtava, žena, muškaraca, žena s djecom, muškaraca s djecom, djece, čime se podstiču organizacije da imaju osigurane uvjete za sve rodne kategorije žrtava.

Analizom dostavljenih izvješća o izvršenju proračuna i izvješća o realizaciji grantova uočen je napredak jedino u slučaju MCP-a. U dijelu obrazloženja uz financijsko izvješće o izvršenju proračuna MCP-a za 2022. godinu prezentirana je informacija na koji se način u procesu realizacije tekućih grantova obvezuju krajnji korisnici grantova da uključe rodni aspekt prilikom rasporeda sredstava kao i prilikom dostave obveznog izvješća o namjenskom utrošku dobivenih sredstava. Kod ostala dva ministarstva iz uzorka koji dodjeljuju grantove to nije slučaj.

Izvrješćivanje o rodnom aspektu grantova kod analiziranih institucija nije bilo u funkciji praćenja, analize i unapređenja stanja rodne ravnopravnosti u oblastima u kojima se dodjeljuju tekući grantovi.

3.3.4. Nedostatak planskog pristupa u oblasti uvođenja rodno osjetljivog proračuna

Jedan od razloga za odsustvo rodno osjetljivog proračuna unutar institucija BiH je i odsustvo planskog pristupa u ovoj oblasti. Iako se od 2006. godine rodno osjetljivi proračun navodi kao obveza institucija BiH i načelo u svim do sada usvojenim gender akcijskim planovima u oblasti rodne ravnopravnosti (GAP 2006.-2011., GAP 2013.-2017. i GAP 2018.-2022.) donošenje posebnog plana uvođenja ROP-a je izostalo. Izostali su i detaljniji nautci i smjernice za uvođenje i primjenu ROP-a od strane MFT-a.

Usljed argumenata⁸⁶ da institucijama BiH nisu dostatno jasne proračunske instrukcije MFT-a, propitali smo i stajalište institucija smatraju li potrebnim donošenje odgovarajuće strategije i akcijskog plana za uvođenje ROP-a. Više od polovine institucija BiH, uključujući i MFT, smatra kako je potreban odgovarajući planski pristup u ovoj oblasti. Kao argumenti da je potrebno donijeti strategiju i akcijski plan za ROP institucije BiH navode da bi isti uz Priručnik za izradu programskog proračuna u institucijama BiH doprinijeli uključivanju rodne dimenzije u sve dokumente koje izrađuju institucije ili navode da je potrebno donošenje uz pretpostavku edukacije uposlenih iz oblasti ROP-a u narednom razdoblju.

Kao razloge zašto ne smatraju potrebnim donošenje strategije i AP-a za uvođenje ROP-a institucije BiH najčešće ne navode nedostatak potrebe za planskim pristupom, nego stav da isključivu nadležnost nad ovim pitanjem nemaju pojedinačne institucije nego MFT.

Grant sredstvima se doprinosi ispunjavanju međunarodnih obveza, čl. 8 i 23. Istanbulske konvencije te domaćih standarda, čl. 6. stavak (4) Zakona i GAP 2023-2027.

⁸⁶ Prema rezultatima odgovora na upitnik, čak trećina institucija (24 od 71) smatra kako proračunske instrukcije MFT-a po pitanju rodno osjetljivog proračuna nisu dostatno jasne

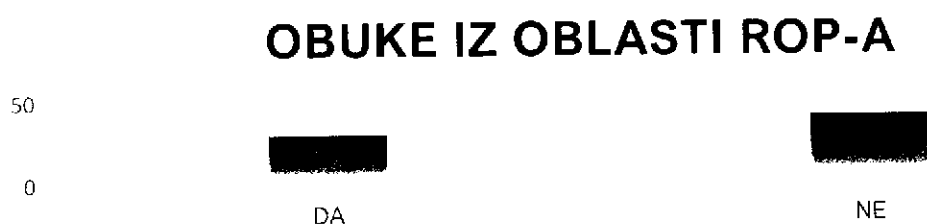
3.3.5. Obuke iz oblasti uvođenja i primjene rodno osjetljivog proračuna

Iako se obuke službenika u institucijama BiH u oblasti rodno osjetljivog proračuna provode već duži niz godina, većina institucija BiH čiji službenici su prošli obuke iz oblasti ROP-a navode da su im potrebne dodatne obuke.

Prema podacima ADS-a, obuke iz oblasti rodno osjetljivog proračuna su dio plana obuka duži niz godina.

Na narednom grafikonu je prikazan broj institucija čiji službenici su pohađali obuke iz oblasti ROP-a prema rezultatima analize odgovora iz upitnika koji je dostavljen institucijama BiH.

Grafikon 3: Broj institucija BiH čiji službenici su pohađali obuke iz oblasti ROP-a

Izvor: Ured za reviziju institucija BiH na temelju odgovora na upitnik

Od analizirane 71 institucije BiH, službenici iz 41 institucije nisu pohađali obuke iz ROP-a iako su iste dostupne u kontinuitetu duži niz godina. Službenici iz preostalih 30 institucija BiH su pohađali obuke iz ROP-a iako i one, u visokom postotku od 75 %, i dalje izražavaju potrebu za dodatnim obukama iz ove oblasti.

Ministarstvo obrane BiH i Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće BiH⁸⁷ imaju uspostavljen interni sustav obučavanja kojim se unapređuje znanje u ovoj oblasti, ali su i oni naveli kako su im potrebne dodatne obuke iz oblasti ROP-a. Sugovornici iz ADS-a su izjavili kako se ne vrši analiza praćenja učinka obuka o rodno osjetljivom proračunu. To može biti ograničavajući faktor prilikom procjene benefita koje pruža obuka kao i prilikom donošenja odluke o eventualnom unapređenju.

⁸⁷ MO BiH navodi da imaju instruktore za obuku iz rodne ravnopravnosti dok će VSTV provoditi obuke iz ove oblasti u okviru projekta Pečata rodne jednakosti za javne institucije u BiH.

4. ZAKLJUČCI

Ured za reviziju institucija BiH proveo je studiju revizije učinka pod nazivom „Aktivnosti institucija BiH na osiguravanju rodne ravnopravnosti“. Iako brojna međunarodna i domaća izvješća karakteriziraju bosanskohercegovačko društvo kao društvo rodne neravnopravnosti, VM u svom djelovanju pitanjima rodne ravnopravnosti nije posvetio dužnu pozornost. Sudeći prema načinu na koji je pristupao usvajanju planskih i akcijskih dokumenata u ovoj oblasti, izgradnji mehanizama za praćenje usvojenih obveza, izvješća o provedenim aktivnostima, vidljiva je neefikasnost i neefektivnost koja upućuje na nedostatnu posvećenost VM-a osiguravanju rodne ravnopravnosti.

Institucije BiH u pravilu nisu provodile analize stanja u oblasti svoje nadležnosti, tzv. rodne analize iako je to njihova zakonska obveza već duži niz godina. Također, institucije BiH ne vode potrebne statistike razvrstane prema spolu kao jednu od pretpostavki za analizu stanja i poduzimanje korektivnih radnji. Ukoliko institucije ne vode potrebne statistike, ne provode analize stanja u oblasti neće biti ni svjesni postojanja rodnih nejednakosti.

Uvođenje rodno osjetljivog proračuna u institucije BiH spor je proces koji i dalje ne daje željene rezultate. Rodno osjetljivi proračun čija svrha je alokacija proračunskih sredstava u odnosu na različite potrebe žena i muškaraca neispunjena je obveza bh. institucija već desetljeće.

Sve navedeno je imalo za posljedicu odsustvo nekih od osnovnih pretpostavki za rodnu ravnopravnost u domeni nadležnosti institucija BiH.

4.1. Neefikasnost u usvajanju strateških i akcijskih dokumenata u ovoj oblasti te izgradnji potrebnih mehanizama za praćenje preuzetih obveza

Nasilje prema ženama i nasilje u porodici još uvijek predstavlja jednu od najtežih i najrasprostranjenijih oblika neravnopravnosti spolova i diskriminacije u našem društvu. Iako je nasilje u porodici i slučajevi femicida jedan od značajnih problema bh. društva, koji posebno u zadnje vrijeme zaokuplja pozornost javnosti i izaziva uznemirenost uslijed niza tragičnih događaja, VM od 2018. godine, kada je istekla ranija, nije ni razmatrao ni usvojio Okvirnu strategiju za provedbu Konvencije o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini tzv. Istanbulske konvenciju. S godinama zakašnjenja formirao je i mehanizam za praćenje realizacije ove okvirne strategije, a VM nikad nije usvojio zbrojno izvješće o realizaciji spomenute okvirne strategije.

Slična sudbina, kada je u pitanju pravodobno donošenje i donošenje uopće, s manjim ili većim odstupanjima, pratilo je ostale planske i operativne dokumente u oblasti rodne ravnopravnosti u institucijama BiH. Tako, primjera radi, nikada nije donesen operativni plan za realizaciju Gender akcijskog plana BiH za razdoblje 2018. – 2022. godine iako je u pitanju značajan operativni dokument kada je u pitanju specifikacija aktivnosti koje pojedinačne institucije BiH trebaju poduzimati u cilju postizanja rodne ravnopravnosti. Kašnjenja su prisutna i u donošenju Okvira ciljeva održivog razvoja čija obveza datira još od preuzimanja

Agende 2030 koja u sebe uključuje Cilj 5 održivog razvoja odnosno pitanja rodne ravnopravnosti.

Prisutna je i neefikasnost ili izostanak uspostave tijela koja bi bila zadužena za praćenje i izvješćivanje o implementaciji preuzetih obveza, kao i kašnjenja ili neusvajanja izvješća o provedenim aktivnostima. Ovakav odnos VM-a naspram preuzetih obveza u ovoj oblasti pokazuje da pitanja rodne ravnopravnosti nisu bila prioritet što može negativno utjecati na stanja rodne ravnopravnosti u BiH.

4.2. Neuvrštavanje aktivnosti u planske dokumente, odsustvo rodnih analiza i vođenja statistike ne osigurava potrebne pretpostavke za rodnu ravnopravnost

Prilikom analize planskih dokumenata ministarstava u VM-u vidljivo je odsustvo planiranja aktivnosti koje imaju za cilj osiguravanje rodne ravnopravnosti odnosno integraciju Cilja 5 održivog razvoja u planske dokumente. Sve to može dovesti do toga da pitanja i obveze definirane Ciljem 5 održivog razvoja ostanu „nevidljive“.

S druge strane ni same institucije BiH i pored višegodišnje zakonske obveze nisu provodile tzv. rodne analize koje su pretpostavka za poduzimanje korektivnih aktivnosti na otklanjanju uočenih rodnih jazova. Ukoliko se ne analizira oblast nadležnosti institucija BiH s aspekta rodne ravnopravnosti, ne uoče nedostaci odnosno jazovi u pojedinim segmentima, ni korektivne mjere koje vode ka otklanjanju tih uočenih nejednakosti neće biti poduzimane.

Još jedna zakonska obveza koju u potpunosti ne ispunjavaju institucije BiH je vođenje evidencija i statistike razvrstane prema spolu. Ova vrsta evidencija i statistike preduvjet je za bilo koju formu rodne analize koja treba identificirati postojeće nejednakosti u oblasti nadležnosti. Revizija se uvjerila kako čak i kada institucija učini napor da vodi evidenciju i statistiku razvrstanu prema spolu, naredni očekivani korak poduzimanja korektivnih radnji koje vode ka otklanjanju uočenih nedostataka može izostati.

4.3. I pored desetogodišnjih nastojanja uvođenja rodno osjetljivog proračuna u institucije BiH nije dalo značajnije rezultate

Nedostatna posvećenost osiguravanju rodne ravnopravnosti vidljiva je i u procesu uspostave rodno osjetljivog proračuna u institucijama BiH. Do sada je propuštena prilika za uspostavu rodno osjetljivog proračuna koji, osim poticanja jednakosti u raspodjeli javnih sredstava, potiče i transparentnost rada administracije i utječe na veću potporu građana za provedbu javnih politika.

Desetljeće je proteklo od opredjeljenja da se pristupi ovom procesu koji je od samog početka praćen nedostatkom planskog pristupa, razumijevanja i znanja o ovoj oblasti. Informacije koje je prikupio revizorski tim putem upitnika, a koje se tiču stavova institucija BiH, kada je u pitanju primjena rodno osjetljivog proračuna, u nekim slučajevima ukazuju

na elementarno nepoznavanje procesa i svođenje rodno osjetljivog proračuna na formalno označavanje stavki sa M/Ž u softveru koji je namijenjen za planiranje proračuna institucija.

Primjenjuje se formalni, a ne suštinski pristup rodno osjetljivom proračunu odnosno stvarnoj procjeni koju proračun može imati na različite potrebe za žene i muškarce, a to je najbolje vidljivo kroz odsustvo analize programa unutar samih institucija prilikom planiranja. Proračunske instrukcije MFT-a, čije odredbe se iz godine u godinu u manjem ili istom obliku ponavljaju, svim institucijama nisu dostatno jasne, što je pokazala analiza podataka prikupljenih upitnikom na uzorku svih institucija BiH. Ukoliko institucije BiH ne analiziraju svoje programe u planskim dokumentima njihov rodni potencijal neće ni biti prepoznat, a samim tim ni alokacija sredstava naspram definiranih programa.

Oblast poslovanja institucija BiH koja ima poseban potencijal kada je u pitanju rodno osjetljivi proračun tiče se dodjele grantova pojedincima, organizacijama za različite potrebe; kulturne, sportske, naučne, humanitarne itd. Iako je od 2020. godine uvedena i zakonska obveza vođenja računa o rodnoj komponenti prilikom raspodjele grantova i izvješćivanja o utrošenim sredstvima, situacija na terenu na uzorku odabranih institucija i dalje pokazuje kako ne postoji ujednačen pristup integriranju rodne komponente u procese upravljanja grantovima. Sve to dovodi do toga da u oblasti poslovanja institucija koja ima najveći potencijal integrirati pitanja rodne ravnopravnosti i dalje nisu identificirani tzv. rodni jazovi kao i da nisu poduzimane aktivnosti na otklanjanju istih. Sve to može dovesti do toga da se ne prepoznaju ili ignoriraju uočeni rodni jazovi koji se npr. tiču broja korisnika grant sredstava te samim tim da se nedostatno stimuliraju kategorije koje nisu dostatno zastupljene.

Nedostatak planskog pristupa u ovoj oblasti kao i nedostatno pohađanje obuka od strane službenika, mogu dovesti do toga da koncept rodno osjetljivog proračuna i dalje ostane nepoznanica za većinu institucija BiH, što može dovesti do nastavka zanemarivanja rodne komponente u svim fazama proračunskog ciklusa.

5. PREPORUKE

Ured za reviziju, na temelju prikupljenih nalaza i zaključaka do kojih je došao tijekom provedbe revizije, daje preporuke VM-u, institucijama BiH i MFT-u.

U cilju osiguravanja pretpostavki za provedbu aktivnosti institucija BiH koje su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti Ured za reviziju preporučuje sljedeće:

Preporuke Vijeću ministara BiH:

- ***VM treba pravodobno donositi sve strateške i operativne dokumente čije aktivnosti su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti u domeni nadležnosti institucija BiH.***

To podrazumijeva, ali ne ograničava, potrebu za donošenjem svih potrebnih strategija u oblasti osiguravanja rodne ravnopravnosti, u skladu s preuzetim međunarodnim i domaćim obvezama, također to se odnosi na pravodobno donošenje svih akcijskih odnosno operativnih dokumenata koji preciziraju aktivnosti institucija BiH koje su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti.

- ***VM treba pravodobno donositi odluke koje se tiču uspostave mehanizama za praćenje donesenih strateških i operativnih dokumenata kao i pravodobno usvajati izvješća o provedenim aktivnostima***

To podrazumijeva, ali ne ograničava, potrebu za pravodobnom uspostavom mehanizama praćenja provedbe preuzetih obveza koji se tiču uspostave odgovarajućih odbora, koordinacijskih tijela, grupa i sl. čija uloga je praćenje provedbe usvojenih strateških i operativnih dokumenata u oblasti rodne ravnopravnosti. To se također odnosi i na pravodobno usvajanje izvješća o realizaciji preuzetih obveza u oblasti kao i donošenje potrebnih zaključaka o poduzimanju korektivnih radnji i daljnjih koraka.

Preporuke institucijama BiH:

- ***Institucije BiH su dužne provesti zakonski propisanu obvezu provedbe rodnih analiza odnosno analizu stanja u oblasti***

To podrazumijeva, ali ne ograničava, provedbu zakonski utvrđenih obveza provedbe rodnih analiza u oblasti nadležnosti institucija BiH. Spomenuta aktivnost se ne ograničava samo na izradu analiza stanja spolova u oblasti nego i program mjera za otklanjanje uočenih nedostataka.

- ***Institucije BiH su dužne provesti zakonski propisanu obvezu te voditi statistike razvrstane prema spolu iz svoje nadležnosti***

Ovo podrazumijeva, ali ne ograničava, da sve institucije BiH osiguraju prikupljanje, vođenje, analize i prikazivanja statističkih podataka razvrstanih po spolu iz domene svog poslovanja odnosno iz domene oblasti za koju su nadležni.

- ***Institucije BiH trebaju integrirati pitanja rodne ravnopravnosti u svoje strateške i operativne dokumente kao i izvršiti analizu svih programa u dokumentima okvirnog proračuna s ciljem utvrđivanja rodnog potencijala***

To podrazumijeva, ali ne ograničava, da sve institucije BiH, a posebno ministarstva u VM-u, pitanja rodne ravnopravnosti, kao jedno od osnovnih opredjeljenja i obveza koje BiH ima prema domaćim i međunarodnim obvezama, integriraju u svoje strateške i operativne dokumente. To također podrazumijeva i potrebu sveobuhvatnijih obuka o ovom pitanju, kao i analizu definiranih programa u dokumentima okvirnog proračuna institucija, a posebno ministarstava u VM-u, vodeći računa o njihovom rodnom potencijalu, odnosno vodeći računa o tome da provedba definiranih programa može imati različit utjecaj na žene i muškarce.

Preporuka institucijama BiH koje u oblasti svog poslovanja dodjeljuju grantove:

- ***Institucije BiH koje u segmentu svog poslovanja dodjeljuju grantove trebaju u cijeli proces upravljanja grantovima integrirati pitanja rodne ravnopravnosti***

To podrazumijeva, ali ne ograničava, obvezu institucija BiH koje dodjeljuju grantove, da provode zakonske obveze u ovom segmentu, da rodna pitanja uvrste kao kriterij prilikom bodovanja pristiglih aplikacija, da izvješćivanje o utrošku sredstava sadrži elemente rodnog utjecaja kao i da analiziraju programe u dokumentu okvirnog proračuna koji su vezani za segmente dodjele grantova odnosno analiziraju njihov rodni potencijal.

Preporuka Ministarstvu financija i trezora BiH:

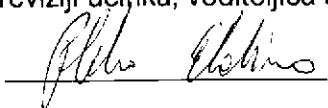
- ***MFT treba uvesti planski pristup u oblasti uvođenja rodno osjetljivog proračuna u institucije BiH***

To podrazumijeva, ali ne ograničava, potrebu da MFT strateški pristupi ovom pitanju, da procijeni dosadašnja nastojanja u oblasti, trenutno stanje i donese plan mjera za unapređenje stanja. To podrazumijeva, ali ne ograničava, i pružanje potrebne potpore institucijama BiH posebno onima koje imaju u segmentu svog poslovanja dodjelu grantova ili onima koji imaju programe u okviru proračuna s rodnim potencijalom kao i u procesu izvješćivanja o utrošenim sredstvima.

Tim revizije učinka:

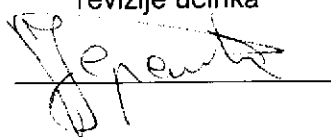
Pleho Eldina,

Viša revizorka za poslove kontrole kvalitete, metodologiju i planiranje u reviziji učinka, voditeljica tima

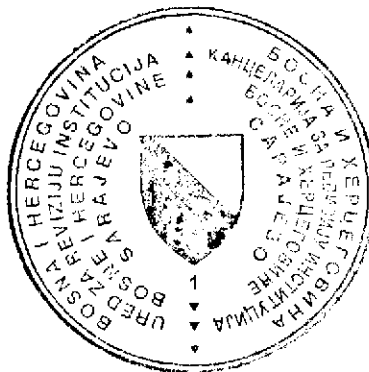
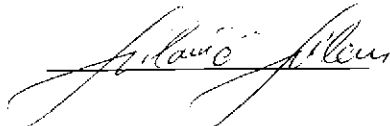
Radivoje Jeremić,

Rukovoditelj Odjela za kontrolu kvalitete, metodologiju i planiranje revizije učinka

Milan Milović,

Samostalni revizor za poslove kontrole kvalitete, metodologiju i planiranje u reviziji učinka, član tima

6. PRIVICI

Privitak 1: Upitnik za institucije BiH

Privitak 2: Rodna ravnopravnost u sektoru pravosuđa BiH

Privitak 3: Definicije osnovnih pojmova u oblasti rodne ravnopravnosti

Privitka 4: Primjeri dobre prakse u uvođenju i primjeni rodno osjetljivog proračuna

Privitak 5: Programi mjera i analize stanja u oblasti rodne ravnopravnosti u institucijama BiH

Privitak 6: Primjeri rodni analiza u institucijama BiH

Privitak 7: Primjeri rodni jazova – identificirani primjeri iz institucija BiH

Privitak 8: Primjeri statistika i evidencija razvrstanih po spolu u institucijama BiH

Privitak 9: Primjeri rodni indikatora/mjera učinka u Dokumentu okvirnog proračuna 2022.-2024. Agencije za državnu službu BiH

Privitak 10: Detaljniji pregled o prisustvu rodne komponente u grantovima koje dodjeljuju ministarstva BiH iz uzorka

Privitak 1: Upitnik za institucije BiH

Upitnik za institucije BiH dostavljen na adrese svih 73 institucije. Dvije institucije nisu dostavile svoje odgovore i to Institucija ombudsmana za ljudska prava BiH i Ministarstvo komunikacija i prometa BiH. Upitnik nije dostavljen Obavještajno-sigurnosnoj agenciji. Upitnik se sastojao od 11 pitanja s dva potpitanja koja su imala za cilj ispitati aktivnosti koje institucije BiH poduzimaju u domeni rodne ravnopravnosti.

Red. br.	Pitanje	Odgovor	Napomena
1.	Je li u vašoj instituciji donesen program mjera čiji cilj je postizanje rodne ravnopravnosti spolova koji uključuje, ali ne ograničava, analizu stanja u oblasti za koju ste nadležni i mjere za otklanjanje neravnopravnosti? (dostaviti program mjera ako je isti donesen i dokaz o imenovanju kontakt-osobe za ravnopravnost spolova ako je ista imenovana)		
2.	Je li vaša institucija uvrstila u svoje strateške planove i planove rada i aktivnosti koje se tiču obveza iz Akcijskog plana za ravnopravnost spolova BiH 2018. – 2022. godine i obveze po osnovu Zakona o ravnopravnosti spolova? (dostaviti dokaz)		
3.	Jeste li osigurali prikupljanja, vođenja, analize i prikazivanja statističkih podataka razvrstanih po spolu iz domene nadležnosti vaše institucije? (dostaviti primjere evidencija i podataka koje vodi vaša institucija razvrstanih po spolu - ne odnosi se na evidencije uposlenih po spolu)		
4.	Provodi li se, i na koji način, u vašoj instituciji rodno osjetljivi proračun?		
5.	Jesu li u vašoj instituciji kreirani programi u DOP-u koji su rodno osjetljivi ⁸⁸ ? (dostaviti primjere i obrazložiti)		

⁸⁸ Rodno osjetljivi programi su i programi kod kojih je izvršena procjena mogućeg različitog utjecaja koji mogu imati na žene i muškarce.

5a.	Ukoliko jesu, koji je to broj i iznos proračuna u odnosu na ukupni broj programa i ukupni proračun?		
5b.	Ukoliko je odgovor na pitanje br. 5 negativan, za koje programe smatrate da mogu biti rodno osjetljivi? (navedite primjer i obrazloženje)?		
6.	Je li vaša institucija definirala mjere učinka, uključivanje dimenzije rodne ravnopravnosti, u okviru obrazloženja programa? (dostaviti primjere)		
7.	Navodi li vaša institucija u izvješćima o radu i izvršenju proračuna realizaciju programa u skladu sa zadanim rodno osjetljivim indikatorima? (dostaviti primjere)		
8.	Smatrate li potrebnim donošenje odgovarajuće strategije i akcijskog plana za uvođenje rodno osjetljivog proračuna?		
9.	Jeste li pohađali obuke iz oblasti rodno osjetljivog proračuna (broj službenika koji su uspješno okončali obuku)?		
10.	Imate li potrebu za dodatnom obukom u ovoj oblasti?		
11.	Jesu li proračunske instrukcije br. 1 ⁸⁹ i br. 2 ⁹⁰ , Ministarstva financija i trezora BiH, dostatno jasne za postupanje institucija kada je u pitanju rodno osjetljivi proračun?		

⁸⁹ U kontekstu svakog programa gdje je to primjenljivo, potrebno je uključiti i dimenziju rodne ravnopravnosti i istu u tekstualnom dijelu obrazložiti. U BPMIS-u - Informacijskom sustavu za planiranje i upravljanje proračunom, aspekt rodne ravnopravnosti korisnici će iskazati prilikom unosa sredstava po ekonomskim kategorijama rashoda, a za mjere učinka u okviru obrazloženja programa. Nadalje, potrebno je da proračunski korisnici evidentiraju i rodni aspekt za sve programe u okviru obrazloženja programa (broj uposlenih po svakom programu) Osim navedenog institucije BiH će dostaviti broj uposlenih po programima razvrstan po spolu i statusu.

⁹⁰ Uključivanje dimenzije rodne ravnopravnosti u kontekstu svakog od programa, tamo gdje je to primjenljivo, i istu u tekstualnom dijelu obrazložiti. U BPMIS-u Informacijskom sustavu za upravljanje i planiranje proračunom aspekt rodne ravnopravnosti korisnici će iskazati prilikom unosa sredstava po ekonomskim kategorijama rashoda, a za mjere učinka u okviru obrazloženja programa. Nadalje, potrebno je da proračunski korisnici evidentiraju i rodni aspekt za sve programe na način da se trenutni uposleni razvrstaju po spolu i radnim mjestima te statusu.

Privitak 2: Rodna ravnopravnost u sektoru pravosuđa BiH

❖ Strategija za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH

Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće (VSTV) BiH je, koncem listopada 2020. godine, usvojilo **Strategiju za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH**, na temelju koje su pravosudne institucije donijele vlastite akcijske planove 2022. godine.

Ova Strategija predstavlja strateški dokument općeg karaktera, na temelju kojeg pravosudne institucije donose i dostavljaju VSTV-u BiH vlastite akcijske planove, a zatim pristupaju njihovoj implementaciji. U procesu implementacije strategije, pravosudne institucije će se koristiti tzv. gender mainstreamingom, čijom će se primjenom ostvariti postavljeni strateški ciljevi.

Strategija također daje smjernice o tome kako ostvariti rezultate implementirajući odgovarajuće aktivnosti u pravosudnim institucijama, dok vodič za postupanje u fazi implementacije može poslužiti kao okvir za planiranje aktivnosti. Bez obzira na to, svaka pravosudna institucija ponaosob, a na temelju vlastitih utvrđenih potreba, donosi odluku o aktivnostima gender mainstreaminga koje će provesti.

❖ Ostale poduzete aktivnosti na unapređenju rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH

VSTV BiH je prva institucija u BiH koja je uzela učešće u Projektu „Pečat rodne jednakosti za javne institucije u BiH“, koji je dio globalnog programa za ravnopravnost spolova Razvojnog programa Ujedinjenih naroda (UNDP) u BiH. Projekt je usmjeren na promicanje rodne jednakosti u javnim institucijama.

Smjernice za prevenciju seksualnog i rodno zasnovanog uznemiravanja u pravosudnim institucijama u BiH - VSTV BiH je, 2015. godine, usvojio Smjernice kao rezultat višemjesečnog rada panela pravosudnih stručnjaka/stručnjakinja iz BiH, a s ciljem promicanja profesionalnih odnosa i klime poštovanja unutar pravosudnih institucija.

Anketa o rodnoj ravnopravnosti u pravosuđu BiH - VSTV BiH je, 2018. godine, u okviru projekta „Unapređenje efikasnosti sudova i odgovornosti sudaca/sudkinja i tužitelja/tužiteljica u BiH“ proveo anonimnu anketu među sucima/sutkinjama, nesudskim osobljem i profesionalnim strankama (odvjetnici/odvjetnice, tužitelji/tužiteljice, vještaci/vještakinje i javni notari/notarke), u cilju utvrđivanja stavova pravosuđa BiH o rodnoj ravnopravnosti.

Privitak 3: Definicije temeljnih pojmova u oblasti rodne ravnopravnosti

Rod vs. spol

Termin "rod" se često miješa sa terminom "spol". Međutim: **Spol** se odnosi na biološke i genetske razlike između muškaraca i žena. Odnosi se na fizičke atribute koji se odnose na konture tijela neke osobe, karakteristike, spolne organe, hormone, gene i reproduktivne organe; u suštini, ove fiziološke karakteristike identificiraju osobu kao mušku ili žensku.

Rod se odnosi na širokoraštrane ideje i očekivanja u svezi sa ženama i muškarcima, uključujući kulturne, ekonomske, socijalne i političke uloge žena i muškaraca prema njihovim spolnim (biološkim) razlikama. Ovo se odnosi na socijalne razlike koje su, nasuprot biološkim, između žena i muškaraca, koje su naučili, promjenljive tijekom vremena i variraju unutar i između kultura. One uključuju ideje o tipično ženskim i muškim karakteristikama i sposobnostima, kao i zajedničkim očekivanjima kako bi žene i muškarci trebalo da se ponašaju u različitim situacijama i što se smatra prikladnim za članove oba spola⁹¹.

Rodna ravnopravnost predstavlja stanje ili uvjet koji pruža ženama i muškarcima jednako uživanje ljudskih prava, društveno vrednovana dobra, mogućnosti i resurse, dozvoljavajući i jednom i drugom spolu podjednako da im doprinesu i koriste sve sfere društva (ekonomske, političke, socijalne i kulturne). Drugim riječima, to znači da žene i muškarci uživaju isti status u društvu, slobodni su da razvijaju svoje osobne sposobnosti i prave izbore bez ograničenja koje postavljaju stroge rodne uloge. Ravnopravnost ne znači da su žene i muškarci isti ili trebaju postati isti, ali da njihovo uživanje prava, mogućnosti i životnih šansi nije ograničeno ili ne ovisi o tome jesu li rođeni kao žensko ili muško.⁹²

Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini **ravnopravnost spolova** definira kao da su osobe muškog i ženskog spola jednako prisutne u svim područjima javnog i privatnog života, da imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata; ravnopravan tretman svih osoba muškog i ženskog spola podrazumijeva osiguranje odsustva diskriminacije po osnovu spola. Ravnopravna zastupljenost spolova postoji u slučaju kada je jedan od spolova zastupljen najmanje u postotku **40 %**.

Institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova predstavljaju tijela i osobe koja uspostavljaju nadležna zakonodavna, izvršna i tijela uprave svih razina vlasti u Bosni i Hercegovini radi provedbe Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, koordiniranja i realizacije programskih ciljeva iz Gender akcijskog plana Bosne i Hercegovine i osiguranja provedbe međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova;

⁹¹ Rod, rodni koncept i definicije. [01_Rodni-koncepti_Osvjete-Znanje.pdf \(ekvilib.org\)](#)

⁹² Ibid.

Rodna analiza ispituje veze između žena i muškaraca te prepreke s kojima se susreću u odnosu jedno prema drugom u postizanju rodne ravnopravnosti u području određene politike, situacija ili konteksta⁹³.

Rodno osjetljiva politika i programi koji uzimaju u obzir posebnosti žena i muškaraca s ciljem ukidanja neravnopravnosti i promicanja rodne ravnopravnosti, uključujući jednaku raspodjelu resursa, pri čemu se uzima u obzir i provodi rodna dimenzija⁹⁴.

Rodna dimenzija - načini na koje se situacija i potrebe te izazovi s kojima su suočene žene i muškarci (i djevojčice i dječaci) razlikuju, s ciljem uklanjanja neravnopravnosti i izbjegavanja njihovog ponavljanja, kao i promicanja rodne ravnopravnosti unutar određene politike, programa ili procedure⁹⁵.

Neosjetljivost na rodne razlike - neprepoznavanje činjenice da su uloge i odgovornosti dodijeljene ili nametnute ženama/djevojčicama i muškarcima/dječacima u određenim društvenim, kulturnim, ekonomskim i političkim kontekstima. Projekti, programi, politike i stavovi neosjetljivi na rodne razlike ne uzimaju u obzir ove različite uloge i drugačije potrebe. Stoga održavaju nepromijenjeno stanje i ne pomažu u preobrazbi nejednakih struktura rodnih odnosa⁹⁶.

Rodni jaz - jaz u bilo kojoj oblasti između žena i muškaraca u pogledu razine učešća, pristupa, prava, naknade ili beneficija.

---

⁹³ https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1055?language_content_entity=hr

⁹⁴ Ibid.

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Ibid.

Privitak 4: Primjeri dobre prakse u uvođenju i primjeni rodno osjetljivog proračuna

Austrija

Rodno osjetljivi proračun je ugrađen u Ustavni zakon Republike Austrije na način da je rodna ravnopravnost jedna od devet dimenzija na temelju kojih se procjenjuju prijedlozi proračuna.

Dok svako ministarstvo, odjel ili agencija uključuje rodne ciljeve u svoje proračune, „rodni krajolik“ predstavlja pregled cjelokupnih ciljeva rodne ravnopravnosti Vlade Austrije, a godišnje ga priprema Ured za proračun Parlamenta Austrije na temelju podataka Ministarstva financija.

Ministarstva, odjeli i agencije su dužni koristiti rodno razvrstane podatke i rodne statistike prilikom definiranja ciljeva i krajnjih rezultata o učinku u proračunu kao i prilikom evaluacije učinka proračuna.

Informacije o učinku ciljeva u proračunskim dokumentima se procjenjuju od strane Ministarstva za pružanje javnih usluga i dostavljaju Parlamentu Republike Austrije te se objavljuju na internetu.

Srbija

U skladu sa Zakonom o proračunskom sustavu Republike Srbije, proračunske instrukcije definiraju korake za uvođenje rodno osjetljivog proračuna i daju smjernice za odabir rodno osjetljivih ciljeva te se svake godine donosi plan uvođenja rodno osjetljivog proračuna u postupak pripreme i donošenja proračuna. Instrukcije pružaju smjernice za sektore i zahtijevaju da proračunski korisnici usporede ciljeve rodno osjetljivih programa s prioritetima u Nacionalnoj strategiji za ravnopravnost spolova.

Uz to, svake tri godine Zavod za statistiku Republike Srbije objavljuje brošuru „Žene i muškarci u Republici Srbiji“, koja sadrži podatke o spolu u brojnim područjima kao što su zdravstvo, socijalna zaštita, obrazovanje i znanost, upošljavanje, zarade i mirovine, korištenje vremena i donošenje odluka. Zavod je uključen u proces rodno osjetljivog proračuna od 2015. godine, a u skladu s proračunskim ciljevima je unaprijedio dostupnost rodno razvrstanih podataka svake godine. Za procjenu učinka proračuna, Državna revizorska institucija Republike Srbije provodi revizije ROP-a te je u 2020. godini 12 takvih revizija i provedeno.

DRI Srbije je provedbom financijskih revizija resornih ministarstava i nacionalnih institucija zaključio da provedba ROP-a napreduje u skladu sa Zakonom o proračunskom sustavu, godišnjim planom uvođenja ROP-a koji donosi ministar financija, te pripadajućim smjernicama. Međutim, provedba na lokalnoj razini je neujednačena i ovisi o kapacitetu lokalnih administracija.

Privitak 5: Programi mjera i analize stanja u oblasti rodne ravnopravnosti u institucijama BiH

Program mjera je obveza prema članku 24. Zakona o ravnopravnosti spolova BiH, a ima za cilj postizanje rodne ravnopravnosti spolova. Sastavni dio programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima uključuje, ali se ne ograničava na analizu stanja spolova u određenoj oblasti, implementaciju donesenih državnih politika kroz akcijske planove za ravnopravnost spolova i mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti.

Slijedom toga, institucije su donosile različite akte i propise koji podrazumijevaju ispunjenje obveze iz članka 24. Zakona. Trinaest institucija BiH (**18 % od analiziranog broja**) je ispunilo obvezu iz Zakona. Određeni broj je donio odluke o aktivnostima u svezi s provedbom odredbi iz Zakona i GAP-a, određeni broj institucija, prvenstveno iz sektora pravosuđa, je donio akcijske planove za implementaciju Strategije za unapređenje rodne ravnopravnosti (VSTV, Tužiteljstvo, Sud BiH) dok su druge institucije donosile pravilnike, preporuke ili politike. U nastavku je dana tablica s pregledom odgovora institucija;

Broj	Institucija	Naziv dokumenta	Opis i sadržaj dokumenata	Godina
1	Središnje izborno povjerenstvo BiH	<i>Izjava o opredijeljenosti za ravnopravnost spolova</i>	Izjava o opredijeljenosti SIP-a o ravnopravnosti spolova predstavlja plan mjera za integriranje rodne perspektive u rad SIP-a. Pod 13 točaka su se u okviru svojih nadležnosti obvezali na poštovanje i promoviranje principa i načela o rodnoj ravnopravnosti.	2020.
		<i>Analiza izbornih pokazatelja</i>	Analizom su obuhvaćeni podaci o broju glasača razvrstanih po spolu, podaci o broju izabranih kandidata razvrstanih po spolu, podaci o ovjerenim kandidatima razvrstanih po spolu, podaci o broju glasača po općinama razvrstani po spolu i starosti.	2002.- 2014., 2018., 2020.
2	Direkcija za europske integracije	<i>Odluka o primjeni Zakona o ravnopravnosti spolova</i>	Odlukom se uspostavlja institucionalni mehanizam za ravnopravnost spolova u Direkciji kao i definiraju aktivnosti u svezi s primjenom Zakona o ravnopravnosti spolova.	2017.
		<i>Obveze i preporuke za</i>		2020.

		uvođenje rodne ravnopravnost	Dokument sadrži analizu stanja i preporuke za postizanje i održavanje rodne ravnopravnosti.	
3	Agencija za policijsku potporu	Odluka o imenovanju kontakt-osobe u Agenciji	Odlukom je definirana obveza kontakt-osobe za praćenje i analizu stanja u oblasti rodne ravnopravnosti i predlaganje mjera za poboljšanje.	2021.
		Izvešće o rodnoj ravnopravnosti u Agenciji	Izvešće sadrži pregled i analizu stanja rodne ravnopravnosti u Agenciji i prijedlog mjera za poboljšanje stanja.	2019.- 2021. i 2022.
4	Agencija za rad i zapošljavanje	Odluka o aktivnostima Agencije u svezi s provedbom odredbi Zakona o ravnopravnosti spolova i Gender akcijskog plana BiH	Odlukom je utvrđena obveza kontakt-osobe da analizira i prati stanje rodne ravnopravnosti, da prati vođenje statistike razvrstane po spolu i da predlaže mjere za otklanjanje uočenih nepravilnosti na temelju spola u skladu s potrebama i mandatom Agencije.	2017.
5	Državna agencija za istrage i zaštitu	Odluka o provedbi aktivnosti u oblasti ravnopravnosti spolova	Odlukom je utvrđena obveza za kontakt-osobe da prate i analiziraju stanje u oblasti ravnopravnosti spolova, pripremaju izvješća, analize i predlažu mjere za poboljšanje stanja.	2022.
6	Ministarstvo obrane BiH	Odluka o poduzimanju aktivnosti za Implementaciju Akcijskog plana UN Rezolucije 1325	Odlukom se imenuju osobe za gender pitanja u MO BiH i OS BiH čiji je glavni zadatak da koordiniraju, prate, analiziraju stanje, izvješćuju i predlažu mjere na poboljšanje stanja u oblasti rodne ravnopravnosti.	2011.
		Standardne operativne procedure za kontakt-osobe u OS BiH za	Svrha SOP-a je razvijanje mreže imenovanih kontakt-osoba za rodnu ravnopravnost u cilju sistemske i subordinirane integracije rodne perspektive u OS BiH. SOP se koristi kod	2017.

		<i>pitanja rodne ravnopravnosti</i>	praćenja, analize stanja, izvješćivanja i predlaganja aktivnosti na poboljšanju stanja iz oblasti rodne ravnopravnosti.	
		<i>Standardne operativne procedure rodne ravnopravnosti u OS BiH</i>	Svrha ovog SOP-a je propisivanje konkretnih procedura u implementaciji Akcijskog plana za implementaciju Rezolucije 1325 u BiH te integraciju rodne perspektive te rodne ravnopravnosti u OS BiH.	2018.
		<i>Politika rodne ravnopravnosti u MO i OS BiH</i>	Svrha Politike je definiranje okvira za sistemsko uređenje rodne ravnopravnosti u MO i OS BiH na jedinstven i transparentan način. Politikom se definiraju načela i ciljevi u oblasti rodne ravnopravnosti, ali i načini i mehanizmi za integriranje rodne ravnopravnosti.	2019.
		<i>Rodna analiza</i>	MO BiH i OS BiH su proveli sveobuhvatnu rodnu analizu koja je rezultirala preporukama i prijedlozima za unapređenje stanja rodne ravnopravnosti. Rodna analiza OS BiH je obuhvatila analizu sadašnjeg stanja (2019.) i relevantne podatke iz proteklih pet godina (od 2015.). Analiza je obuhvatila ispitivanje stanja u ovoj oblasti i prijedloge za poboljšanje u oblastima kao što su: prijem u službu, napredovanje i ostanak u službi, upućivanje u operacije potpore miru, vojne vježbe i obuku, upravljanje karijerom, profesionalni razvoj, obrazovanje, obuke, prekid službe/ili umirovljenje.	2020.
7	Ministarstvo pravde BiH	<i>Rješenje o imenovanju Koordinacijskog odbora za</i>	Rješenjem su dani zadaci Koordinacijskom odboru da izvrši analizu stanja rodne ravnopravnosti u MP i da na	2020.

		unapređenje ravnopravnosti spolova i uključivanje rodne dimenzije u sve aktivnosti koje provodi MP BiH	temelju izvršene analize da preporuke, sugestije i predloži mjere za poboljšanje stanja, a u cilju integriranja rodnih pitanja u aktivnosti MP BiH. Na temelju analize se priprema Informacija o stanju ravnopravnosti spolova i integraciji standarda ravnopravnosti spolova u MP BiH.	
		Informacija o stanju ravnopravnosti spolova i integraciji standarda ravnopravnosti spolova u MP BiH	Prema informaciji u oblasti ravnopravnosti spolova, fokus MP u analizi stanja je rodna zastupljenost uposlenih po pozicijama i po organizacijskim jedinicama u MP BiH.	2023.
8	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice	Program rada MLJPI	Člankom 26. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH propisana je nadležnost Agencije za ravnopravnost spolova BiH, također strateškim ciljem broj 2. Gender akcijskog plana BiH 2018.-2022. godine predviđene su aktivnosti Agencije i gender centara s ciljem postizanja rodne ravnopravnosti, u skladu s nadležnostima. Kroz godišnje programe rada Ministarstva, vidljive su predviđene aktivnosti.	2022.
9	Ministarstvo sigurnosti	Analiza stanja u oblasti ravnopravnosti spolova	Analiza je polazni temelj za usmjeravanje projektnih aktivnosti koje će se odnositi na potporu Ministarstvu sigurnosti BiH u pogledu ispunjenja obveza iz Zakona o ravnopravnosti spolova BiH, a u kontekstu donošenja programa mjera za postizanje ravnopravnosti spolova.	2023.

10	Sud BiH	<i>Odluka o imenovanju radne grupe za implementaciju Strategije za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu</i>	Odlukom su imenovani članovi radne grupe, a zadaci i zaduženja radne grupe su detaljnije razrađeni Akcijskim planom.	2022.
		<i>Akcijski plan za implementaciju Strategije za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu</i>	Akcijski plan za implementaciju Strategije za unapređenje rodne ravnopravnosti 2022.-2023. sadrži značajan broj mjera koje Sud BiH treba poduzeti kako bi dodatno unaprijedio rodnu ravnopravnost.	2022.-2023.
			Sud BiH postupa u skladu sa Strategijom za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH koju je 2020. godine usvojilo Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće BiH, a na temelju koje su sve pravosudne institucije u BiH dužne izraditi vlastite akcijske planove s ciljem unapređenja rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH.	
11	Tužiteljstvo BiH	<i>Akcijski plan za implementaciju Strategije za unapređenje rodne ravnopravnosti</i>	Akcijski plan za implementaciju Strategije za unapređenje rodne ravnopravnosti 2022.-2023. sadrži značajan broj mjera koje Sud BiH treba poduzeti kako bi dodatno unaprijedio rodnu ravnopravnost.	2022.
12	Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće BiH	<i>Strategija za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH</i>	Strategija predstavlja strateški dokument općeg karaktera, na temelju kojeg pravosudne institucije donose i dostavljaju VSTV-u BiH vlastite akcijske planove, a zatim pristupaju njihovoj implementaciji.	2020.
			Strategija također daje smjernice o tome kako ostvariti rezultate implementirajući	

- 13   **Uprava za
neizravno
oporezivanje
BiH**
- Ovlaštenje o
imenovanju
kontakt-osobe
za pitanja rodne
ravnopravnosti***
- Analiza ljudskih
resursa s
aspekta rodne
strukture
uposlenih***
- odgovarajuće aktivnosti u
pravosudnim institucijama.
Ovlaštenjem se imenovana
kontakt-osoba obvezuje da
koordinira i rukovodi svim
aktivnostima koje Uprava
poduzima u suradnji s državnim
i međunarodnim institucijama.
- Analizom su prikazani podaci o
uposlenima, razvrstanim po
spolu, u osnovnim
organizacijskim jedinicama,
struktura uposlenih prema
rukovodećim pozicijama, radno
pravnom statusu, posebnim
ovlaštenjima i stručnoj spremi,
rodna struktura novouposlenih
službenika u razdoblju 2019.-
2022., kao i prijave
diskriminacije po osnovu
seksualnog uznemiravanja,
razvrstane prema rodu
podnositelja u razdoblju 2019.-
2022.
- 2021.**
- 2022.**

Privitak 6: Primjeri rodni analiza u institucijama BiH

Rodna analiza Ministarstva obrane i Oružanih snaga BiH

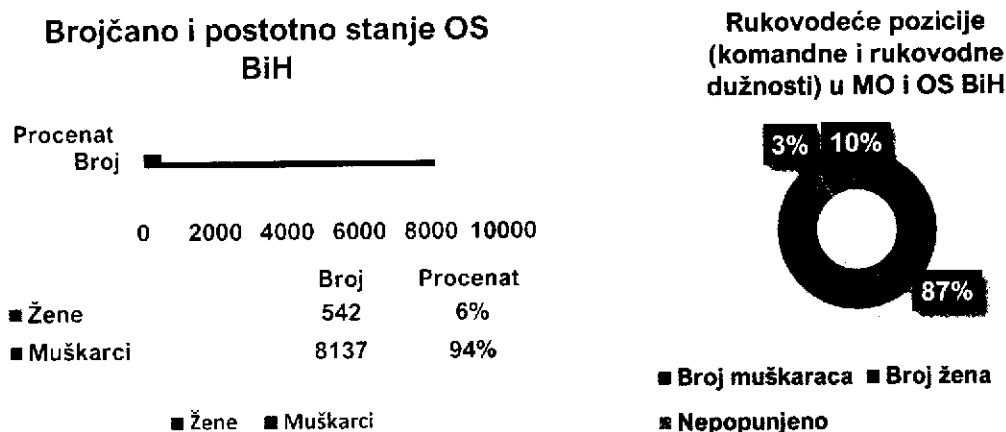
Svrha rodne analize OS BiH se u potpunosti bazirala na obvezi br. 1. preuzetoj pristupanjem OS BiH Mreži načelnika stožera „Žene, mir i sigurnost“: „Izvršiti analizu OS BiH iz rodne perspektive, uključujući pregled internih institucija (politika, procedura i radne kulture), te vojne obuke i operacija, s naglaskom na kvalitativnim podacima.“

MO BiH i OS BiH su proveli sveobuhvatnu rodnu analizu u 2020. godini, a obuhvatila je analizu stanja iz 2019. godine i analizu relevantnih podataka iz proteklih pet godina (od 2015. godine).

Rodna analiza je obuhvatila ispitivanje stanja u oblastima kao što su: prijem u službu, napredovanje i ostanak u službi, upućivanje u operacije potpore miru, vojne vježbe i obuku, upravljanje karijerom, profesionalni razvoj, obrazovanje, obuke, prekid službe/ili umirovljenje.

Rodna analiza MO i OS BiH je rezultirala s 50 (pedeset) preporuka i prijedloga za unapređenje stanja rodne ravnopravnosti u analiziranim oblastima.

U nastavku su prezentirane ilustracije o rodni pokazateljima u MO BiH i OS BiH zaključno s krajem 2019. godine (korišteni kvantitativni podaci u razdoblju 2015.-2019.):

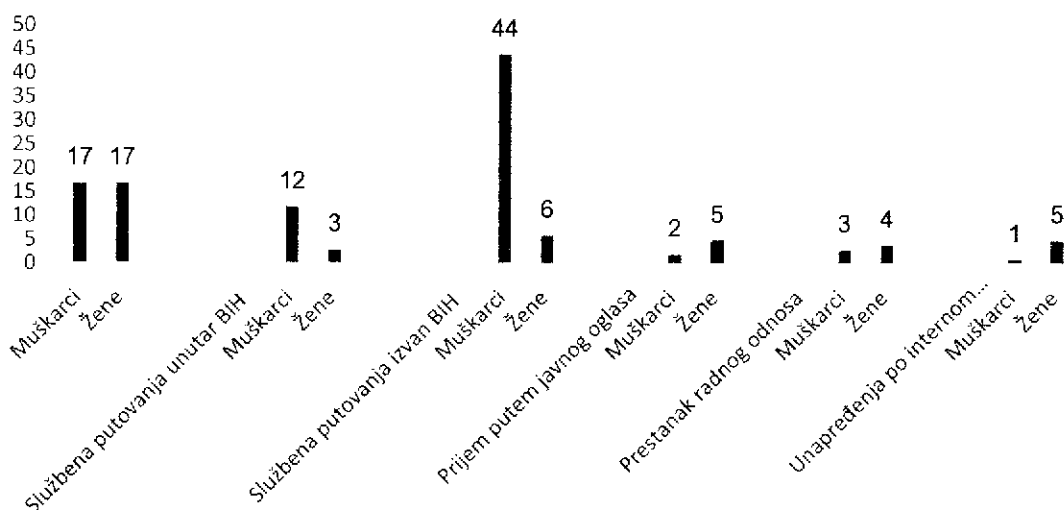

* Učešće pripadnica i pripadnika OS BiH u misijama potpore miru u razdoblju od 2015. do 2019. godine u Afganistanu, DR Kongu, Maliju i Srednjeafričkoj Republici.

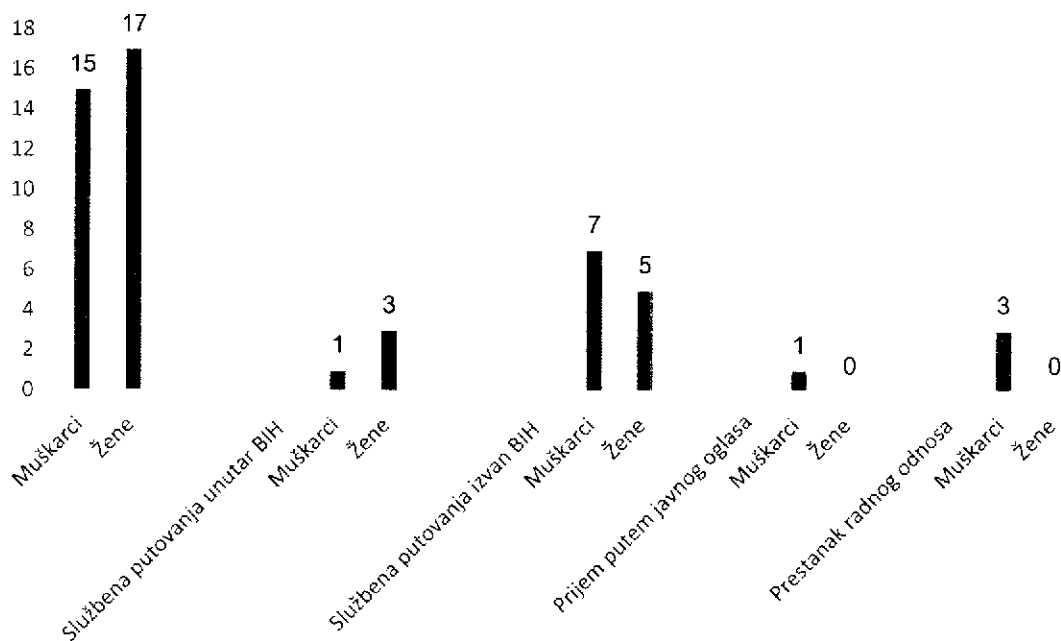
Primjer ilustracija u okviru analize stanja rodne ravnopravnosti Agencije za policijsku potporu BiH:

S obzirom na to da Agencija redovito analizira stanje u oblasti rodne ravnopravnosti, ima uvid u oblasti u kojima postoji neravnopravnost te stoga može poduzimati aktivnosti i mjere za poboljšavanje stanja, a što je primjetno u slučaju službenih putovanja u 2022. u odnosu na stanje 2018.-2021.

Stanje rodne ravnopravnosti u Agenciji za policijsku potporu 2018.-2021.

Stanje rodne ravnopravnosti u Agenciji za policijsku potporu BiH 2022. godine

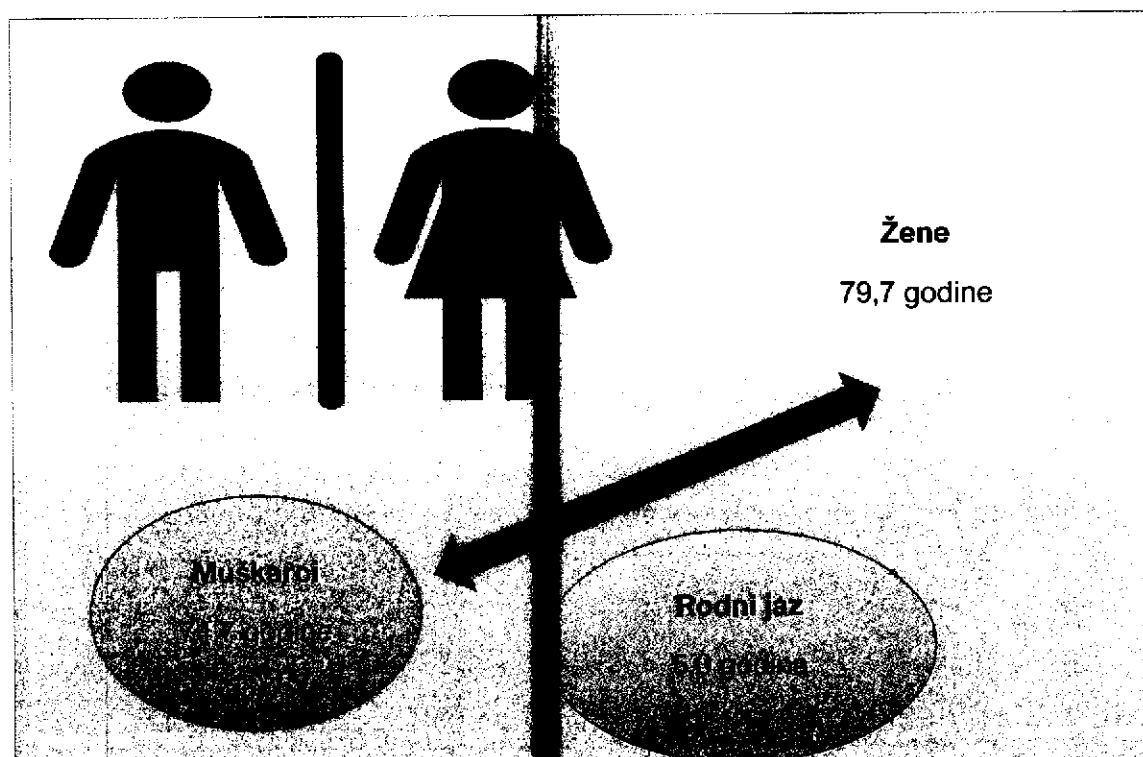

Privitak 7: Primjeri rodni jazova – identificirani primjeri iz institucija BiH

I. Agencija za statistiku BiH

Identificirani primjeri rodni jazova (preuzeto iz publikacije *Žene i muškarci u BiH*):

a) Očekivano trajanje života pri rođenju u 2020. godini

b) Indikatori obrazovanja prema spolu za 2020. godinu

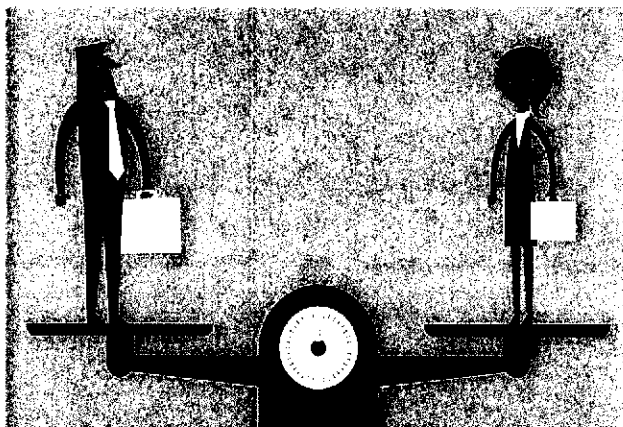
Postignuće u visokom obrazovanju

Muškarci	23,2 %
Žene	34,0 %
Rodni jaz 10,8 pp*	

*postotnih poena

Rodni jaz u postignuću u visokom obrazovanju predstavlja razliku između postignuća muškaraca i žena. U BiH je u 2020. godini za **10,8 pp** više žena starosti od 30 do 34 godine završilo visoko obrazovanje u odnosu na muškarce.

c) Stopa zaposlenosti* (20-64 godine)

Muškarci	Žene
65 %	40 %
Rodni jaz u zaposlenosti 25 pp	

* Stopa zaposlenosti predstavlja odnos uposlenih i radno sposobnog stanovništva

II. Ministarstvo civilnih poslova BiH

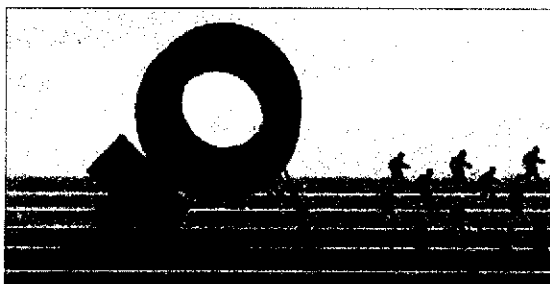
❖ Dodjela sredstava sportskim klubovima iz tekućeg granta „Sufinanciranje sportskih manifestacija”

2020. godina

	Isključivo ženski klubovi	Klubovi koji imaju ekipe i muškog i ženskog spola	Isključivo muški klubovi
Broj	7	16	66
Postotno	7,9 %	18,0 %	74 %

2022. godina

	Isključivo ženski klubovi	Klubovi koji imaju ekipe i muškog i ženskog spola	Isključivo muški klubovi
Broj	8	16	87
Postotak	7,2 %	14,4 %	78,4 %

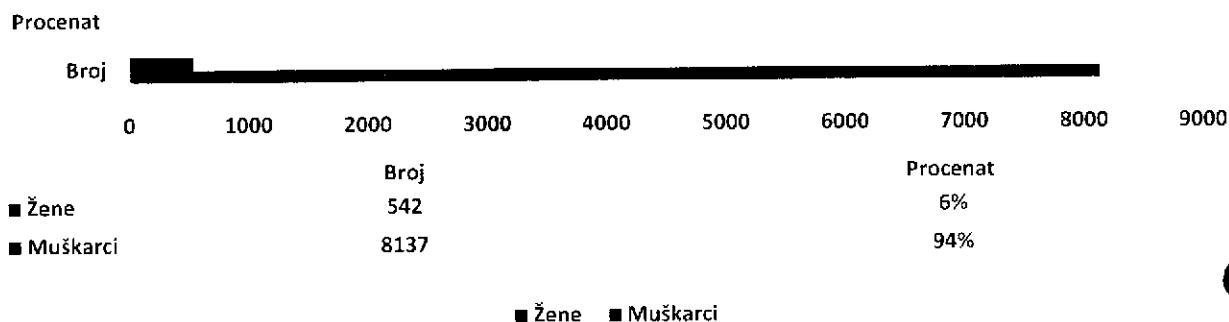

U 2020. i 2022. godini su sportski klubovi koji su isključivo ženski dobivali cca 45.000 KM što je na razini od oko 6 % dodijeljenih sredstava za sve sportske klubove, izuzimajući komitete i saveze koji u svom sastavu imaju i ženske selekcije.

III. Ministarstvo obrane BiH

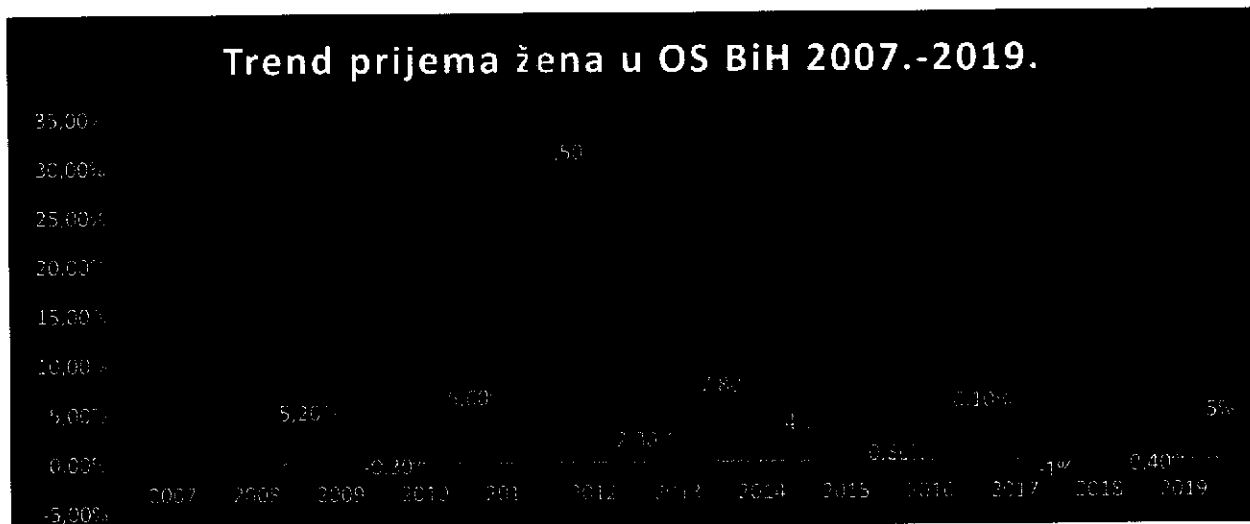
a) Brojčano i postotno stanje OS BiH 2015.-2019.

Brojčano i postotno stanje OS BiH

b) Trend prijema žena u OS BiH 2007.-2019. – postotno stanje

Kako bi se utvrdili uzroci rodnog jaza u brojčanom stanju u OS BiH, MO BiH i OS BiH su analizirali i trend prijema žena u OS BiH od 2007. do 2019. godine. U nastavku su navedeni rezultati navedene analize.

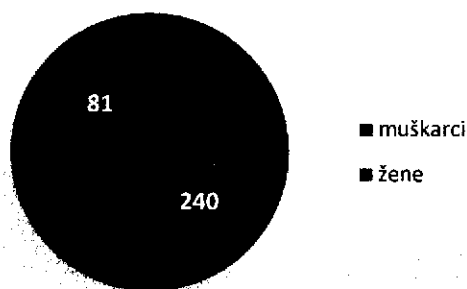
Trend prijema u proteklim godinama je bio promjenjiv. Najveći porast broja žena je zabilježen 2011. godine kada je postotno prijem žena u OS BiH porastao za 31,5 %, tj. brojno stanje žena je poraslo s 324 na 426 pripadnica. Iza 2011. godine trend rasta broja žena u OS BiH je u blagom opadanju, što je rezultat izlaska od radnog broja žena iz OS BiH u skladu s potrebama obrambenog sistema u 2011. godini i u narednim godinama.

IV. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice – Projekat stambene obnove

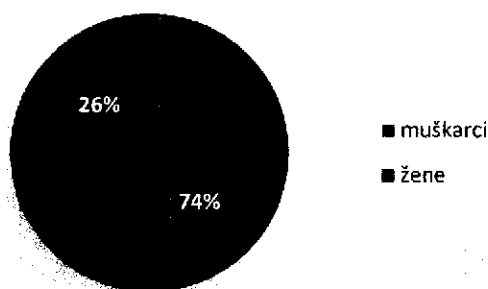
❖ Implementirani projekti stambene obnove (zaključno s krajem 2015. godine)

	Muškarci	Žene		Muškarci	Žene
Broj korisnika/ca	240	81	Sredstva	6.329.308	2.181.887
Postotak	74,77 %	25,25 %	Postotak	74,36 %	25,64 %

Broj korisnika/ca

Ugovorena sredstva

Detaljna rodno osjetljiva analiza pet općina s najvećim brojem obnovljenih stambenih jedinica (Kotor Varoš, Prijedor, Novi Grad, Doboj, Teslić) potvrđuje da su žene malobrojnije korisnice Projekta stambene obnove, kako po broju obnovljenih stambenih jedinica tako i po količini ugovorenih sredstava. Nije dostupan podatak o ukupnom broju domaćinstava na čijem čelu je žena, a koja su se prijavila na natječaje.

Privitak 8: Primjeri statistika i evidencija razvrstanih po spolu u institucijama BiH

- **Agencija za statistiku BiH** – Agencija za statistiku BiH u kontinuitetu objavljuje publikaciju “Žene i muškarci u BiH”, koja obuhvaća podatke iz različitih statističkih i drugih oblasti razvrstane po spolu. Podaci daju kratak prikaz položaja žena i muškaraca u bosanskohercegovačkom društvu.

Većina podataka prikazanih u ovoj publikaciji su rezultat istraživanja koje provodi Agencija za statistiku BiH, kao i postojeće statističke dokumentacije, te za njih nije naveden izvor podataka. Manji dio podataka je preuzet iz drugih državnih i entitetskih institucija, čije je ime navedeno ispod tablica i grafikona.

Publikacija prikazuje podatke razvrstane po spolu u različitim oblastima: stanovništvo, zdravstvo i mortalitet, obrazovanje, informacijsko-komunikacijske tehnologije, radna snaga, istraživanje i razvoj, socijalna zaštita, pravosuđe, demokratija i vladavina prava, a navodimo pojedine primjere:

- Nasilne smrti prema vrsti i spolu
- Djeca i učenici u predškolskom, osnovnom i srednjem obrazovanju prema spolu
- Upisani studenti u visokoškolskim ustanovama prema spolu i diplomirani studenti prema spolu
- Udio žena s malom djecom koje su bile uposlene na puno radno vrijeme
- Usvojena djeca prema starosti i spolu
- Spolna struktura izabраниh načelnika/gradonačelnika na lokalnim izborima 2020. godine
- Posjedovanje vozačkih i prometnih dozvola prema spolu.

Publikacija može poslužiti kao izvor informacija svim korisnicima zainteresiranim za položaj žena i muškaraca i za jednakost spolova u BiH te može biti temelj za izradu rodniх analiza u različitim oblastima.

Dostupno na:

https://bhas.gov.ba/data/Publikacije/Bilteni/2022/FAM_00_2021_TB_1_BS.pdf

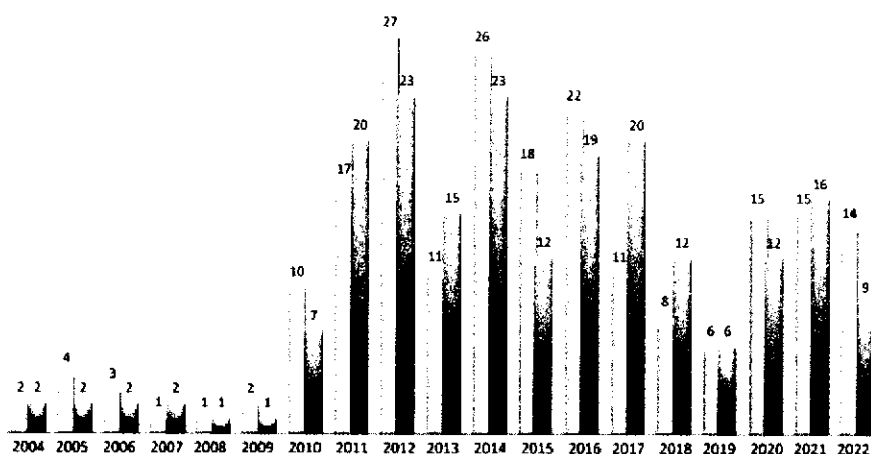

- **Sud BiH** - Odjeljenje za sudsku upravu Suda BiH vodi evidencije pritvorenih osoba po spolu, te vodi statističke podatke o osuđenim i oslobođenim osobama po spolu, koji se objavljuju i na internetskoj stranici Suda.

ODJEL II

Presude za koruptivna krivična djela

- Ukupno 212 prvostepениh presuda (od toga 117 presuda po sporazumu)
- Ukupno 209 pravosnažno okončanih predmeta (od toga 114 okončanih po sporazumu)

PRAVOSNAŽNO OSUĐENO

233 Osoba muškog spola
24 osobe ženskog spola

NA UKUPNO

267 godina
 zatvora

PRAVOSNAŽNO OSLOBOĐENO

 osobe muškog spola

 osoba ženskog spola

- **ADS BiH - Agencija za državnu službu BiH** vodi statističke podatke razvrstane po spolu za aktivnosti iz svoje nadležnosti kao što su: evidencije postavljenih državnih službenika/ca po javnim oglasima po spolu, evidencije postavljenih državnih službenika/ca po internim oglasima po spolu, evidencije razriješenih državnih službenika/ca po osnovu dragovoljnog istupanja iz državne službe po spolu ili evidencije razriješenih državnih službenika/ca na temelju odlaska u mirovinu po spolu, za organizirane obuke, članove/ice disciplinskih povjerenstava i druge.

Agencija za državnu službu BiH prikuplja podatke postavljenih i razriješenih državnih službenika/ca po poziciji i po spolu.

Prikaz postavljenih državnih službenika/ca po javnim oglasima tokom 2021. godine:

2021.	Stručni saradnik/ca	Viši stručni saradnik/ca	Stručni savjetnik/ca	Šef/ica odsjeka	UKUPNO
Muškarci	11	11	6	4	32
Žene	29	18	14	3	64

Prikaz postavljenih državnih službenika/ca po internim oglasima tokom 2021. godine:

2021.	Viši stručni saradnik/ca	Stručni savjetnik/ca	Šef/ica odsjeka	UKUPNO
Muškarci	2	10	1	13
žene	5	17	13	35

Prikaz razriješenih državnih službenika/ca na osnovu dobrovoljnog istupanja iz državne službe tokom 2021. godine:

2021.	Stručni saradnik/ca	Viši stručni saradnik/ca	Stručni savjetnik/ca	Šef/ica odsjeka	UKUPNO
Muškarci	4	2	11	3	20
žene	8	6	11	8	33

Prikaz razriješenih državnih službenika/ca na osnovu odlaska u penziju

2021.	Stručni saradnik/ca	Viši stručni saradnik/ca	Stručni savjetnik/ca	Šef/ica odsjeka	UKUPNO
Muškarci	-	3	15	7	24
žene	-	3	4	6	13

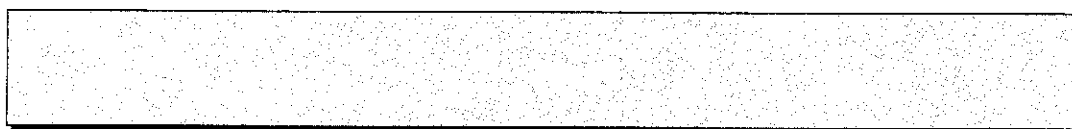
Tokom 2021. godine Agencija je dala 12 mišljenja za imenovanje po javnom oglasu za 22 rukovodećih državnih službenika/ca (15 muškarca i 7 žene), i 9 mišljenja za imenovanje po internom oglasu (dva muškarca i osam žena). Također je dato jedno mišljenje za imenovanje/postavljenje 2 državna službenika (1 muškarac i 1 žena) po javnom oglasu i dva mišljenja za imenovanje/postavljenje za 7 državnih službenika po internom oglasu (3 muškarca i 4 žene), u slučaju kada Agencija na osnovu posebnih zakona donosi mišljenje.

Nadalje dato je 14 mišljenja za razriješenje rukovodećih državnih službenika, na osnovu godina starosti (8 muškarca i 6 žena). Agencija je dala 2 mišljenja na osnovu dobrovoljnog istupanja rukovodećih državnih službenika (dva muškarca).

- **Centar za uklanjanje mina BiH (BHMAC)** – U domeni nadležnosti BHMAC-a se vrši prikupljanje i statistička analiza podataka razvrstanih po spolu. Prilikom upozoravanja na opasnost od mina u 2022. godini izravno su upozorili 37.767 osoba od čega je 19.810 muškaraca i 17.957 žena. Konstantno vode evidenciju i razvrstavaju statističke podatke po spolu o žrtvama mina u BiH.

Izvjestaj o UM aktivnostima

01 Jan 2022 – 31 Dec 2022

Projekat **4.april kampanja upozoravanja na opasnost od mina u šestim razredima OŠ u BiH**
Organizacija **Centar za uklanjanje mina**

Datum	Admin. jedinica	Općina / Opština	Lokalna zajednica	Klasa/metod UM aktivnosti	Starosna grupa	Muških	Zenskih	Ukupno broj publike	Broj znakova HO
04 04 2022	UNSKO SANSKI	Svi kantoni	Svi kantoni	Prezentacije / Ostalo	Djeca (7-14)	4632	4490	9122	

4632 4490 9122 0

Projekat **IOM upozoravanje migrantske populacije**
Organizacija **IOM**

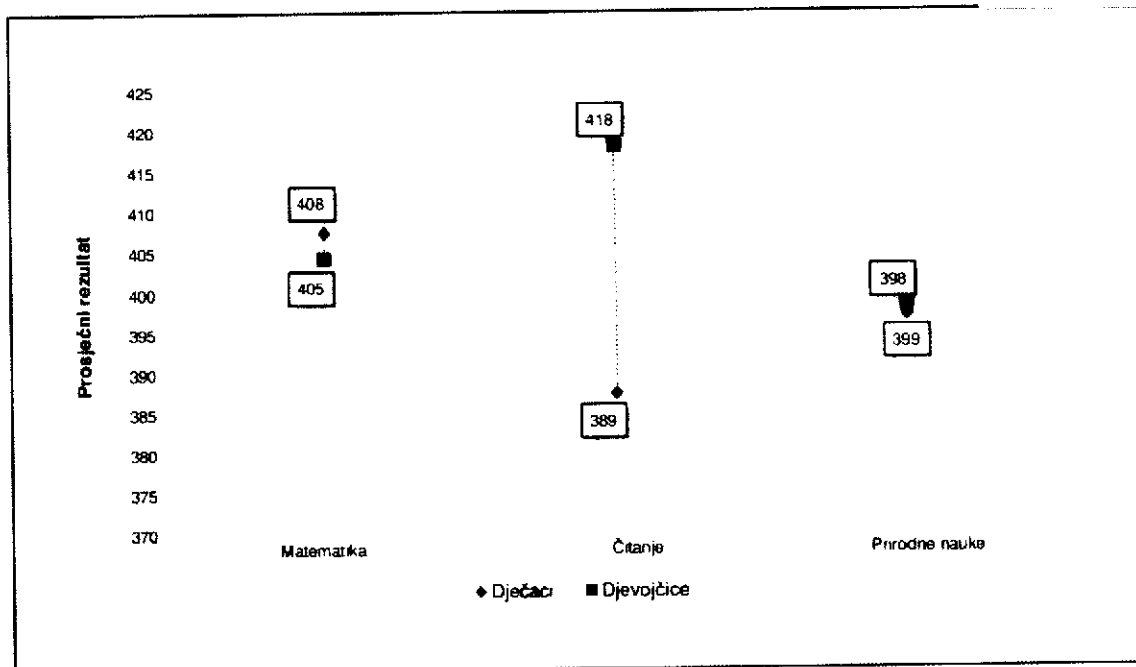
Datum	Admin. jedinica	Općina / Opština	Lokalna zajednica	Klasa/metod UM aktivnosti	Starosna grupa	Muških	Zenskih	Ukupno broj publike	Broj znakova HO
26 02 2022	SARAJEVO	Sarajevo-Centar	Hadžici	Prezentacije / Ostalo	Odrasli	7	0	7	
02 02 2022	SARAJEVO	Sarajevo-Centar	Ilidza	Prezentacije / Ostalo	Odrasli	7	0	7	
26 02 2022	SARAJEVO	Sarajevo-Centar	Ilidza	Prezentacije / Ostalo	Odrasli	11	0	11	
18 02 2022	UNSKO SANSKI	Bihac	Bošici	Prezentacije / Ostalo	Odrasli	30	0	30	
24 02 2022	UNSKO SANSKI	Velika Kladusa	Velika Kladusa	Prezentacije / Ostalo	Odrasli	45	0	45	
11 03 2022	UNSKO SANSKI	Bihac	Ježera-priv	Prezentacije / Ostalo	Odrasli	26	0	26	
15 03 2022	UNSKO SANSKI	Velika Kladusa	Poljaci	Prezentacije / Ostalo	Odrasli	28	0	28	
10 03 2022	SARAJEVO	Ilidza	Ilidza	Prezentacije / Ostalo	Odrasli	17	0	17	

Prema stanju BHMAIS na d: 06.03.2023. u 11:18:23 AM

1 / 23

- **Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje BiH** – u okviru PISA istraživanja za 2018. godinu u izvješću za BiH su razvrstani podaci po spolu, a kao ilustracija je prikazana Razlika među spolovima (dječaci i djevojčice) u prosječnim postignućima u matematici, čitanju i prirodnim naukama.

Slika 2.8 Razlike među spolovima u prosječnim postignućima u matematici, čitanju i prirodnim naukama

Privitak 9: Primjeri rodni indikatora/mjera učinka u Dokumentu okvirnog proračuna 2022.-2024. Agencije za državnu službu BiH

mjera učinka	tip	jedinica mjere	postojeća vrijednost	povećanje umanjenje	vrijednost
P201 - Postotak obučениh državnih službenika/ca koji su pohađali obuke u odnosu na planirani broj identificiran kroz TNA	ER - Krajnji rezultat	Postotak	95		95

opis:

TNA- training needs analysis (plan obuka)

U mjerama učinka vodi se briga o rodno-osjetljivoj potrošnji, u svim se procesima uzima u obzir rodna komponenta, te u skladu s tim prati i izvješćivanja. Agencija u svojim izvješćima o stručnom usavršavanju prikazuje podatke detaljno razvrstane po spolu. Podaci o završenim obukama u organizaciji ADS BiH pokazuju da je broj polaznica dosta veći nego njihovih muških kolega. U planu 2022.-2024. godina broj obučениh državnih službenika (m/ž) u odnosu na plan obuka bit će prikazan u ravnopravnom odnosu u skladu s popunjenošću spolova u državnoj službi.

P101 - Broj postavljenih državnih službenika/ca u odnosu na broj upražnjenih pozicija dostavljenih u zahtjevima za oglašavanje radnih mjesta od strane institucija BiH	ER - Krajnji rezultat	Postotak	80		80

opis:

Broj postavljenih državnih službenika (m/ž) u odnosu na broj upražnjenih pozicija dostavljenih u zahtjevima za oglašavanje radnih mjesta od strane institucija BiH je u omjeru 60 % žene i 40 % muškaraca.

Privitak 10: Detaljniji pregled o prisustvu rodne komponente u grantovima koje dodjeljuju ministarstva BiH iz uzorka

Institucija BiH	Prisustvo rodne komponente u fazi planiranja grantova - DOP	Izvori za procjenu prisustva rodne komponente	Prisustvo rodne komponente u fazi raspodjele grantova	Izvori za procjenu prisustva rodne komponente	Prisustvo rodne komponente u fazi izvješćivanja	Izvori za procjenu prisustva rodne komponente	Izrada rodni analiza
MCP	NE	DOP 2021.-2023.	Da	Grant Sufinanciranje sportskih manifestacija za 2022. godinu	DA	Obrazloženje uz Izvješće o izvršenju proračuna za 2022. godinu	NE
			NE	Grant za kulturu za 2022. godinu	DA	Informacija o realizaciji grantova u oblasti znanosti i učinku dodijeljenih sredstava za 2020. godinu	
			Ne	Grant za tehničku kulturu i inovatorstvo za 2022. godinu	DA	Informacija o realizaciji grantova u oblasti kulture za 2020. godinu	
			Ne	Grant za Fond HORIZONT za 2022. godinu	DA	Informacija o realizaciji granta Sufinanciranje sportskih manifestacija za 2020. godinu	
MLJPI	NE	DOP 2022.-2024.	DA	Smjernice o postupku dodjele grant sredstava MLJPI iz 2021. godine	NE	Izvješće o izvršenju proračuna za 2022. godinu	NE
			NE	Odluka o kriterijima, načinu i postupku dodjele grantove za 2020. godinu	NE	Izvješće o realizaciji grantova iz nadležnosti Sektora za ljudska prava za 2020. godinu	

			NE	Nacrt odluke o kriterijima, načinu i postupku dodjele grantove za 2023. godinu			
MS	NE	DOP 2022.-2024.	DA	Grant Smještaj za žrtve trgovine ljudima za 2023. godinu	NE	Izvešće o izvršenju proračuna za 2022. godinu	NE

Izvor: Ured za reviziju institucija BiH na temelju dokumentacije institucija BiH iz uzorka

Reference:

1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/291/89/PDF/N1529189.pdf?OpenElement>
2. Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, prečišćeni tekst (Službeni glasnik BiH, broj 32/10)
3. Instrukcije br. 1 i br. 2 za proračunske korisnike
4. Zakon o proračunu institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obveza Bosne i Hercegovine za 2022. godinu, Službeni glasnik BiH broj 42/22
5. Zakon o proračunu institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obveza Bosne i Hercegovine za 2022. godinu, Službeni glasnik BiH broj 46/20
6. Konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, <https://rm.coe.int/168046246e> (Istanbulska konvencija) (Službeni glasnik BiH broj 15/13)
7. CEDAW Odbor za uklanjanje diskriminacije žena, Zaključna zapažanja u svezi sa Šestim periodičnim izvješćem Bosne i Hercegovine
8. Rezolucija Vijeća sigurnosti UN 1325 "Žene, mir i sigurnost", <https://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2016/04/UN-Rezolucija-1325.pdf>
9. Gender akcijski plan BiH 2018.–2022. https://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2022/10/GAP-BiH-2018-2022_B.pdf
10. Canadian Audit and Accountability Foundation, Practice Guide to Auditing the United Nations Sustainable Development Goals: Gender Equality, 2017.
11. Šinko Marjeta, Ana Petek, „Rodno osvještavanje politika u Hrvatskoj; Prožimajući ili marginalni cilj politika u Hrvatskoj“ Univerzitet u Zagrebu, 2022., Gender akcijski plan BiH za razdoblje 2018. – 2022.
12. Okvir za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini <https://www.undp.org/bs/bosnia-herzegovina/publications/okvir-za-realizaciju-ciljeva-odr%C5%BEivog-razvoja-u-bosni-i-hercegovini>
https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ba/NHDR_2020_EN_G.pdf
13. Goal 5. Achieve gender equality and empower all women and girls <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/291/89/PDF/N1529189.pdf?OpenElement>
14. Rodna ravnopravnost <https://www.unicef.org/bih/rodna-ravnopravnost>
15. Rod, rodni koncept i definicije. 01_Rodni-koncepti_Osvjete-Znanje.pdf (ekvilib.org)
16. Sanela Bašić, Milanka Miković. „Rodne (ne)jednakosti na tržištu rada u BiH“. Friedrich-Ebert-Stiftung (FES), Udruženje Žene ženama
17. Adnan Kadribašić, Barbara Chiarenza, Maida Čehajić-Čampara, Lejla Ramić-Mesihović. Polazna studija o barijerama političkom učešću žena u BiH <https://www.gcfbih.gov.ba/wp-content/uploads/2020/05/UNDP-UNWOMEN-Polazna-studija-o-barijerama-politi%C4%8Dkom-u-%C4%8De%C5%A1%C4%87u-u-%C5%BEena-u-BiH-1.pdf>
18. Pravilnik o računovodstvu s računovodstvenim politikama i procedurama za korisnike proračuna institucija BiH od 04.02.2015. godine

19. Gender mainstreaming in the EU budget: Time to turn words into action,
https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR21_10/SR_Gender_mainstreaming_EN.pdf ili
https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR21_10/SR_Gender_mainstreaming_HR.pdf
20. Designing and implementing gender budgeting – A path to action,
<https://www.oecd.org/gov/budgeting/designing-and-implementing-gender-budgeting-a-path-to-action.pdf>
21. Strengthening public finance management systems for gender equality and women's empowerment, Promising practices and remaining gaps,
<file:///C:/Users/mmilovic/Desktop/august%202023/Azra%20studija%20o%20ROB-u/Strengthening-public-finance-management-systems-for-gender-equality-and-womens-empowerment-en.pdf>

